

სწავლება დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ

რედაქტორები: როლფ გოლოზი, პიტერ კრაფი, ვილტრუდ ვეიდიანგერი

ბავშვთა უფლებების კვლევა

გაკვეთილის აქტივობების თანმიმდევრობა 1 - 9 კლასი

რედაქტორები: როლფ გოლოზი, პიტერ კრაფი, ვილტრუდ ვეიდინგერი

ბავშვთა უფლებების კვლევა

გაკვეთილის აქტივობების თანმომდევრობა 1 - 9 კლასი

**Lehrmittelverlag
Zürich**

რედაქტორები:

როლფ გოლოზი

პიტერ კრაფი

ვილტრუდ ვეიდინგერი

ავტორები:

როლფ გოლოზი

პიტერ კრაფი

ილუსტრაციები:

პეტი ვისკემანი

წიგნი V

სწავლება დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ, წიგნები I –VI

სწავლება დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ
ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლებში

სწავლების პროცესის თანამიმდევრობა, კონცეფციები, მეთოდები და მოდელები

ევროპის საბჭოს გამომცემლობა

წინამდებარე ნაშრომში წარმოდგენილ მოსაზრებებზე პასუხისმგებელი არიან ნაშრომის ავტორები და ავტორთა მოსაზრებები შესაძლოა არ ასახავდეს ევროპის საბჭოს ოფიციალურ პოზიციას.

ყველა უფლება დაცულია. დაუშვებელია წინამდებარე გამოცემაში შესული მასალის თარგმნა, გამრავლება ან გავრცელება ნებისმიერი ფორმით ან საშუალებით, ელექტრონული (CD-Rom, ინტერნეტი და ა. შ.), მექანიკური, მათ შორის, ფოტოგრაფიული, ჩანაწერით თუ ინფორმაციის შენახვისა და გავრცელების სხვა ნებისმიერი საშუალებით, კომუნიკაციის დირექტორატის საჯარო ინფორმაციისა და გამოცემების განყოფილების (F-67075 Strasbourg Cedex ან publishing@coe.int) წინასწარი წერილობითი ნებართვის გარეშე.

მთარგმნელი: მაია გვიტიძე

რედაქტორი: ნათია ნაცვლიშვილი

ყდის დიზაინი: გრაფიკული დიზაინის განყოფილება, ევროპის საბჭო

მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნული ცენტრი

© Council of Europe

<http://book.coe.int>

წინასიტყვაობა

ყველა ქვეყანამ, რომელმაც გაეროს ბავშვთა უფლებების კონვენციის რატიფიცირება მოახდინა, დადო პირობა, რომ გააცნობს ბავშვთა უფლებებს ყველას, როგორც მოზრდილებს ასევე ბავშვებს - თავიანთ ქვეყნებში. წინამდებარე წიგნში მოცემული გაკვეთილების მაგალითები გვიჩვენებს, თუ როგორ მივაწოდოთ მოსწავლეებს ცოდნა საკუთარი უფლებების შესახებ, ასევე თუ როგორ უნდა შეისწავლონ ბავშვებმა სიღრმისეულად და პრაქტიკულად გამოიყენონ აღნიშნული უფლებები.

ყოველი აკადემიური წლისთვის შემუშავდა ერთი პროექტი 1-დან 9 კლასის მოსწავლეებისათვის (თითოეული მოიცავს დაახლოებით ოთხ გაკვეთილს). თითოეული პროექტის ფარგლებში ბავშვები და ახალგაზრდები იძენენ აქტიურ ცოდნას ბავშვთა უფლებების შესახებ და შესაბამისად, უკეთ ეცნობიან მათ.

ზემოთ აღნიშნული მიდგომა არ ამახვილებს ყურადღებას ბავშვთა უფლებების დარღვევის შემთხვევებზე, არამედ ახდენს პრაქტიკულად ბავშვთა უფლებების გახმოვანებას გაკვეთილის მიმდინარეობისას. გაკვეთილის გეგმების უმრავლესობა მოითხოვს მოსწავლეთა ჩართულობას და განვითარებას, რაც ეხმარება გაეროს ბავშვთა უფლებების კონვენციის მე -12 მუხლს, რომლის თანახმად ბავშვებსა და ახალგაზრდებს ენიჭებათ უფლება ისაუბრონ ყველა იმ საკითხზე, რაც გავლენას ახდენს მათ ცხოვრებაზე. ამდენად, ბავშვთა უფლებების კონვენცია გარკვეულ იურიდიულ მხარდაჭერას უწევს პედაგოგებს თავიანთ საქმიანობაში: კერძოდ, მოუსმინონ და სერიოზულად მიიღონ ბავშვების და ახალგაზრდების მოსაზრებები.

სახელმძღვანელოს ბევრი ელემენტი შეგიძლიათ იხილოთ სხვადასხვა გამოცემის სახით. თუმცა ეს პირველი შემთხვევაა, როდესაც სახელმძღვანელო გვიჩვენებს, თუ როგორ შეუძლიათ მოსწავლეებს საკუთარი უფლებების დაცვა ნაბიჯ-ნაბიჯ, სპირალური კურიკულუმის სახით. აქ ისმის მთავარი შეკითხვა: "როგორ გაეცანით ბავშვთა უფლებებს და რომელ კლასში?" და არა "როდის შეიტყვეთ ბავშვთა უფლებების შესახებ?", რაც ძალზედ მნიშვნელოვანია. ევროსაბჭოს თითოეული მონაწილე ქვეყანა დამოუკიდებლად იღებს გადაწყვეტილებას დოკუმენტის სხვადასხვა ენაზე თარგმნის შესახებ.

მადლობა

წინამდებარე სახელმძღვანელოს პირველი გამოცემა შემუშავდა ბოსნია-ჰერცეგოვინაში, ბანია ლუკას პედაგოგიური ინსტიტუტის ინიციატივით. ავტორთა პირველი სამუშაო ვარიანტის პრაქტიკული ტესტირება ჩატარდა მასწავლებელთა ჯგუფის მიერ სამხრეთ-აღმოსავლეთ ევროპაში. გულწრფელი მადლობა მათ ჩატარებული სამუშაოსთვის. აღნიშნულ პოზიტიურ გამოცდილებას შედეგად მოჰყვა სახელმძღვანელოს განმეორებითი ადაპტირება ევროპის საბჭოსთვის და მისი გადათარგმნა ევროპის სხვადასხვა ქვეყანაში.

მეორე გამოცემა შეიცვალა, დარედაქტირდა და დაიტესტა ციურიხის სკოლის მასალების საგანმცემლო სახლს (ლერმიტელვერლაგ ციურიხი), ციურიხის ადგილობრივი განათლების სამმართველოს (VSA) და მასწავლებელთა განათლების ციურიხის უნივერსიტეტს (PH ციურიხი) შორის მჭიდრო თანამშრომლობის საფუძველზე. აქვე, დიდ მადლობას ვუხდით მთარგმნელს საბრინა მარუნჩედუს და ლექტორ ბასილ შადერს მათ მიერ განხორციელებული სამუშაოსათვის. ევროპის მასშტაბით ჩატარებული ტესტირებისათვის მადლობას ვუხდით პირველ რიგში ყველა მოსწავლეს ბოსნიასა და ჰერცეგოვინაში, მაკედონიაში, სერბეთში, კოსოვოსა და შვეიცარიაში. მათი სულისკვეთება წარმოადგენს იმის გარანტიას, რომ კონვენციის მუხლები არ დარჩება მხოლოდ ფურცელზე, არამედ იქონიებს დადებით ზეგავლენას მათ ყოველდღიურ ცხოვრებაზე.

ციურიხი და ვეინგარტენი, 20014 წლის მარტი

როლფ გოლობი, ვილტრუდ ვეიდინგერი და პიტერ კრაფი

სარჩევი

შესავალი: რას გვთავაზობს ცხრა თავი (1– 9 კლასი)

ნაწილი I : საგაკვეთილო გეგმები

1. კლასი: მე მაქვს სახელი - ჩვენ გვაქვს სკოლა.....
2. კლასი: სახელი უფრო მეტია, ვიდრე მხოლოდ ასოები!
3. კლასი: ჩვენ ჯადოქრები ვართ!.....
4. კლასი: ჩვენი უფლებები - ჩვენი საგანმური.....
5. კლასი: ჩვენ ვქმნით წესებს ჩვენი კლასისათვის.....
6. კლასი: ბავშვთა უფლებები: ხელოვნების ნიმუში!.....
7. კლასი: ის, რაც მე მინდა, იგივეა, რაც ის, რაც მე მჭირდება?.....
8. კლასი: ბავშვთა უფლებები - საფუძვლიანად შესწავლილი.....
9. კლასი: რატომ უნდა დავემორჩილოთ წესებს?.....

ნაწილი II : ძირითადი ინფორმაცია

1. ხშირად დასმული შეკითხვა, ბავშვის უფლებების შესახებ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის კონვენციასთან დაკავშირებით
2. ბავშვთა უფლებები - ადამიანის უფლებათა დაცვის პროცესის ნაწილი.....
3. როგორ შეიქმნა ბავშვთა უფლებები.....
4. ბავშვთა უფლებები: პრაქტიკაში გამოცდა, სიღრმისეულად გაცნობა და დანერგვა
5. პედაგოგიური მიდგომა: სწავლა მაგალითებით
6. ამოცანაზე დაფუძნებული სწავლება: თანმდევი სწავლა
7. ბავშვთა უფლებების სწავლება: ძირითადი კითხვები, რომლებითაც უნდა ვიხელმძღვანელოთ სწავლების მეთოდების შერჩევისას.....
8. „ეს ნიშნავს, რომ მე მაქვს უფლება, ვისარგებლო დასვენებით, ხომ ?“
ბავშვთა უფლებები საკლასო ოთახში.....

ნაწილი III : დოკუმენტები და სასწავლო მასალა

1. კონვენცია ბავშვის უფლებების შესახებ - მოსწავლის ვერსია
2. ბავშვთა უფლებების დაჯგუფება ოთხი მიმართულებით
3. გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის კონვენცია ბავშვის უფლებების შესახებ (20 ნოემბერი 1989წ.)
4. ილუსტრირებული ბავშვთა უფლებები (ბარათები ბავშვთა უფლებების შესახებ)

შესავალი:

რას გთავაზობს ცხრა თავი (1– 9 კლასი)

ბავშვთა უფლებების შესწავლა პირველ კლასში იწყება და ეტაპობრივად რთულდება სავალდებულო სწავლების დასასრულისკენ. თუ როგორ უნდა შესრულდეს ეს, წარმოადგენს ამ სახელმძღვანელოს მთავარ თემას.

ცხრა თავი, რომელიც მოიცავს გაკვეთილების მთელ სერიას, გთავაზობთ მაგალითებსა და აუცილებელ რჩევებს, თუ როგორ განხორციელდეს ბავშვთა უფლებების სწავლება დაწყებითი განათლების პირველი კლასიდან საშუალო განათლების ბოლო წლის ჩათვლით. ამ მიზნით სახელმძღვანელო იყენებს სპირალური კურიკულუმის (სასწავლო გეგმის) მოდელს.

ქვემოთ მოცემულია სახელმძღვანელოს ელემენტები:

- მოკლე შესავალი მოიცავს ინფორმაციას კონცეპტუალური ჩარჩოს და მაგალითებით სწავლების შესახებ.
- ცხრა საკლასო პროექტი (თავი), თითო ყოველი კლასისთვის (1-9), შედგება ოთხი გაკვეთილისგან.
- გაკვეთილების დეტალური გეგმები.
- ამოცანაზე დაფუძნებული სწავლება: ყოველ თავში არის პროექტი, როგორც მთავარი მიზანი.
- სასწავლო გარემო, რომელიც არის ღია და თანამშრომლობითი, უნდა აკმაყოფილებდეს დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებების სწავლების პრინციპებს.
- დანართი მოიცავს სხვადასხვა სასწავლო მასალას (მათ შორის ბავშვთა უფლებების კონვენცია) და არსებულ ინფორმაციას ბავშვთა უფლებების შესახებ.

თითოეულ თავს აქვს სასწავლო მიზნები, რომელიც გაწერილია ცხრილში, რომელშიც მითითებულია საკვანძო შინაარსი, ინსტრუქციები და მასწავლებლის დასახმარებლად მოცემული შეკითხვები. თითოეული ცხრილის ზედა ნაწილში მოცემულია მასწავლებლის პერსპექტივადან მოცემული ძირითადი თემები და შინაარსი, ხოლო ქვედა ნაწილში მოცემულია ძირითადი შეკითხვები მოსწავლეებისათვის. ცხრილი ასევე სთავაზობს პედაგოგებს მოსწავლეებისგან სავარაუდოდ მოსალოდნელ კითხვებს, თუმცა უპირველეს ყოვლისა, იგი იძლევა თითოეული თავის სასწავლო მიზნების

გათვალისწინების საშუალებას. ცხრილები გთავაზობთ განსხვავებულ თემებს, როგორიცაა ბავშვთა უფლებების "პრაქტიკაში გამოცდა", "სიღრმისეულად გაცნობა" და "დანერგვა". აქედან გამომდინარე, მოცემული სახელმძღვანელო მოიცავს სამივე ასპექტს: ამოცანაზე დაფუძნებული კვლევა, ცოდნის შეძენის შემეცნებითი ელემენტები და მიღებული ცოდნის გამოყენება ყოველდღიურ ცხოვრებაში.

სახელმძღვანელოს მე-2 და მე-3 ნაწილი გთავაზობთ ინტერნეტში ან სხვა შესაბამის რესურსებში არსებული ინფორმაციისა და სასწავლო მასალების ნაკრებს. ავტორების მთავარ საზრუნავს

წარმოადგენდა შეექმნათ საკვანძო რესურსების კომპლექტი, რომელიც შეიძლება გამოყენებულ იქნეს გაკვეთილზე დამატებითი კვლევა-ძიების საჭიროების გარეშე. გარდა ამისა, მოკლე ტექსტები სთავაზობთ როგორც პედაგოგებს ასევე მოსწავლეებს საპრეზენტაციო თემებს. სახელმძღვანელოს ბოლო გვერდებზე მოცემული ილუსტრირებული ბავშვთა უფლებები შეიძლება გამოყენებულ იქნეს სხვადასხვა სახით გაკვეთილებზე. ისინი გონებამახვილურია და უამრავი დამატებითი ცოდნის მიღების შესაძლებლობას გთავაზობთ. ილუსტრაციები წარმოადგენს ვიზუალურ სტიმულს მრავალი აქტივობისთვის და ასევე შეიძლება გამოყენებული იქნეს მეხსიერების თამაშების ან ფერადი (ფლეშ) ბარათების სახით. სხვადასხვა ქვეყნის პედაგოგების მხრიდან გამოთქმულმა მოსაზრებებმა გვიჩვენა, რომ კვლევითი მიდგომის გარდა, პრაქტიკული ელემენტები და დახეპირებაზე უარის თქმა შეიძლება ძალიან სასარგებლო იყოს. თუმცა, ზემოთ აღნიშნული ვერ შეცვლის მნიშვნელოვან საკითხებს და ცოდნის გაღრმავების ეტაპობრივ საჭიროებას.

ფოტო: ლი გათი, ფრედი სუთერი

ნაწილი I : საგაკვეთილო გეგმები

თავი 1 (დაწყებითი სკოლა, 1 კლასი)

მე მაქვს სახელი - ჩვენ გვაქვს სკოლა

ა) გაკვეთილის გეგმა

	ძირითადი კითხვა/ გაკვეთილის თემა	ძირითადი ამოცანა	რესურსები
გაკვეთილი 1	მოსწავლეები ეცნობიან ერთმანეთის სახელებს.	მოსწავლეები წარადგენენ ერთმანეთს სახელებით.	ფერადი ქაღალდის ფურცლები
გაკვეთილები 2 და 3	რამდენად მრავალფეროვანია ჩვენი კლასი?	მოსწავლეები ქმნიან ყვავილებს, შუაში თავიანთი ფოტოსურათებით. ამ ყვავილებისაგან ადგენენ თაიგულს.	ფერადი ქაღალდის ფურცლები, ყველა მოსწავლის პატარა ფოტოსურათები, ერთი დიდი ფორმატის ფურცელი
გაკვეთილი 4	რა ვიცი ერთმანეთის შესახებ	პლენარულ სესიაზე განხილვა	(დასრულებული პოსტერი)

ბ) საფუძველი და საგანმანათლებლო მიზნები

მოსწავლეები ეცნობიან ერთმანეთს სახელებით. ისინი აცნობიერებენ, რომ თითოეულმა მათგანმა დაბადებისთანავე მიიღო სახელი, რომელიც მათ სხვებისაგან განასხვავებს. ასევე, აცნობიერებენ, რომ მათი სახელები მათ საკუთრებას წარმოადგენს და მათი ჩამორთმევა არავის შეუძლია.

მოსწავლეებს ესმით, რომ სხვადასხვა სახელი პიროვნებებს ერთმანეთისაგან განასხვავებს, და ყველა ერთად, ყვავილების დიდი და ლამაზი თაიგულის მსგავსად, ერთ კლასს ქმნის. ყვავილების თაიგულის ნაცვლად, შეგიძლიათ, მოსწავლეებს შესთავაზოთ წვიმის წვეთების ან მატარებლის ვაგონების, მუსიკალური ნოტების, ასაწყობი თავსატეხის შემადგენელი ნაწილების და ა. შ. დამზადება ცენტრში მათი ფოტოებით. ყველა შემთხვევაში, ერთი რამ ცხადი უნდა იყოს: ჩვენ ყველანი ერთად უფრო მეტს წარმოვადგენთ, ვიდრე მხოლოდ შემადგენელი ნაწილები. ჩვენ ერთად თაიგულს ვქმნით, ან ღრუბელს, ან ტბას, ან მატარებელს, მელოდias, რაიმე სრულყოფილ სურათს და ა.შ.

მოსწავლეები აცნობიერებენ, რომ კლასი შეადგენს შემსწავლელთა საზოგადოებას.

მოსწავლეებს ესმით და აფასებენ იმას, რომ სკოლა მათ ეხმარება მოცემულ მომენტში - და დაეხმარება მომავალშიც - რათა თითოეულმა მათგანმა, და ყველამ ერთად, მეტი ისწავლოს და მეტი ცოდნა და უნარები შეიძინოს.

ისინი აღმოაჩენენ, რომ სკოლაში სიარული მხოლოდ მოვალეობას არ წარმოადგენს, სკოლის შექმნა უკავშირდება მათ უფლებას, იარონ სკოლაში და მიიღონ განათლება, ხოლო მშობლები, მასწავლებლები და სახელმწიფო უზრუნველყოფს მათი ამ უფლების დაცვას.

გ) ძირითადი კითხვები 1 თავის შესაჯამებლად

ბავშვთა უფლებების პრაქტიკაში გამოცდა	ბავშვთა უფლებების სიღრმისეულად გაცნობა	ბავშვთა უფლებების დანერგვა
	მასწავლებელი	
როგორ და რა საშუალებებით არის დაცული ბავშვთა უფლებები საკლასო გარემოში და სასკოლო საზოგადოებაში?	რა იციან მოსწავლეებმა ბავშვთა უფლებების შესახებ?	მოსწავლეები სწავლობენ, როგორ იმოქმედონ სკოლის გარეთ შექმნილ სიტუაციებში: რა ცოდნა შეიძინეს, რომელიც მათ მომავალ ცხოვრებაში გამოადგებათ?
სკოლა ჩვენი ცხოვრების ნაწილს შეადგენს; კლასი, თავისთავად, მიკროსაზოგადოებაა. მისი სიმბოლო მოსწავლეების მიერ დამზადებული თაიგულია. მოცემული თავის გავლისას, მოსწავლეები ერკვევიან ბავშვის იმ უფლებებში, რომლებიც აქ მოყვანილ მუხლებშია მოცემული.	მუხლები 7 და 28 (იხ. დანართი: გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის კონვენცია ბავშვის უფლებების შესახებ)	მოსწავლეები მონაწილეობენ გადაწყვეტილების მიღებაში იმასთან დაკავშირებით, თუ სად გამოფინონ მათ მიერ შექმნილი პოსტერი ყვავილების თაიგულით.
მოსწავლეები		
რა გამოცდილება მივიღე კლასში, ბავშვთა უფლებების თვალსაზრისით?	რა შევისწავლე ბავშვთა უფლებების შესახებ?	როგორ შემიძლია ვიმოქმედო ამის შემდეგ?
ყველა ჩვენთაგანი განსაკუთრებულია. ყველა მოსწავლეს სიხარულით ხვდებიან კლასში. დასანანი იქნება, თუ რომელიმე ჩვენგანს გაკვეთილების გაცდენა მოუწევს. ჩვენ ყველას თანაბარი უფლებები გვაქვს.	ჩვენ, ბავშვებს, განსაკუთრებული უფლებები გვაქვს: ჩვენ გვაქვს სახელი, რომლის ჩამორთმევაც ჩვენთვის არავის შეუძლია (მუხლი 7). ჩვენ გვაქვს უფლება, ვიაროთ სკოლაში და ვისწავლოთ წერა-კითხვა. (მუხლი 28) სკოლის დახმარების გარეშე, შემდგომ ცხოვრებაში, ვერავინ შეძლებს სამსახურის შოვნას.	მე ახლა ვიცი, რომ თავს უკეთ ვგრძნობ, როგორც კლასის ერთ-ერთი მოსწავლე; ჩვენ ერთად კარგი გუნდი ვართ. მე ვეცდები, დავეხმარო სხვა მოსწავლეებს, რათა მათ თავი ისევე კარგად იგრძნონ კლასში, როგორც მე ვგრძნობ.

დ) მსვლელობა

გაკვეთილი 1

მოსწავლეები სხდებიან წრეზე. ამ წრის შუაში, იატაკზე, განლაგებულია გულების ფორმაზე გამოჭრილი ფერადი ქაღალდის ფურცლები. თითოეულ გულზე თითო მოსწავლის სახელი წერია და თითოეულ მათგანზე მობმულია ბაფთა. ერთ-ერთ გულზე მასწავლებლის სახელი წერია და იგი სხვა გულების შუაშია მოთავსებული.

მასწავლებელი ამხნევებს მოსწავლეებს, რათა მათ ერთმანეთთან დიალოგი გამართონ:

- ყველამ ვიცით ერთმანეთის სახელები? ვინ ვინ არის?
- თითოეული მოსწავლე იღებს თითო გულს, რომელზეც სხვა მოსწავლის სახელი წერია. რა მომწონს მე ამ ბავშვში? რა გაგვიკეთებია ერთად? რა დამაკლდებოდა, აქ რომ არ იყოს?
- სხვა კითხვები, რომლებიც შეიძლება ჩავერთოთ მოსწავლეების საუბარში: რას იტყოდა სხვა ვინმე ამ ბავშვის შესახებ, მაგალითად, მასწავლებელი, ოჯახის რომელიმე წევრი, როგორ დაახასიათებდა იგი საკუთარ თავს, როგორ დაახასიათებდა მას მისი მეგობარი, საკლასო ოთახში მყოფი რომელიმე პირი, სკოლა ან საზოგადოება?

ყველა მოსწავლე საუბრობს კლასის სხვა რომელიმე მოსწავლეზე და გულს, რომელზეც ამ მოსწავლის სახელი წერია, გადასცემს მას.

ყველა მოსწავლე ინახავს გულს, რომელზეც მისი საკუთარი სახელი წერია. (ეს გაგრძელდება მომდევნო გაკვეთილებზეც მანამ, სანამ მოსწავლეები ერთმანეთს უკეთ არ გაიცნობენ.)

მასწავლებელი სვამს შეკითხვას: „რატომ შევარჩიე სხვადასხვა ფერის ფურცლები და ყველას სახელი ერთი ფერის ფურცელზე რატომ არ დავწერე?“

მასწავლებელი სთხოვს მოსწავლეებს, შემდეგ გაკვეთილზე საკუთარი პატარა ფოტოსურათები მოიტანონ (მასწავლებელს, ამის ნაცვლად, შეუძლია თავად გადაუღოს ფოტოები მოსწავლეებს).

გაკვეთილები 2 და 3

მასწავლებელი უხსნის მოსწავლეებს: მსოფლიოს ყველა ბავშვი ერთმანეთისაგან განსხვავდება. თითოეული ბავშვი განსაკუთრებულია თავისი გარეგნობით, მახასიათებლებით, ხასიათით, სახელით!

ბავშვებს აქვთ თავიანთი უფლებები - „ბავშვის უფლებები“, რომელიც აღიარებულია მსოფლიოს თითქმის ყველა ქვეყნის მიერ. ეს უფლებები ერთმანეთისაგან განსხვავდება, მაგალითად:

- ბავშვს აქვს უფლება, ჰქონდეს სახელი (მუხლი 7);
- ბავშვს აქვს უფლება, მიიღოს განათლება სკოლაში (მუხლი 28).

ვინმემ რომ მოგმართოთ, ამისათვის უნდა გქონდეთ სახელი. ამრიგად, მნიშვნელოვანია, ვიცოდეთ ერთმანეთის სახელები!

დისკუსია კლასში. დასკვნა: ყველა ჩვენგანი, ჩვენი განსხვავებული მახასიათებლებით, განსხვავებული ხასიათით, განსხვავებული გარეგნობით, ვქმნით ამ კლასს.

ჩვენ უნდა შევქმნათ ჩვენი კლასის სურათი, არა გულებით, არამედ ყვავილებით. საყვავილე წარმოადგენს სკოლას, სკოლის შენობას ან ჩვენს საკლასო ოთახს; ხოლო ყოველი ჩვენგანი არის ყვავილი. ჩვენ გარეშე სკოლაც არ იქნებოდა, სკოლა ცარიელ საყვავილეს დაემსგავსებოდა.

მასწავლებელი მოსწავლეებს აცნობს დავალების შესრულებისას განსახორციელებელ პროცედურათა თანმიმდევრობას:

- თითოეული მოსწავლე მუშაობს საკუთარი ყვავილის შექმნაზე.
- ისინი აფერადებენ ყვავილის ფურცლებს და თავიანთ ფოტოებს ყვავილის გულის ადგილზე აკრავენ.
- ყვავილები ერთად გროვდება და კეთდება თაიგული.
- მოსწავლეები თაიგულს აკრავენ პოსტერზე.
- ამგვარად, ჩვენ ჩვენი კლასის ფერად პოსტერს ვქმნით.

მოსწავლეებს ეძლევათ დრო დასაფიქრებლად, მათ უნდა წარმოიდგინონ, როგორი უნდა იყოს პოსტერი და გამოთქვან მოსაზრებები. მასწავლებელი ისმენს და ინიშნავს მათ მოსაზრებებსა და იდეებს. მოსწავლეები საკუთარ მოსაზრებებს თავისუფლად გამოთქვამენ, სავარაუდოდ, შემდეგ კითხვებზე პასუხების სახით:

- რას აღნიშნავს თითოეული ყვავილი?
- რას აღნიშნავს საყვავილე?
- რატომ არის მნიშვნელოვანი, გქონდეს სახელი?

იმის მიხედვით, თუ რა დრო ეძლევათ მოსწავლეებს დავალების შესასრულებლად და რა სამუშაო მასალა აქვს მათთვის მომზადებული მასწავლებელს, მოცემული აქტივობა შესაძლებელია რამდენიმე განსხვავებული გზით წარიმართოს, მაგალითად:

- მოსწავლეებს შეუძლიათ თავად დახატონ, გამოჭრან და მორთონ ყვავილები, ან მათ მასწავლებელი აძლევს უკვე გამოჭრილ ყვავილებს, რომლებსაც ისინი საკუთარი გემოვნებით აფორმებენ.
- მასწავლებელს მომზადებული აქვს ყვავილების გულები, მოსწავლეები თავად ქმნიან ყვავილის ფურცლებსა და გვირგვინს.
- მოსწავლეების ფოტოები ამოჭრილია ისე, რომ მათი სახეები ყვავილის გულებს მოერგოს.

მოსწავლეები, რომლებიც სხვებზე ადრე დაასრულებენ სამუშაოს, აკეთებენ სხვა ყვავილებს, მოსწავლეთა ფოტოების გარეშე.

ბოლოს ერთ-ერთი საკლასო ოთახის კედელი დასათაურებულია - „საკლასო ბუკეტი“.

საყვავილეზე წარმოდგენილია მოკლე ვერსია ბავშვთა იმ უფლებებისა, რომლებიც გაკვეთილის განმავლობაში იქნა ნახსენები (მუხლი 7 და მუხლი 28).

გაკვეთილი 4

გარემო:

- პოსტერი, რომელზეც მოსწავლეების მიერ გაკეთებული ყვავილების თაიგულია დატანილი, გამოფენილია დაფაზე ან საკლასო ოთახის კედელზე.
- მოსწავლეები სხედან დიდ ნახევარწრეზე; კლასში, სადაც ბევრი მოსწავლეა, შესაძლებელია, მოსწავლეები ორ ნახევარწრეზე განლაგდნენ. ყველა მოსწავლე კარგად უნდა ხედავდეს პოსტერს.

მოსწავლეები ფიქრობენ, როგორ გასცენ პასუხი შემდეგ კითხვებს:

- რისი კეთება მომეწონა ამ დავალების შესრულების დროს?
- რა ვისწავლე?
- რა ვიცი სხვა მოსწავლეების შესახებ?
- რა ვიცი მასწავლებლის შესახებ?

მასწავლებელი უძღვება მოსწავლეებს შორის მოსაზრებებისა და კომენტარების გაცვლა-გამოცვლის პროცესს.

გაკვეთილის ბოლოს, მასწავლებელი მოსწავლეებს აწვდის გარკვეულ ინფორმაციას ბავშვთა უფლებების შესახებ. იგი კონკრეტულად ეხება ბავშვთა უფლებების ორ მუხლს, რომელიც საყვავილეზეა დატანილი. მასწავლებელი მოსწავლეებს ამცნობს 20 ნოემბრის შესახებ, რომელიც ბავშვთა საყოველთაო დღედ არის ცნობილი.

მასწავლებელი კლასთან ერთად განიხილავს, თუ სად შეიძლება გამოიფინოს პოსტერი, სკოლის დერეფანში თუ სკოლის შემოსასვლელ ჰოლში. მოსწავლეები მსჯელობენ, თუ სად უნდა განთავსდეს პოსტერი, რათა სკოლაში მოსულ ყველა ადამიანს ჰქონდეს მისი ნახვის შესაძლებლობა; მსჯელობენ იმაზე, თუ როგორ უნდა მოიქცნენ იმ შემთხვევაში, თუ მათ კლასს ახალი მოსწავლე შეემატება.

თავი 2 (დაწყებითი სკოლა, 2 კლასი)

სახელი უფრო მეტია, ვიდრე მხოლოდ ასოები!

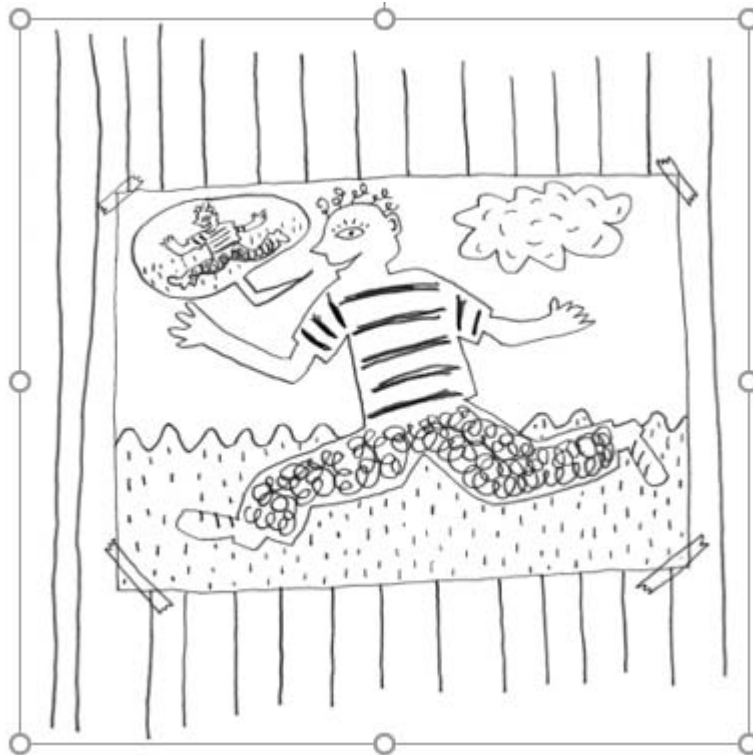
ა) გაკვეთილის გეგმა

	ძირითადი კითხვა/ გაკვეთილის თემა	ძირითადი ამოცანა	რესურსები
გაკვეთილი 1	ყველა ჩვენგანის სახელი!	მოსწავლეები ერთმანეთის სახელებზე ბევრ რამეს იგებენ (ინტერაქტიული მიდგომა).	A4 ფორმატის ფურცელი.
გაკვეთილი 2	როგორ დამერქვა ჩემი სახელი!	მოსწავლეები ფიქრობენ ბავშვისათვის სახელის დარქმევის მიზეზებზე.	წვრილად დაჭრილი ქაღალდის ფურცლები, მათზე დაწერილი წინადადებებით; მოსწავლეთა სამუშაო მასალის სახით.
გაკვეთილები 3 და 4	ყველას რაღაც აქვს მოსაყოლი!	მოსწავლეები ერთმანეთს უზიარებენ ინფორმაციას თავიანთი ცხოვრების შესახებ. მოსწავლეები ქმნიან სურათს განვლილი ცხოვრების შესახებ.	ინფორმაცია ბავშვების ოჯახებზე (საშინაო დავალება); დიდი ფორმატის თითო ფურცელი თითოეული მოსწავლისათვის; მარკერები და ფერადი საღებავები.

ბ) საფუძველი და საგანმანათლებლო მიზნები

ბავშვის უფლებების შესახებ კონვენციის მე-7 მუხლი იცავს ბავშვის უფლებას, ჰქონდეს საკუთარი სახელი. ბავშვის გვარი მიაწოდება მის კავშირებზე გარშემო მყოფ ადამიანებთან. თუმცა მისი სახელი ბავშვს ინდივიდუალურ პიროვნებად აქცევს, მსოფლიოში უნიკალურ არსებად.

მოსწავლეები უნდა ამაყობდნენ თავიანთი სახელებით, მათ უნდა იცოდნენ, რას აღნიშნავს მათი სახელები, რა იმედი და მოლოდინია ჩადებული მათ სახელებში და რატომ შეურჩიეს მშობლებმა მათ ეს სახელები.

ამ თემაზე საუბრისას, მასწავლებელმა საჭიროა გარკვეული სიფრთხილე გამოიჩინოს, მთელი რიგი მიზეზების გამო: შესაძლებელია, კლასში იყვნენ ისეთი მოსწავლეები, რომლებიც მშობლებთან არ იზრდებიან, ან რომლებსაც დაკარგული აქვთ თავიანთი სახელები ემიგრაციაში ან დევნაში ყოფნის დროს. მასწავლებელს განსაკუთრებული სიფრთხილისა და გულისხმიერების გამოჩენა სჭირდება ამგვარ ბავშვებთან მსგავს თემებზე საუბრისას.

წინამდებარე თავში შესული გაკვეთილების მსვლელობისას, ბავშვები თავიანთ თავზე ფიქრდებიან, თანაკლასელებთან ერთად. აქედან გამომდინარე, მოცემული თავი ერთგვარი გაგრძელებაა წინა თავისა, მაგრამ შესაძლებელია მისი ცალკე სწავლებაც.

გ) ძირითადი კითხვები ბავშვთა უფლებების შესახებ შექმნილი ცოდნისა და უნარების შესაჯამებლად

ბავშვთა უფლებების პრაქტიკაში გამოცდა	ბავშვთა უფლებების სიღრმისეულად გაცნობა	ბავშვთა უფლებების დანერგვა
მასწავლებელი		
როგორ და რა საშუალებებით არის დაცული ბავშვთა უფლებები საკლასო გარემოში და სასკოლო საზოგადოებაში?	რა იციან მოსწავლეებმა ბავშვთა უფლებების შესახებ?	მოსწავლეები სწავლობენ, როგორ იმოქმედონ სკოლის გარეთ შექმნილ სიტუაციებში: რა ცოდნა შეიძინეს, რომელიც მათ მომავალ ცხოვრებაში გამოადგებათ?
სკოლა ჩვენი ცხოვრების ნაწილია; კლასი, თვისთავად, მიკროსაზოგადოებას წარმოადგენს. ბავშვები თავიანთ ინდივიდუალობას აცნობიერებენ იმით, რომ სხვა ბავშვების სახელებს იგებენ და იმით, რომ კლასში მათ ყველა სახელით მიმართავენ. მოცემული თავის გავლისას, მოსწავლეები ერკვევიან ბავშვის იმ უფლებებში, რომლებიც აქ მოყვანილ მუხლებშია მოცემული.	მუხლები 7, 8, 12, 13 (იხ. დანართი: გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის კონვენცია ბავშვის უფლებების შესახებ)	მოსწავლეები მონაწილეობენ გადაწყვეტილების მიღების პროცესში, თუ სად გამოფინონ მათ მიერ შექმნილი პოსტერი. ამისათვის, სავარაუდოდ, გარკვეული სივრცის გამოყოფა იქნება საჭირო, ამგვარად, ამ საკითხის შესახებ მოლაპარაკება და შეთანხმება საჭიროა სხვა მასწავლებლებთან, სკოლის დამხმარე პერსონალთან და სკოლის ხელმძღვანელთან.
მოსწავლეები		
რა გამოცდილება მივიღე კლასში, ბავშვთა უფლებების თვალსაზრისით?	რა შევისწავლე ბავშვთა უფლებების შესახებ?	როგორ შემიძლია ვიმოქმედო ამის შემდეგ?
მე შევამჩნიე, რომ მასწავლებელიც და კლასის ყველა სხვა მოსწავლეც ყურადღებას მამცევდა. მათ მომისმინეს და ახლა ყველამ იცის ჩემი სახელი. ჩემი სახელით მე ყველასაგან გამორჩეული ვარ, ყველასაგან განსხვავებული. მე კლასში ყველა დანარჩენი მოსწავლის სახელი ვიცი. ვფლობ გარკვეულ ინფორმაციას მათი ცხოვრების შესახებ.	ჩვენ, ბავშვებს, განსაკუთრებული უფლებები გვაქვს: ჩვენ გვაქვს სახელი, რომლის ჩამორთმევის უფლებაც არავის აქვს (მუხლი 7). მე, როგორც ბავშვს, უკვე ჩემი ცხოვრების ისტორია მაქვს, რომელიც განსხვავდება სხვა ბავშვების ცხოვრებისეული გამოცდილებისაგან. ეს ყოველთვის ჩემი პიროვნების ნაწილად დარჩება (მუხლი 8). მე შემიძლია მქონდეს საკუთარი შეხედულება და მოსაზრება და თავისუფლად გამოვთქვა ის, რასაც ვფიქრობ და ამის უფლება ყველა ბავშვს აქვს (მუხლები 12 და 13).	როდესაც ვინმეს ვხვდები, სკოლის სათამაშო მოედანზე ან სადმე სხვაგან, სახელს ვკითხავ და მეც სახელით გავიცნობი.

დ) მსგელობა

გაკვეთილი 1: ყველა ჩვენგანის სახელი!

მასწავლებელი მოსწავლეებთან ერთად ზის წრეზე. მოსწავლეები სხედან თავ-თავიანთ სკამებზე. მოსწავლეებს ხელში უჭირავთ წვრილად დაჭრილი ქაღალდის ფურცლები, რომლებზეც მათი სახელები მსხვილი შრიფტით არის დაწერილი. მასწავლებელსაც უჭირავს ამგვარივე ფურცელი, რომელზეც მისი სახელი და გვარია დაწერილი მსხვილი შრიფტით. ყველა რიგრიგობით წარმოთქვამს საკუთარ სახელს. ახლა მოსწავლეებმა იციან ერთმანეთის სახელები. შესაძლებელია, მოცემული აქტივობა სხვადასხვა თამაშის სახით განხორციელდეს:

- თითოეული მოსწავლე წარმოთქვამს საკუთარ სახელს და, აგრეთვე, მის მარჯვნივ და მარცხნივ მჯდომი მოსწავლეების სახელებს, „მე მქვია ..., ჩემ მარჯვნივ მჯდომი მოსწავლის სახელია ..., ხოლო ჩემ მარცხნივ მჯდომი მოსწავლის სახელია ...“.
- მასწავლებელი მოსწავლეების ყურადღებას ამახვილებს მოსწავლეთა რამდენიმე საერთო მახასიათებელზე, მაგალითად, ჯინსისა ან ქვედაბოლოს ფერზე, ერთნაირ ინიციალებზე, სათვალეზე, თმის ფერზე და ა.შ. და მოსწავლეებს გამოსაცნობად უსვამს კითხვებს, მაგალითად: ...-ს, ...-ს და ...-ს საერთო მახასიათებელი აქვთ. ვინ გამოიცნობს, რა აქვთ მათ საერთო?“ მასწავლებელი მოსწავლეებს უსვამს რამდენიმე ამგვარ კითხვას.
- მასწავლებელი მოსწავლეებისაგან აგროვებს ბარათებს, მათზე დატანილი მოსწავლეების სახელებით. თითოეული მოსწავლე ამ შეგროვილი ბარათებიდან იღებს ერთ ბარათს ისე, რომ არ კითხულობს, ზედ ვისი სახელი წერია. ამის შემდეგ ყველა მოსწავლე წარმოადგენს მის მიერ აღებულ ბარათს. ვის შეუძლია მოაწესრიგოს ბარათების არევით შექმნილი უწყნარიგობა, კერძოდ, ყველა ბავშვს საკუთარი ბარათი დაუბრუნოს?
- თამაში, რომელიც ავტობუსში ასვლის ინსცენირებას გულისხმობს და რომელიც შემდეგნაირად წარმართება: ერთ-ერთი მოსწავლე იწყებს განცხადებით: „მე ვარ ანა და მე ავდივარ ავტობუსში“. ანას გვერდით მჯდომი მოსწავლე აგრძელებს, „მე ვარ სანდრა და მე ავდივარ ავტობუსში, ანასთან ერთად“. სანდრას გვერდით მჯდომი მოსწავლე აგრძელებს: „მე ვარ ტომი და მე ავდივარ ავტობუსში ანასთან და სანდრასთან ერთად“ და ასე შემდეგ, ყოველი მოსწავლე იმეორებს ყველა იმ მოსწავლის სახელს, რომელიც მასზე ადრე „ავიდა ავტობუსში“. მოსწავლეებმა, ამავდროულად, უნდა დაიცვან ის თანამიმდევრობა, რა თანამიმდევრობითაც სხედან წრეზე, ეს მათ გაუადვილებს სახელების დამახსოვრების პროცესს. ასე გრძელდება მანამ, სანამ ყველა მოსწავლე არ „ჩაჯდება ავტობუსში“. საჭიროა, მასწავლებელმა აკონტროლოს, რომ მოსწავლე, რომელიც ვერ გაიხსენებს „ავტობუსში ყველა მასზე ადრე ასული“ მოსწავლის სახელს, არ გაღიზიანდეს. ასეთ შემთხვევაში მოსწავლეებს უნდა მისცეს საშუალება, დაეხმარონ ერთმანეთს სახელების გახსენებაში.

მასწავლებელი ასრულებს გაკვეთილს მოსწავლეებს შორის გამართული დიალოგით, რომელიც მოსწავლეებმა შემდეგ კითხვებზე პასუხების საშუალებით უნდა წარმართონ:

- მომწონს მე ჩემი სახელი? და თუ ასეა, რატომ?
- ზოგჯერ სახელებს შერქმეული სახელებით ანაცვლებენ ან სულაც იცვლიან. მომწონს თუ არა ჩემი ახალი სახელი და რატომ?
- შერქმეული სახელები, ჩვენს ოჯახში ან მეგობრებს შორის, მათი მნიშვნელობა და წარმომავლობა.
- საკუთარი სახელი ძალიან მნიშვნელოვანია. რა სიტუაცია იქნებოდა სკოლაში, ჩვენ ყველას რომ ერთი და იგივე სახელი რომ გვრქმეოდა ან საერთოდ არ გვქონოდა სახელები?

თუ გაკვეთილზე დრო დარგრჩებათ:

- „მე მქვია ...“, წარმოვთქვათ სხვადასხვა ენაზე და ვასწავლოთ ბავშვებს ორ ენაზე (ბავშვები ასევე სწავლობენ შკითხვას: რა გქვია შენ ?)
- ბავშვებს შეუძლიათ შექმნან დეკორატიული სახელობითი სამკერდე ნიშანი.

გაკვეთილი 2: როგორ დამერქვა ჩემი სახელი!

მასწავლებელს წინასწარ აქვს მომზადებული წვრილად დაჭრილი ქაღალდის ფურცლები, რომლებზეც დაწერილია შემდეგი წინადადებები (რა თქმა უნდა, შესაძლებელია, მასწავლებელმა საკუთარი შეხედულების მიხედვით შეცვალოს წინადადებები, გამოტოვოს რაიმე ელემენტი ან დაამატოს, ან მოსწავლეებისათვის უფრო მეტი წინადადება მოამზადოს და ა.შ.):

მნიშვნელოვანია, გვქონდეს სახელი.

ჩემი სახელი - ეს მე ვარ.

ჩვენ საკუთარ თავს და ერთმანეთს სახელებით ვცნობთ და განვასხვავებთ.

სახელი ადამიანზე წარმოდგენას გვიქმნის (სქესი, ენა, წარმომავლობა და ა. შ.)

როდესაც ბავშვი სახელს იღებს, იგი სახელმწიფოს წევრი, ე.ი. მოქალაქე ხდება.

მშობლები, თავიანთი შვილებისათვის კონკრეტული სახელის შერჩევით, ხშირად გამოხატავენ თავიანთ სურვილებს, იმედებსა და გრძნობებს.

მასწავლებელი ერთ-ერთ ფურცელზე დაწერილ წინადადებას ხმამაღლა, კლასის გასაგონად კითხულობს; დებს ფურცელს ადგილზე და სთხოვს მოსწავლეებს, კლასის წინაშე ხმამაღლა გამოთქვან მოსაზრებები იმასთან დაკავშირებით, რაც მოისმინეს.

ამის შემდეგ მასწავლებელი მოსწავლეებს ურიგებს სამუშაო ფურცლებს, რომლებიც მათ სახლში, საშინაო დავალების სახით უნდა შეავსონ (იხილეთ ქვემოთ მოცემული რესურსები). მასწავლებელი მოსწავლეებს აცნობს სამუშაო ფურცლებზე მოცემულ კითხვებს, რათა დარწმუნდეს, რომ ყველა მათგანს ესმის ყველა კითხვისა და დავალების შინაარსი.

- როდის დავიბადე?
- რა დროს დავიბადე?
- კვირის რა დღეს დავიბადე?
- როგორი ამინდი იყო, როცა მე დავიბადე?
- სად დავიბადე?
- ვინ ესწრებოდა ჩემს დაბადებას?
- რა სიგრძისა და რა წონის დავიბადე?
- რატომ დამარქვეს ის, რაც მქვია?
- რას ნიშნავს ჩემი სახელი ?
- სად შეიძლება ჩემი სახელის ნახვა? როგორ წარმოითქმება ჩემი სახელი სხვადასხვა ენაზე?

გაკვეთილები 3 და 4: ყველას რაღაც აქვს მოსაყოლი!

მოსწავლეები სხედან წრეზე და ერთმანეთს უყვებიან, რა შეიტყვეს თავიანთი მშობლებისაგან. მასწავლებელი ამხნევებს მათ, რათა მოსწავლეებმა ზოგიერთი საკითხი უფრო დაწვრილებით განიხილონ.

მაგალითად, მოსწავლეების პასუხების მიხედვით, მასწავლებელი დაფაზე ჩამოწერს, დღის რა მონაკვეთშია თითოეული მოსწავლე დაბადებული. ამით შესაძლებელია საინტერესო აღმოჩენის გაკეთება.

რა თქმა უნდა, ძალიან საინტერესო იქნება, თუ ზოგიერთი მოსწავლე მაინც შეძლებს ბოლო კითხვაზე პასუხის გაცემას, ანუ დაასახელებს იმ მიზეზს, რის გამოც შეარჩიეს მშობლებმა ის სახელი, რომელიც მას ჰქვია.

ამის შემდეგ მოსწავლეებს ეძლევათ დავალება, დამოუკიდებლად იმუშაონ პოსტერების შექმნაზე, რომლებზეც დატანილი იქნება ინფორმაცია მათ შესახებ, იმ ინფორმაციის ჩათვლით, რომელიც მათ საშინაო დავალების სახით მოამზადეს თავ-თავიანთ სამუშაო ფურცლებზე. იმის მიხედვით, თუ წერის უნარის განვითარების რა ეტაპზე იმყოფებიან ბავშვები, მასწავლებელს შეუძლია დაეხმაროს მათ პოსტერზე ინფორმაციის გადატანაში.

შესაძლებლობის არსებობის შემთხვევაში, მოსწავლეებმა უნდა შექმნან რეალური ზომის ავტოპორტრეტები. შეიძლება ეს შემდეგნაირად გაკეთდეს: ბავშვი წვება ძალიან დიდი ფორმატის ფურცელზე, რომელიც იატაკზეა გაშლილი, რა პოზაშიც მას სურს, მაგალითად ისე, თითქოს გარბის ან დგას, ან ხელეგაშლილია.

მე-4 გაკვეთილზე მოსწავლეები ასრულებენ პოსტერებზე მუშაობას.

ბოლოს ისინი განიხილავენ, როგორ და სად მოათავსონ მათ მიერ შექმნილი პოსტერები. მასწავლებელი ეხმარება მათ გადაწყვეტილების მიღებაში.

რესურსები: სამუშაო ფურცელი მოსწავლეებისათვის

ჩემს სახელს თავისი ისტორია აქვს - რა ინფორმაციის მოპოვებას შევძლები

როდის დავიბადე?
რა დროს დავიბადე?
კვირის რა დღეს დავიბადე?
როგორი ამინდი იყო, როცა მე დავიბადე?
სად დავიბადე?
ვინ ესწრებოდა ჩემს დაბადებას?
რა სიგრძისა და რა წონის დავიბადე?
რატომ დამარქვეს ის, რაც მქვია?
რას ნიშნავს ჩემი სახელი?
სად შეიძლება ჩემი სახელის ნახვა? როგორ წარმოითქმება ჩემი სახელი სხვადასხვა ენაზე?

თავი 3 (დაწყებითი სკოლა, 3 კლასი)

ჩვენ ჯადოქრები ვართ!

ა) გაკვეთილის გეგმა

	ძირითადი კითხვა/ გაკვეთილის თემა	ძირითადი ამოცანა	რესურსები
გაკვეთილი 1	როგორ შეუძლია ჩვეულებრივ ადამიანს, მოაგვაროს პრობლემა? როგორ შეუძლია ამის გაკეთება ჯადოქარს?	მოსწავლეები სწავლობენ სხვადასხვა ტიპის პრობლემის რეალური და ჯადოსნური გადაწყვეტილების ერთმანეთისაგან გაჩევას. ისინი ქმნიან ჩვეულებრივი ადამიანის ან ჯადოქრის სურათს.	წინასწარ მომზადებული დაფა, მასზე მოსწავლეების მოსაზრებების დასატანად; ნახატები; წებოვანი ლენტი; A4 ფორმატის ფურცელი; ფერადი ცარცი
გაკვეთილი 2	რომელია ბავშვის ძირითადი უფლებები? ცხოვრების რომელ სფეროებს ეხებათ? ამ პრობლემებს როგორ ვაგვარებთ?	ბავშვთა უფლებების შესახებ საერთო საკლასო დისკუსიის ფარგლებში, მოსწავლეები სწავლობენ ყოველდღიური პრობლემების შესახებ რეალური და არარეალური გადაწყვეტილებების ერთმანეთისაგან გარჩევას.	ქაღალდის ფურცლისაგან გამოჭრილი ფიგურები, ფერადი ცარცი და ფანქრები
გაკვეთილი 3	პრობლემის გადაჭრის რა გზები შემიძლია გამოვსახო? როგორ შემიძლია დავეხმარო?	მოსწავლეები ცდილობენ, მოძებნონ შესაძლო გამოსავალი ყოველდღიური რთული სიტუაციებიდან. ისინი მათ მიერვე მოფიქრებული გამოსავლის ინსცენირებას აწყობენ სიტუაციური თამაშის ფორმით.	საჭიროების შემთხვევაში, სასცენო მოწყობილობები სიტუაციური თამაშებისათვის.
გაკვეთილი 4	როგორ შეგვიძლია წარმოვიდგინოთ გამოსავალი სიტუაციურ თამაშში? რას ვსწავლობთ ამ გზით?	მოსწავლეები ამზადებენ სიტუაციურ თამაშს და აქტიურად ეზმებიან მის გათამაშებაში, გაკვეთილის მსვლელობისას. შემდეგ განიხილავენ თამაშის დროს მიღებულ გადაწყვეტილებებს.	საჭიროების შემთხვევაში, სასცენო მოწყობილობები სიტუაციური თამაშებისათვის.

ბ) საფუძველი და საგანმანათლებლო მიზნები

მოსწავლეები დასაწყისშივე აცნობიერებენ, რომ ბევრი რამ მათ კონტროლს არ ექვემდებარება. მათ ცხოვრებაზე პირდაპირ და დიდ ზეგავლენას ახდენს მთელი რიგი გადაწყვეტილებები, რომლებზეც მათ, ძალიან ხშირად, არანაირი გავლენა არ აქვთ. მაგრამ ბავშვებს ოცნებების სამყაროში მოგზაურობა შეუძლიათ. არ არის აუცილებელი, ეს რეალური ცხოვრებისაგან გაქცევის მიზნით ხდებოდეს. წარმოსახვითი სამყარო ასევე წარმოადგენს იმ სფეროს, სადაც ახალი გეგმების დასახვა შესაძლებელი ხდება, სადაც გამოცდილებების გაანალიზება და ძალების მოკრება უფრო მოსახერხებელია, სანამ ადამიანი რეალურ სამყაროს დაუბრუნდება.

მესამე თავში მოცემული საგანმანათლებლო პროექტის ფარგლებში, ჩვენ გთავაზობთ, მოსწავლეებში წარმოსახვის უნარი გააღვიძოთ და მისცეთ მათ შესაძლებლობა, რათა თავიანთი მოსაზრებები რეალურ ცხოვრებას მიუსადაგონ.

მოსწავლეებმა უნდა წარმოიდგინონ, რომ ისინი ჯადოქრები არიან. რამდენ ბავშვს (და მოზარდსაც) უნატრია, დროგამოშვებით, რომ ჯადოქრის შესაძლებლობებს ფლობდეს! მოცემული პროექტის ფარგლებში, მოსწავლეებმა უნდა შეძლონ მათ გარემოსა და ყოველდღიურ ცხოვრებაში ისეთი სიტუაციების იდენტიფიცირება, რომელთა შემთხვევაშიც კარგი გამოსავლის პოვნა აუცილებელი და უნდა ეცადონ, ასეთი გამოსავალი ერთად იპოვონ. მნიშვნელოვანია, მასწავლებელმა უზრუნველყოს, რომ მოსწავლეები წარმოსახვით სამყაროში იმაზე მეტ ხანს არ დარჩნენ, ვიდრე ეს საჭიროა. ასევე, მათ უნდა სცადონ, გამოსავალი მათ გარემოში არსებული პრობლემიდანაც მოძებნონ და პრაქტიკულად მოახერხონ პრობლემის გადაჭრა. ჩვენ გთავაზობთ ისეთ თემებს, როგორიცაა სუფთა გარემო საკლასო ოთახსა და სკოლის სათამაშო მოედანზე.

მოცემული თავი აგებულია საკლასო ოთახში მიმდინარე კომუნიკაციაზე. აქედან გამომდინარე, ძალიან მნიშვნელოვანია, საკლასო ოთახში ბავშვები შესაბამისად იყვნენ განლაგებული. ჯგუფებში მუშაობისას, ჯგუფის წევრები ერთმანეთის პირისპირ უნდა ისხდნენ, და არა ყველა ერთი

მიმართულებით, პირით დაფისაკენ. ბავშვების რიგებად განლაგება არ არის ხელსაყრელი რიგის ბოლოში მსხდომი მოსწავლეებისათვის, ნაცვლად ამისა, მოსწავლეები უნდა ისხდნენ წრეზე ან მაგიდის გარშემო.

ამ გაკვეთილის ჩატარების თარიღი მასწავლებლის გადასაწყვეტია, თუმცა სასურველია ნოემბრის მეორე და მესამე კვირა, რადგან ემთხვევა 20 ნოემბერს - ბავშვთა საყოველთაო დღეს. (იხ. ასევე შეთავაზებები მეოთხე გაკვეთილის ბოლოს).

გ) ძირითადი კითხვები ბავშვთა უფლებების შესახებ შეძენილი ცოდნისა და უნარების შესაჯამებლად

ბავშვთა უფლებების პრაქტიკაში გამოცდა	ბავშვთა უფლებების სიღრმისეულად გაცნობა	ბავშვთა უფლებების დანერგვა
მასწავლებელი		
როგორ და რა საშუალებებით არის დაცული ბავშვთა უფლებები საკლასო გარემოსა და სასკოლო საზოგადოებაში?	რა იციან მოსწავლეებმა ბავშვთა უფლებების შესახებ?	მოსწავლეები სწავლობენ, როგორ იმოქმედონ სკოლის გარეთ შექმნილ სიტუაციებში: რა ცოდნა შეიძინეს, რომელიც მათ მომავალ ცხოვრებაში გამოადგებათ?
სკოლა მიკროსაზოგადოებას წარმოადგენს. მოსწავლეები ერთად განიხილავენ პრობლემებს და ცდილობენ, ერთად იპოვონ გამოსავალი ამ პრობლემებიდან, რომლებიც მათ კლასში იჩენს თავს და რომლებსაც ადგილი აქვს მათ ცხოვრებაში. ისინი ესაუბრებიან ერთმანეთს, და არა მხოლოდ მასწავლებელს.	მუხლები 13, 14, 28, 31 (იხ. დანართი: გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის კონვენცია ბავშვის უფლებების შესახებ)	მოსწავლეები ფიქრობენ რეალურ, ცხოვრებისეულ სიტუაციებზე და იწყებენ რეალური, პრობლემური სიტუაციებიდან გამოსავლის ძიებას, პრობლემებიდან, რომლებიც დგას მათ წინაშე ან მათი სხვა თანატოლების წინაშე.
მოსწავლეები		
რა გამოცდილება მივიღე კლასში, ბავშვთა უფლებების თვალსაზრისით?	რა შევისწავლე ბავშვთა უფლებების შესახებ?	როგორ შემიძლია ვიმოქმედო ამის შემდეგ?
ჩვენ ერთმანეთს მოვუსმინეთ და შევიტყვეთ, რომ ჩვენი სურვილები და პრობლემები, ზოგიერთ შემთხვევაში, ძალიან განსხვავებულია. ჩვენ დავინახეთ, თუ როგორ შეიძლება ამგვარი პრობლემებიდან გამოსავლის ერთად პოვნა.	მე ვიცი, რომ ბავშვებს განსაკუთრებული უფლებები აქვთ, მათ ბავშვთა უფლებები ეწოდება. ვიცი, რომ არსებობს ბავშვთა საყოველთაო დღე, რომელიც 20 ნოემბერს აღინიშნება. მე შემიძლია, ერთმანეთისაგან განვასხვავო ჯადოქრობა და რეალურ ცხოვრებაში არსებული პრობლემების გადაჭრა.	მე ვიცი, რომ როგორც მე, ასევე, სხვა ადამიანებსაც აქვთ უფლებები; მე რაიმე უნდა მოვიმოქმედო, რომ დარწმუნებული ვიყო, რომ ეს უფლებები დაცულია - როგორც ჩემი უფლებები, ასევე სხვა ადამიანების უფლებები. პრობლემიდან გამოსავლის პოვნა მარტივი არ არის, ჩვენ ყველა პრობლემის ერთად მოგვარება არ შეგვიძლია.

		ზოგიერთი ჩვენი სურვილის ასრულებას დიდი დრო სჭირდება.
--	--	--

დ) მსვლელობა

გაკვეთილი 1

მოსწავლეები კლასში განლაგდებიან ნახევარწრეზე, ისე რომ თითოეული ბავშვი დაფას კარგად ხედავდეს.

მასწავლებელი დაფაზე ხატავს ორ ფიგურას, მათგან ერთ-ერთი ჩვეულებრივი ადამიანია, ხოლო მეორე - ჯადოქარი. მოსწავლეები მუშაობენ წყვილებში; ისინიც ხატავენ ამგვარ ფიგურებს და ცდილობენ, ერთად გასცენ პასუხი შემდეგ კითხვებს:

- რა განსხვავებაა ჯადოქარსა და ჩვეულებრივ ადამიანს შორის?
- როგორ იქცევა ჩვეულებრივი ადამიანი გარკვეულ სიტუაციებში?
- როგორ იქცევა ჯადოქარი იმავე სიტუაციებში?

მოსწავლეებს, წახალისების მიზნით, დაევალებათ კონკრეტული სიტუაციების მოფიქრება. მასწავლებელი ყველა მოსწავლის პასუხს შეაგროვებს და გადაიტანს დაფაზე, ქვემოთ მოცემული ცხრილის მიხედვით:

	ჩვეულებრივი პიროვნება	ჯადოქარი
სიტუაცია 1 (მაგ: შიმშილი)		
სიტუაცია 2 (მაგ: სიღარიბე)		
სიტუაცია 3 (მაგ: მოწყენილობა)		
სიტუაცია 4 (მაგ: დაბადების დღე)		
და ა.შ.		

მოსწავლეები განიხილავენ პრობლემების მოგვარების გზებს. რა თქმა უნდა, გაჩნდება ახალი კითხვები:

- შეგძლიათ ამოარჩიოთ გადაწყვეტილებები, რომლებიც მიღებულ იქნა კარგი ჯადოქრის მიერ ან ცუდი ჯადოქრის მიერ? როგორ მოიქცეოდა კარგი ჯადოქარი ან ცუდი ჯადოქარი მოცემულ სიტუაციებში?
- ბოლოს როდის ინატრეთ, ჯადოქარი ყოფილიყავით და რისი შეცვლა გასურდათ მაშინ?
- რა არის თქვენი ყველაზე სანუკვარი ნატვრა მოცემულ მომენტში? როგორ აისრულებდი ამ ნატვრას ჯადოქარი რომ იყო ? როგორ აისრულებდი მას რეალობაში?

— და ა.შ.

მასწავლებელი ამხნეებს მოსწავლეებს, რათა მათ თავისუფლად გამოთქვან მოსაზრებები და ყველა მათგანის პასუხს მოწონება ხვდეს წილად. მასწავლებელი მოსწავლეებს უხსნის, რომ მათ შემდეგი რამდენიმე გაკვეთილის განმავლობაში არაერთხელ მოუწევთ ჯადოქრებზე საუბარი და დავალებას აძლევს, მოიძიონ ჯადოქრების სურათები ჟურნალებში ან წიგნებში და, თუ შესაძლებელია, მოიტანონ მათ მიერ მოძიებული სურათები მომდევნო გაკვეთილებზე. შეგროვილი სურათებით მოსწავლეები მცირე გამოფენას მოაწყობენ საკლასო ოთახში.

გაკვეთილის დარჩენილი დროის განმავლობაში, მოსწავლეებმა უნდა დაასრულონ მათ მიერ დაწყებული ჩვეულებრივი ადამიანისა და ჯადოქრის სურათები და გააფერადონ ისინი. ამ ნახატების წარმოდგენა შესაძლებელია გამოფენაზე.

გაკვეთილი 2 (ხანგრძლივობა: დაახლოებით 1½ გაკვეთილი)

შესავალი: გამოფენის დათვალიერება და კომენტარის გაკეთება. მასწავლებელმა დროგამოშვებით უნდა შეახსენოს მოსწავლეებს, რომ კლასში უნდა მოიტანონ ჯადოქრების სურათები, წიგნები ჯადოქრებზე და დაასრულონ თავიანთი ნახატები.

მოსწავლეები სხდებიან წრეზე. მასწავლებელი უამბობს ბავშვთა ათი პრინციპის შესახებ. უხსნის, რომ წლების წინ წერილობითი სახით იქნა შედგენილი განსაკუთრებული უფლებები, რომლებიც ბავშვების ცხოვრებასა და მათ მდგომარეობას ეხება. ამ ეტაპზე რეკომენდებულია, მოსწავლეებს წაუკითხოთ ბავშვის უფლებათა დეკლარაცია (1959 წელი), რომელიც მასწავლებელმა შეიძლება გაამარტივოს, შეამოკლოს და ბავშვებისათვის გასაგები ენით გადმოსცეს.

მასწავლებლის პრეზენტაცია უნდა იყოს მაქსიმალურად ბავშვზე ორიენტირებული, შექმნილი რეალური ცხოვრებიდან მოყვანილი მაგალითებისგან.

შესაჯამებლად მასწავლებელმა დაფაზე უნდა ჩამოწეროს მნიშვნელოვანი საკითხები.

ბავშვებმა უნდა იცოდნენ:

- ბავშვთა უფლებების არსებობა;
- ეს უფლებები თანაბრად ეხება ყველა ბავშვს ყოველგვარი გამონაკლისის გარეშე;
- ბავშვებს უნდა ჰქონდეთ საშუალება და შესაძლებლობა, იზრდებოდნენ ჯანმრთელობისათვის სასარგებლო და ნორმალურ პირობებში (ეს მოიცავს: ფიზიკურ, მორალურ, სულიერ და სოციალურ განვითარებას).
- ბავშვის თავისუფლებისა და პირადი ღირსების პატივისცემა.

ამის შემდეგ მასწავლებელი იატაკზე ათავსებს გოგონებისა და ვაჟების 20 ფიგურას, რომელიც მასწავლებლის ან მოსწავლეების მიერ არის ამოჭრილი წინასწარ. მასწავლებელი ამ ფიგურებს ოთხ ჯგუფად ყოფს და ისე განალაგებს იატაკზე. თითოეულ ჯგუფს აქვს კონკრეტული პრობლემა:

- 1 ჯგუფში საფრთხის წინაშეა ფიზიკური კეთილდღეობა (საკვები, ჯანმრთელობა).
- 2 ჯგუფში საფრთხის წინაშეა სულიერი კეთილდღეობა (დისკრიმინაცია, კონფიდენციალურობის უფლება).
- 3 ჯგუფში საფრთხის წინაშეა განათლების მიღების შესაძლებლობა (ინფორმაციის მოპოვების უფლება, განათლების მიღების უფლება).
- 4 ჯგუფში საფრთხის წინაშეა სოციალური გარემო (ოჯახი, მეგობრები).

ამის შემდეგ მასწავლებელი კლასს ოთხ ჯგუფად ყოფს და სთხოვს მოსწავლეებს, დაფიქრდნენ, რა შეიძლება ჭირდებოდეს ან აკლდეს ბავშვს. შემდეგ ამოჭრილ ფიგურებზე ჩამოწერონ წინადადებები

სიტყვა „მე“-ს გამოყენებით. მეორე ჯგუფის შემთხვევაში მაგ: „ხალხი დამცინის, რადგან მე უცხოელი ვარ“, „მე ვიტანჯები, რადგან არ მყავს მეგობრები“ და ა.შ.

მას შემდეგ, რაც მოსწავლეები განსაზღვრავენ ბავშვების საჭიროებებს და ამას ფურცლისაგან გამოჭრილ ფიგურებს დააწერენ, ჯადოქრების ჯერი დგება. მათ ეძლევათ ასეთი დავალება:

- განიხილეთ თითოეული ბავშვის სიტუაცია და შეეცადეთ, გაარკვიოთ, რისგან იტანჯება?
- როგორ შეუძლია მათი დახმარება ჯადოქარს? რისი გაკეთება შეუძლია ჯადოქარს ბავშვებისათვის, რათა მათ თავი უკეთ იგრძნონ არა მხოლოდ მოცემულ მომენტში, არამედ მომავალშიც?
- როგორ უნდა მოიქცეს ბავშვი, რომ უკეთ იგრძნოს თავი?
- როგორ უნდა მოიქცეს ჩვეულებრივ ადამიანი, რომ ბავშვმა უკეთ იგრძნოს თავი?

მოსწავლეები ორ ჯგუფად სხდებიან წრეზე და განიხილავენ თავიანთ გადაწყვეტილებებს.

გაკვეთილი 3

მასწავლებელი მათ კიდევ ერთხელ უმეორებს ბავშვთა უფლებების 10 პრინციპს და სთხოვს მოსწავლეებს, დაფიქრდნენ ყოველდღიურ ცხოვრებისეულ სიტუაციებზე, რომლებშიც შესაძლოა აღმოჩნდნენ მათი თანაკლასელები, მეგობრები, მათი თანატოლები ან უფროსკლასელი მოსწავლეები, ან თავად ისინი და რომლებიც მათთვის არც თუ ისე სასიამოვნო იქნება. გარემო ან სიტუაციები, რომლებსაც მოსწავლეები დაასახელებენ, შეიძლება მოიცავდეს:

ადგილებს:

- საკლასო ოთახი;
- სკოლის სათამაშო მოედანი;
- სკოლისაკენ მიმავალი გზა.

სიტუაციებს:

- კამათი და უთანხმოება;
- საუზმის გარეშე დარჩენა;
- სკოლაში გამოცხადება საშინაო დავალების გარეშე;
- ვინმესგან ფიზიკური შეურაცხყოფის მიღება;
- მეგობრების გარეშე ყოფნა;
- ზამთარში თბილი ქურთუკის გარეშე ყოფნა;
- შესაბამისი სპორტული აღჭურვილობის გარეშე დარჩენა.

მითითება: მოსწავლეებმა უნდა შეასრულონ პატარა ჯადოქრების როლი. მათ უნდა სცადონ, გამოსავალი იპოვონ ამ არასასიამოვნო სიტუაციებიდან.

პლენარულ სესიაზე კლასის ყველა მოსწავლე ერთად განიხილავს ორ ან სამ სიტუაციას. ამის შემდეგ მოსწავლეები მცირერიცხოვან ჯგუფებში ნაწილდებიან და თითოეული ჯგუფი ირჩევს ერთ სიტუაციას, რომლიდანაც მათ უნდა იპოვონ გამოსავალი. მოსწავლეების ჯგუფი უნდა მოემზადოს მათ მიერ შერჩეული სიტუაციის გათამაშებისათვის და ამ ინსცენირებაში გარვეული გამოსავალი მოძებნოს სიტუაციიდან.

მასწავლებელი დახმარებას უწევს მოსწავლეთა ჯგუფებს, საჭიროების შემთხვევაში, სთავაზობს მათ იდეებს და უსმენს მათ მსჯელობას. მეოთხე გაკვეთილზე მოსწავლეებს მოუწევთ, წარმოადგინონ თავიანთი სიტუაციები, მათ შეუძლიათ, გამოიყენონ კოსტიუმები და დეკორაციები, შთამბეჭდავი სცენების წარმოსადგენად.

გაკვეთილი 4

მოსწავლეები კლასის წინაშე გამართავენ ჯგუფების მიერ მომზადებულ წარმოდგენებს (თითოეული წარმოდგენის ხანგრძლივობა 5 წუთი).

ამის შემდეგ მოსწავლეები მსჯელობენ იმის შესახებ, თუ როგორ არის შესაძლებელი ამ სცენების განხორციელება ყოველდღიურ ცხოვრებაში (მაგ: ვინ აღმოჩენილა მსგავს სიტუაციაში? რა მოიმოქმედეთ ამ დროს?).

ბიოლოს ჩატარდება შემაჯამებელი დისკუსია სხვადასხვა პრობლემური სიტუაციის გადწყვეტასთან დაკავშირებით.

პროექტი შეიქმნება ბავშვთა საყოველთაო დღის აღსანიშნავად (20 ნოემბერი), რისთვისაც ბავშვები საგანგებოდ მოემზადებიან (ბავშვთა უფლებების საკომუნიკაციო პლაკატების მომზადება, როლური წარმოდგენების გამართვა კლასში და ა.შ.)

თავი 4 (დაწყებითი სკოლა, 4 კლასი)

ჩვენი უფლებები - ჩვენი საგანძური

ა) გაკვეთილის გეგმა

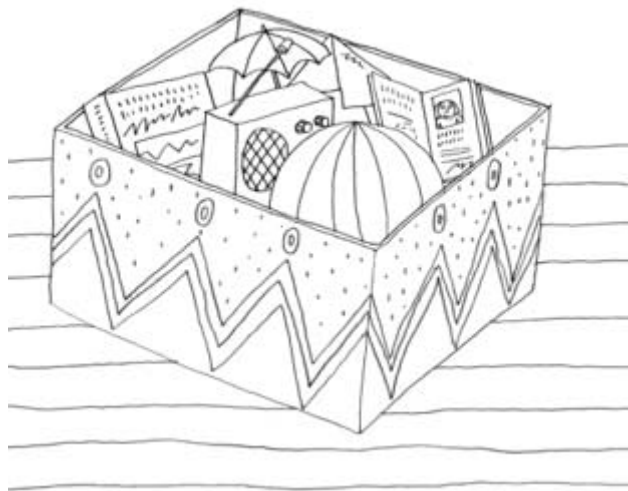
	ძირითადი კითხვა/ გაკვეთილის თემა	ძირითადი ამოცანა	რესურსები
გაკვეთილი 1	რაში გვჭირდება ბავშვთა განსაკუთრებული უფლებები?	მოსწავლეები ეცნობიან პროექტს, სახელწოდებით „საგანძურის სკივრი“ და განიხილავენ, თუ როგორ დაგეგმონ და განახორციელონ იგი.	საგნები, რომლებიც გამოხატავენ ბავშვების განსაკუთრებულ უფლებებს (გამოხატვა და შთაგონება); ბარათები, რომლებზეც ასახულია მოსწავლეთა უფლებები. (იხ. დანართი)
გაკვეთილი 2 (დამატებით - სკოლის გარეთ განხორციელებული აქტივობები მომდევნო კვირის განმავლობაში)	ჩემი საგანძურის სკივრი - განსაკუთრებული რამ!	მოსწავლეები ქმნიან საკუთარ საგანძურის სკივრებს და ამზადებენ მათ „ბავშვთა უფლებების საგანძურის“ გამოფენისათვის.	თითოეულ მოსწავლეს გაკვეთილზე მოაქვს ლითონის, ხის ან მუყაოს თითო ყუთი; ფერადი თვლები ან ლილვები, ქსოვილის ნაჭრები და ა.შ., წებო და მაკრატლები
გაკვეთილი 3 (რამდენიმე კვირიანი ინტერვალის შემდეგ)	ჩემი საგანძურის სკივრი, შენი საგანძურის სკივრი!	მოსწავლეები თავიანთ მერხებზე აწყობენ გამოფენას, სადაც სხვა მოსწავლეებს შეუძლიათ დაათვალიერონ მათი საგანძურის სკივრების შიგთავსი.	მოსწავლეთა საგანძურის სკივრები (შიგთავსით)
გაკვეთილი 4 (20 ნოემბრამდე ცოტა ხნით ადრე)	როგორ მოვაწყოთ გამოფენა?	მოსწავლეები აწყობენ საკუთარი საგანძურის სკივრების გამოფენას სკოლის სხვა მოსწავლეებისათვის.	მოსწავლეები თანხმდებიან საგამოფენო ოთახის ან სივრცის თაობაზე

ბ) საფუძველი და საგანმანათლებლო მიზნები

მოსწავლეები კარგად ეცნობიან ბავშვთა უფლებებს. საკმაოდ დროის განმავლობაში, ისინი ეცნობიან ამ უფლებათა შინაარსსა და მიზანს, რომელსაც ისინი ემსახურება; ამ უფლებების დაკავშირებას ცდილობენ საგნებთან, რომლებიც მათ სიმბოლურად გამოხატავს. თითოეული მოსწავლე ცდილობს, ამოცანას დამოუკიდებლად გაართვას თავი. ამისათვის მოსწავლეები კარგად უნდა იცნობდნენ მუხლებს და შეეძლოთ მათი შესაბამისად განმარტება.

სწავლის თეორიის თანახმად, ამ დავალების შესრულებისას, მოსწავლეებს ეძლევათ საშუალება, აქტიურად აკონტროლონ თავიანთი სწავლის პროცესები, რაც მნიშვნელოვნად ზრდის მათი ცოდნის მდგრადი ზრდის შესაძლებლობებს. თითოეული მოსწავლე ქმნის საკუთარ საგანძურის სკივრს.

მოსწავლეები უკეთ აცნობიერებენ ბავშვის უფლებებს, როგორც ინტელექტუალურად, ასევე ემოციურად.

მოცემული პროექტი საკმაოდ ხანგრძლივ დროის პერიოდს მოიცავს, რომლის განმავლობაშიც მოსწავლეებს არა ერთხელ უწევთ თავიანთი მოსაზრებების ერთმანეთისათვის გაზიარება და მათზე მსჯელობა. 20 ნოემბერს, ბავშვთა საყოველთაო დღის აღსანიშნავად, სკოლაში ეწყობა ბავშვების მიერ შექმნილი საგანძურის სკივრების გამოფენა. ეს აქტივობა დამატებით სტიმულს ქმნის და მოტივაციას აღძრავს დაწყებითი საფეხურის მოსწავლეებში იმისათვის, რომ ერთი ან ორი წლის შემდეგ მათ კვლავ გამართონ მსგავსი გამოფენა.

პროექტის დაწყებისთვის საუკეთესო დროა სექტემბრის ბოლოდან - ოქტომბრის შუა რიცხვებამდე პერიოდი.

გ) ძირითადი კითხვები 4 თავის შესაჯამებლად

ბავშვთა უფლებების პრაქტიკაში გამოცდა	ბავშვთა უფლებების სიღრმისეულად გაცნობა	ბავშვთა უფლებების დანერგვა
მასწავლებელი		
როგორ და რა საშუალებებით არის დაცული ბავშვთა უფლებები საკლასო გარემოში და სასკოლო საზოგადოებაში?	რა იციან მოსწავლეებმა ბავშვთა უფლებების შესახებ?	მოსწავლეები სწავლობენ, როგორ იმოქმედონ სკოლის გარეთ შექმნილ სიტუაციებში: რა ცოდნა შეიძინეს, რომელიც მათ მომავალ ცხოვრებაში გამოადგებათ?
ყველა მოსწავლე სარგებლობს უფლებით, გამოიყენოს გამოსახვის საკუთარი ხერხი. ამგვარად, მოსწავლეებში მაღლდება საკუთარ შესაძლებლობებში დარწმუნებულობის დონე და ისინი ბევრ რამეს იგებენ საკუთარი თავისა და სხვების შესახებ.	გაკვეთილებზე განიხილება ბავშვთა ყველა უფლება.	მოსწავლეები სწავლობენ, როგორ მიიღონ გადაწყვეტილება და როგორ დაიცვან ის გადაწყვეტილებები, რომლებიც მათ თავად მიიღეს.

მოსწავლეები		
რა გამოცდილება მივიღე კლასში, ბავშვთა უფლებების თვალსაზრისით?	რა შევისწავლე ბავშვთა უფლებების შესახებ?	როგორ შემიძლია ვიმოქმედო ამის შემდეგ?
ჩინებულა, თუ სკოლა იქცევა ისეთ ადგილად, სადაც ამდენი ხელოვნების ნიმუშის ნახვაა შესაძლებელი. მე აღმოვაჩინე, რომ სკოლაში სიარული სახალისო და სასიამოვნოა.	მე საკმაოდ ხანია ვსწავლობ ბავშვთა უფლებებს. მე ბავშვთა უფლებების თითოეულ მუხლზე მომიწია გადაწყვეტილების მიღება და ამის მიღწევა მხოლოდ იმ შემთხვევაშია შესაძლებელი, თუ მე კარგად მესმის თითოეული მუხლი. მე აღმოვაჩინე, რომ ყოველთვის მარტივი არ არის, გაიგო ბავშვთა უფლებების კონვენცია.	ბავშვთა უფლებების კონვენციის ყველა მუხლი თანაბრად მნიშვნელოვანი არ არის ჩემთვის. მე კარგად დავფიქრდი იმის შესახებ, თუ რომელი მუხლით გათვალისწინებული უფლების დაცვა მსურს. მე ვიფიქრე იმაზეც, თუ რომელი უფლებებია განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი სხვა ბავშვებისათვის სხვა ოჯახებში, სხვა რეგიონებსა თუ სხვა ქვეყნებში და რით შემიძლია მე დავეხმარო მათ.

დ) მსვლელობა

გაკვეთილი 1 (სექტემბრის ბოლო/ოქტომბრის დასაწყისი; ხანგრძლივობა: დაახლოებით 1 ½ საათი)

შესავალი: მასწავლებელი მოსწავლეებს გააცნობს ბავშვთა უფლებებს, წაუკითხავს ბავშვთა უფლებების კონვენციას, დაურიგებს ბავშვთა უფლებების ბარათების ასლს (იხ. დანართი) და ნათლად განუმარტავს თითოეულ უფლებას.

შემდეგ მასწავლებელი მაგიდაზე დებს ცარიელ ყუთს, ბარათებს ბავშვთა უფლებების შესახებ და ერთ ან ორ სიმბოლურ ნივთს, მაგალითად: მუხლი 7, ბავშვის უფლება, დაბადებიდან ჰქონდეს საკუთარი სახელი - პატარა სანთელი, რომელიც დაბადების დღეს ან ნათლობას აღნიშნავს; მუხლი 28, ბავშვის უფლება მიიღოს განათლება - პატარა საწერკალამი.

მასწავლებელი მოსწავლეებს აცნობს გეგმას:

ბავშვთა საყოველთაო დღე აღინიშნება 20 ნოემბერს. 20 ნოემბრამდე ყველა მოსწავლემ უნდა შეავსოს საკუთარი საგანძურის სკივრი საგნებით, რომლებიც სიმბოლურად გამოხატავს ბავშვების უფლებებს.

კონკრეტული ამოცანა: თითოეული მოსწავლე თავად არჩევს საგნებს, რომლებიც, მისი აზრით, შეესაბამება ბავშვთა თითოეულ უფლებას. პირველ რიგში, მოსწავლეებმა უნდა შეარჩიონ თავსახურიანი ყუთი (გამოდგება მუყაოსაგან, ხისგან ან ლითონისაგან დამზადებული ყუთი). შერჩეული ყუთი მოსწავლეებმა უნდა გააფერადონ და მორთონ საკუთარი გემოვნებით და ყუთზე, ნებისმიერ ადგილზე, მიუთითონ მფლობელის ვინაობა.

ყველა მოსწავლემ უნდა ამოჰრას ბარათები ბავშვთა უფლებების შესახებ, დაამაგროს ისინი ერთად, ქალაქების სამაგრიტო და მოათავსოს საკუთარ საგანძურის სკივრში. ამის შემდეგ იწყება საგანძურის მიება! მოსწავლეები ერთმანეთს უზიარებენ საკუთარ მოსაზრებებს იმის თაობაზე, თუ როგორ უნდა მოიძიონ საგანძურის სკივრი და როგორ მორთონ იგი.

მნიშვნელოვანი საკითხი: ბავშვთა უფლებების ბარათებს უკანა მხარეს დააწერეთ საკვანძო სიტყვები თითოეული უფლების შესაჯამებლად.

გაკვეთილი 2 (ერთი კვირის შემდეგ)

მოსწავლეები ერთმანეთს უჩვენებენ მათ მიერ მოპოვებულ მასალას. ისინი ერთმანეთს უზიარებენ შეგროვილ მასალას.

დისკუსია/ბრენშტორმინგი:

ა) საგანძურის სკივრის დიზაინის შესახებ;

ბ) თითოეული ბავშვთა უფლების შესაფერისი სიმბოლოს შესახებ. რომელი ბარათისთვის რომელი ილუსტრაცია იქნება შესაფერისი? სად შეიძლება საგანძურის პოვნა? და ა.შ. მნიშვნელოვანია, რომ „საგანძურის ძიებისას“ მოსწავლეები კარგად გაერკვნენ ბავშვების უფლებებში. ისინი საგნის შერჩევას მხოლოდ იმ შემთხვევაში შეძლებენ, თუ კარგად ესმით და აცნობიერებენ, თუ რას ნიშნავს და რას გულისხმობს ბავშვის კონკრეტული უფლება.

ბავშვები იწყებენ თავიანთი საგანძურის სკივრების მორთვას. ისინი ერთმანეთს უზიარებენ მოსართავ მასალებს. მასწავლებელი გადაწყვეტილებას იღებს თუ რა დრო დაუთმოს ამ ამოცანის შესრულებას. შესაძლებელია როგორც სკოლაში დასრულება, ასევე მომზადება საშინაო დავალების სახით.

საგანძურის შეგროვების ეტაპზე, მოსწავლეები ერთმანეთს უზიარებენ საკუთარ მოსაზრებებს და ერთმანეთს უჩვენებენ მათ მიერ შეგროვილ ნივთებს: ვინ რა მოიპოვა კონკრეტული უფლების სიმბოლოს სახით? მოსწავლეებს უნდა მიეცეთ უფლება, ერთმანეთის აღმოჩენები გაიზიარონ. ისინი ერთგვარ კონკურსში ერთვებიან, სადაც მიმდინარეობს შეჯიბრება იმაში, თუ ვის აქვს ყველაზე კრეატიული და ორიგინალური იდეებით შედგენილი, საუკეთესო საგანძურის სკივრი.

გაკვეთილი 3

ბავშვთა საყოველთაო დღემდე (20 ნოემბერი) ერთი კვირით ადრე: ყველა მოსწავლე თავიანთ მოგროვილ ნივთებს საკუთარ მაგიდაზე აწყობს. ნივთებზე არ არის მითითებული, თუ რომელი ნივთი ბავშვის რომელ უფლებას გამოხატავს სიმბოლურად. გაიმართება მოკლე მიმოხილვა (10 წუთი).

მოსწავლეები ერთმანეთს უხსნიან, თუ რატომ შეარჩიეს ესა თუ ის ნივთი. (ეს ხდება მოკლე მოსამზადებელი ფაზის შემდეგ 3-4 კაციანი ჯგუფებში).

შემდეგ მასწავლებლის ხელმძღვანელობით, მოსწავლეები განიხილავენ, თუ როგორ უნდა მოეწყოს გამოფენა ბავშვთა საყოველთაო დღეს (20 ნოემბერი), რათა სკოლის სხვა მოსწავლეებს ჰქონდეთ საშუალება, დაათვალიერონ მათი ნამუშევრები. დაისმება შემდეგი კითხვები: გვინდა გამოვიყენოთ მინის საფარები ჩვენი ექსპონატებისათვის? სკოლის შენობაში პატარ-პატარა მაგიდები ხომ არ დავდგათ ნივთების გამოსაფენად? იქნებ ჩვენი საკლასო ოთახი ვაქციოთ საგამოფენო დარბაზად ერთი დღით - 20 ნოემბერს? შეიძლება ჩვენს სკოლაში სხვა კლასიც აწყობს მსგავს გამოფენას. მათთან ხომ არ შეგვეთანხმებინა გამოფენასთან დაკავშირებული დეტალები? მოვიწვიოთ სკოლის ხელმძღვანელი, სკოლის პედკოლექტივი, სხვა მასწავლებლები, მშობლები და სკოლის სხვა პერსონალი გამოფენაზე? ხომ არ მოგვემზადებინა სარეკლამო პლაკატი?გამოფენის გახსნა ხომ არ მოგვეწყო? ხომ არ მოგვემზადებინა მასწავლებელს ან მოსწავლეს მისასალმებელი სიტყვა? ხომ არ მოგვემზადებინა რაიმე ღონისძიება ან შეგვექმნა სიმღერა შესაბამისი ტექსტით ამ ღონისძიებისათვის? და ასე შემდეგ.

გაკვეთილი 4

ბავშვთა საყოველთაო დღე, 20 ნოემბერი (ან ამ დღესთან მაქსიმალურად მიახლოებული):

მოსწავლეები აწყობენ გამოფენას და აცნობენ სხვა მოსწავლეებს. ასევე ავრცელებენ ინფორმაციას ბავშვთა უფლებების შესახებ (როგორც სიტყვიერად, ასევე პლაკატის სახით).

ამის შემდეგ ეწყობა საკლასო დისკუსია/განხილვა (თავდაპირველად წერილობითი სახით, შემდეგ ზეპირად): როგორ მიმდინარეობდა პროექტი? რა მიიღეთ პროექტისგან? რა გაკეთდა კარგად? რა შეიძლებოდა გაკეთებულიყო უკეთესად? და ა.შ.

თავი 5 (დაწყებითი სკოლა, 5 კლასი)

ჩვენ ვქმნით წესებს ჩვენი კლასისათვის

ა) გაკვეთილის გეგმა

	ძირითადი კითხვა/ გაკვეთილის თემა	ძირითადი ამოცანა	რესურსები
გაკვეთილი 1	რა უფლებებით სარგებლობს თითოეული პირი საკლასო ოთახში?	მოსწავლეები მუშაობენ ჯგუფებში, მოსწავლეები ადგენენ, სკოლის წესებთან დაკავშირებით, თავიანთი მოსაზრებების ჩამონათვალს.	A3 ფორმატის თითო ფურცელი თითოეული ჯგუფისათვის
გაკვეთილი 2	რა უნდა ახასიათებდეს კარგ წესს? რატომ შეიძლება იყოს წესები გამაღიზიანებელი? რატომ შეიძლება იყოს სასარგებლო?	მოსწავლეები ფიქრობენ წესრიგისა და წესების პრინციპებზე.	სამუშაო ფურცლები მოსწავლეებისათვის, დემოკრატიულ საზოგადოებაში წესების ძირითად პრინციპებზე. A4 ფორმატის ფურცლები
გაკვეთილი 3	როგორ შეიძლება გავაცოცხოთ ბავშვთა უფლებები საკლასო ოთახში?	მოსწავლეები მუშაობენ ჯგუფებში და ქმნიან თავიანთ წესებს, რომლებიც ჰარმონიზებულია ბავშვთა უფლებებთან.	სამუშაო ფურცლები მოსწავლეებისათვის, ასლები ან მოსწავლეების ხელით ნაწერი
გაკვეთილი 4	წესების შემუშავება ჯგუფებში და კლასის საერთო წესების შესახებ შეთანხმება	მოსწავლეები ერთმანეთს ადარებენ თავიანთ მოსაზრებებს და ცდილობენ, ერთსულოვანი გადაწყვეტილება მიიღონ, კლასში საერთო წესების შემოღებასთან დაკავშირებით.	

ბ) საფუძველი და საგანმანათლებლო მიზნები

როდესაც კლასის წესებს ადამიანისა ან ბავშვთა უფლებებს ვუკავშირებთ, ეს წესები ისეთ სპექტრს იძენს, რომელიც არ შემოიფარგლება მხოლოდ საკლასო ოთახში წესრიგისა და მშვიდობიანი ატმოსფეროს დამკვიდრებით.

ადამიანისა და ბავშვთა უფლებები არ წარმოადგენს მშრალ სამართლებრივ სტანდარტებს. იმისათვის, რომ მათ საკუთარი ფუნქცია შეასრულონ და მნიშვნელობა შეიძინონ, უნდა წარმოადგენდნენ ინსტრუმენტებსა და სახელმძღვანელო პრინციპებს; მათი მეშვეობით უნდა იმართებოდეს ჩვენი ძალისხმევა, რომელიც ყოველდღიურ ცხოვრებაში სამართლიანობისა და თანასწორობის დამკვიდრებას ემსახურება. მოსწავლეებისათვის სკოლა მნიშვნელოვან ელემენტს წარმოადგენს, რაღაც ასპექტში, იგი მათი ყოველდღიური ცხოვრების ცენტრალური ნაწილია. სკოლა, ან უფრო ზუსტად რომ ვთქვათ, საკლასო ოთახი, სკოლის შენობა და მისი შემოგარენი, აგრეთვე, სკოლის სტრუქტურა და მისი ხელმძღვანელობა, ქმნის საზოგადოების მინიატურულ მოდელს - მიკროსაზოგადოებას. ის, რასაც მოსწავლეები ამ საზოგადოებაში სწავლობენ და გამოსცდიან, სასარგებლოა ეს მათთვის თუ არა, ძალიან დიდი ალბათობით ასახვას ჰპოვებს მათ ცხოვრებაზე საკლასო გარემოსა და სკოლის ფარგლებს მიღმა. აღნიშნული საკითხი მე-5 თავის მთავარ ამოცანას წარმოადგენს.

უფლებები და მოვალეობები წარმოადგენს სავალდებულო კონცეფციებს. ისინი ერთმანეთის თანამდევია, როგორც დღე და ღამე, როგორც ზაფხული და ზამთარი. უფლებები და მოვალეობები ურთიერთდამოკიდებულია. ადამიანისა და ბავშვების უფლებების აღქმა დაუშვებელია უფლებებსა და მოვალეობებს შორის არსებული კავშირის გარეშე.

წინამდებარე პროექტში ყურადღება გამახვილებულია ბავშვის უფლებათა კონვენციის შემდეგ მუხლებზე:

მუხლი 12, საკუთარი შეხედულებების გამოთქმის უფლება;

მუხლი 13, აზრის თავისუფლად გამოხატვის უფლება;

მუხლი 28, განათლების მიღების უფლება;

მუხლი 31, დასვენებისა და გართობის უფლება.

გ) ძირითადი კითხვები ბავშვთა უფლებების შესახებ შეძენილი ცოდნისა და უნარების შესაჯამებლად

ბავშვთა უფლებების პრაქტიკაში გამოცდა	ბავშვთა უფლებების სიღრმისეულად გაცნობა	ბავშვთა უფლებების დანერგვა
მასწავლებელი		
როგორ და რა საშუალებებით არის დაცული ბავშვთა უფლებები საკლასო გარემოსა და სასკოლო საზოგადოებაში?	რა იციან მოსწავლეებმა ბავშვთა უფლებების შესახებ?	მოსწავლეები სწავლობენ, როგორ იმოქმედონ სკოლის გარეთ შექმნილ სიტუაციებში: რა ცოდნა შეიძინეს, რომელიც მათ მომავალ ცხოვრებაში გამოადგებათ?

წინამდებარე თავის გავლისას, მოსწავლეები აცნობიერებენ წესების აუცილებლობას, რათა შეძლონ ერთად ცხოვრება; აგრეთვე, აცნობიერებენ, რომ ბავშვთა უფლებები საფუძვლად უდევს და განსაზღვრავს წესების ამგვარ სისტემას.	მუხლი: 12, 13, 28, 31 (იხ. დანართი: კონვენცია ბავშვთა უფლებების შესახებ)	მოსწავლეები აცნობიერებენ, თუ როგორ იქმნება წესები დემოკრატიულ საზოგადოებაში. მათ შეუძლიათ, მონაწილეობა მიიღონ გადაწყვეტილების მიღების დემოკრატიულ პროცესებში.
მოსწავლეები		
რა გამოცდილება მივიღე კლასში, ბავშვთა უფლებების თვალსაზრისით?	რა შევისწავლე ბავშვთა უფლებების შესახებ?	როგორ შემიძლია ვიმოქმედო ამის შემდეგ?
მოსწავლეები აცნობიერებენ, რომ უფლებები და მოვალეობები განუყრელია. ისინი აცნობიერებენ, რომ წესები შეიქმნა ადამიანების მიერ, ადამიანებისვე საკეთილდღეოდ, რომ ამ წესების შეცვლა შესაძლებელია და ჯგუფის წევრებს შორის ყველასათვის სავალდებულო წესების შესახებ შეთანხმება გარკვეულ სირთულეებს უკავშირდება.	მე ვიცი, რომ მაქვს უფლება, მონაწილეობა მივიღო ჩვენი კლასის წესების შემუშავებაში. მე ვაცნობიერებ, რომ ბავშვთა უფლებების კონვენციის შექმნაც მსგავსი პროცესების ნაყოფია.	ახლა მე შემიძლია შევიმუშაო მსგავსი წესები, რომლებიც ჩემს მშვიდობიან თანაცხოვრებას უზრუნველყოფს ოჯახში, სპორტულ კლუბში ან მეგობრების წრეში. აუცილებელია დავრწმუნდეთ და უზრუნველვყოთ, რომ ამგვარი წესების შემუშავებაში რაც შეიძლება მეტი ადამიანი იყოს ჩართული და რომ მათ შეძლონ საერთო ენის გამონახვა და გარკვეულ დამოთხოვნილებებზე წასვლა.

დ) მსვლელობა

გაკვეთილი 1

მასწავლებელი მოსწავლეებს აცნობს პროექტს და მომდევნო 4 გაკვეთილის გეგმას.

მასწავლებელი მოსწავლეებთან ერთად განიხილავს „უფლებებისა და პასუხისმგებლობების“ საკითხს:

- დაასახელეთ ზოგიერთი უფლება რომლითაც თქვენ სარგებლობთ საკლასო ოთახში, ეზოში ან ოჯახში. გაიხსენეთ ბავშვთა უფლებები რომელზეც ბევრი გსმენიათ.
- ეს უფლებები მხოლოდ მაშინ იმოქმედებს, თუ სხები პატივს სცემენ მათ. თითოეული უფლება მოვალეობას მოიცავს. დაასახელეთ მაგალითები.

კლასი, სიდიდის შესაბამისად, იყოფა სამ, ექვს ან ცხრა ჯგუფად. თითო ჯგუფი უნდა შედგებოდეს არა უმეტეს ხუთი მოსწავლისგან. ჯგუფებს ენიჭებათ შესაბამისი ნომრები ა, ბ, გ.

თითოეული ჯგუფი ირჩევს მომხსენებელს. მასწავლებელი სთხოვს ჯგუფებს, მოკლედ გააცნონ კლასს, თუ რა პრინციპით აირჩიეს მომხსენებლები.

ყოველ ჯგუფს ურიგდება სამ ნაწილად დაყოფილი თითო ფურცელი. ფურცლის ზედა მესამედში მოსწავლეები ჩანაწერებს აკეთებენ თავიანთი ჯგუფის მოსაზრებების შესახებ იმის თაობაზე, თუ რა უფლებებით სარგებლობს კლასის ყოველი ინდივიდუალური წევრი (მათ შორის, მასწავლებელიც).

მათ ყველა თავიანთი მოსაზრება პუნქტების სახით უნდა დაიტანონ ფურცელზე, ამ მიზნით გამოყოფილ ნაწილში.

მოსწავლეები პასუხობენ შემდეგ კითხვებს: რამდენად წარმატებით გავართვით თავი მოცემულ ამოცანას? რას აკეთებდა თითოეული ჩვენგანი, რამაც დახმარება გაგვიწია? რა გვიშლიდა ხელს?

მოსწავლეთა ჯგუფები ცვლიან თავიანთ ნამუშევრებს (ა ჯგუფი გადასცემს ბ ჯგუფს, ბ ჯგუფი – გ ჯგუფს, გ ჯგუფი – ა ჯგუფს).

შემდეგ ყოველი ჯგუფი, კითხვებზე პასუხის მეშვეობით, განიხილავს სხვა ჯგუფის მიერ შედგენილ უფლებათა ჩამონათვალს: რა პასუხისმგებლობა გვეკისრება ამ უფლებების დასაცავად? რა უნდა გავაკეთოთ ამისთვის? როგორ უნდა მოვიქცეთ? მაგალითად, „ყველას აქვს უფლება, გამოთქვას საკუთარი აზრი“, „ჩვენი პასუხისმგებლობაა, მოვუსმინოთ ერთმანეთს“.

მოსწავლეები ფურცლის შუა მესამედ ნაწილში ჩამოწერენ პირველ მესამედში მოცემული უფლებების შესაბამის პასუხისმგებლობებს (იმ შემთხვევაში, თუ მათ შეუძლიათ, მოუწახონ უფლებას შესაბამისი პასუხისმგებლობა), იმავე ნუმერაციის დაცვით.

გაკვეთილის ბოლოს მასწავლებელი აგროვებს მოსწავლეთა ნამუშევრებს, რათა გაეცნოს მათ შემდეგ გაკვეთილამდე.

გაკვეთილი 2 (ხანგრძლივობა დაახლოებით 1½ გაკვეთილი)

მასწავლებელი გამართავს დისკუსიას კლასში, რომ განიხილონ რამდენიმე საკითხი, რომელიც წესებს ეხება, მაგ: სპორტის წესები, საკლასო ოთახის წესები, საგზაო მოძრაობის წესები:

- რა დადებითი აქვს წესებს? რა უარყოფითი აქვს წესებს ?
- როდის ვარ კმაყოფილი იმით, რომ წესები არსებობს? რა მაღიზიანებს წესებში?
- ვინ ადგენს წესებს სხვადასხვა კონტექსტში? ვინ უზრუნველყოფს წესების დაცვას და სანქციების დაწესებას მათი დარღვევის შემთხვევაში?

გაკვეთილის შესაჯამებლად გამოიყენეთ შემდეგი წინადადება: „დისციპლინა და წესრიგი დემოკრატიულ საზოგადოებაში და სკოლაში“.

დისციპლინა და წესრიგი დემოკრატიულ საზოგადოებაში და სკოლაში

1. წესრიგი საჭიროა ყველა გარემოში. ადამიანთა ჯგუფი, წესრიგისა და ძირითადი წესების გარეშე, ვერ იქნება მიჩნეული დემოკრატიულად.
2. ზღვრების დადგენა აუცილებელია. წესები შეიძლება იყოს არასწორი ან შეუსაბამო. მაგრამ თუ არ იცვლება, საჭიროა მათი დაცვა. თუმცა აუცილებელია არსებობდეს მათი შეცვლის შესაძლებლობა.
3. ბავშვები, ძალიან ადრეული ასაკიდან, უნდა მონაწილეობდნენ წესების შედგენასა და მათი გატარების პროცესებში, მხოლოდ ამ გზით შეძლებენ ისინი წესების დაცვის აუცილებლობის გაცნობიერებას.
4. საკლასო ოთახში თავმოყრილი საზოგადოება ვერ იფუნქციონირებს მის წევრებს შორის ურთიერთდობისა და ურთიერთპატივისცემის გარეშე. ზოგ შემთხვევაში ამგვარი ატმოსფეროს შექმნა გარკვეულ სირთულეებს უკავშირდება.
5. საკლასო გარემოში კონკურენცია გუნდური მუშაობის სულისკვეთებამ უნდა ჩაანაცვლოს.
6. სასიცოცხლოდ აუცილებელია, საკლასო ოთახში მეგობრული ატმოსფერო სუფევდეს.
7. მასწავლებლის სოციალურ უნარებს უდიდესი წვლილი შეტანა შეუძლია დემოკრატიული ლიდერობის განვითარებაში, ადამიანებთან ურთიერთობის დამყარებაში და ა.შ.
8. დემოკრატიულ კლასში მუდმივად სუფევს ატმოსფერო, სადაც მისი წევრები ერთმანეთთან კომუნიკაციისათვის არიან განწყობილი.
9. მოსწავლეები, როგორც გოგონები, ასევე ვაჟები, წახალისებულ უნდა იქნენ, რათა მათ რაღაც ახალი აღმოაჩინონ და საკუთარი გამოცდილებით, საკუთარ შეცდომებზე სწავლის საშუალებით შეიძინონ ცოდნა.
10. შექმნილი უნდა იყოს ისეთი ატმოსფერო, სადაც არსებობს საკუთარი თავისუფლებებით სარგებლობის შესაძლებლობა, დადგენილი ზღვრების ფარგლებში. მოსწავლეებს მხოლოდ ამ გზით უვითარდებათ პირადი პასუხისმგებლობის შეგნება.
11. დისციპლინისა და წესრიგის დაცვა შეიძლება სახალისოც კი იყოს, თუ იგი საზოგადოების თითოეულ წევრს ეხმარება, თავისუფლად გამოთქვას საკუთარი მოსაზრებები და ჯგუფის წევრებს შორის სასურველი ურთიერთობების ჩამოყალიბებასა და დამაკმაყოფილებელი სამუშაო პირობების შექმნას უწყობს ხელს.

*„ადამიანთა ჯგუფი,
წესრიგისა და ძირითადი
წესების გარეშე, ვერასოდეს
იქნება დემოკრატიული“*

მოსწავლეები ნაწილდებიან იმავე ჯგუფებში, რომლებშიც წინა გაკვეთილის განმავლობაში მუშაობდნენ. მასწავლებელი ურიგებს A3 ფორმატის ქაღალდის ფურცლებს და აძლევს შემდეგ დავალებას:

- გადახედეთ ძველ ნამუშევრებს. დაფიქრდით იმ წესების შესახებ რომლებიც თქვენი აზრით განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ჩვენი ერთად ცხოვრებისთვის და რისი წარმოდგენაც გასურთ მოგვიანებით კლასში.

ჩამოწერეთ ეს წესები თქვენი ფურცლის ქვედა მესამედ ნაწილში, შემდეგი მითითებების გათვალისწინებით (მასწავლებელი აჩვენებს ერთ ან ორ მაგალითს) :

- წესები პოზიტიური უნდა იყოს ვიდრე ამკრძალავი.
- წესები უნდა აღწერდეს როგორც უფლებას ასევე პასუხისმგებლობას, მაგალითად „რადგან“ სიტყვის გამოყენებით: „ჩვენი პასუხისმგებლობა სხვების მოსმენაა, რადგან ჩვენ გვაქვს უფლება მოგვისმინონ“.

ჯგუფები მოქმედებენ მითითებების შესაბამისად. ისინი წარუდგენენ თავიანთ ნამუშევრებს ერთმანეთს. გაიმართება შემაჯამებელი დისკუსია.

თითოეულმა ჯგუფმა უნდა შეარჩიოს მაქსიმუმ 3 წესი და ჩამოწეროს ფურცელზე.

ეს წესები გამოიკვრება საკლასო ოთახის დაფაზე. დისკუსიის დროს თითოეული ჯგუფის მომხსენებელი კლასს განუმარტავს მათ მიერ არჩეულ უფლებებს.

სინოფსისი: საბოლოო რედაქტირება წესების შექმნის მიზნით, რომელიც გვსურს ჩვენი კლასისთვის სავალდებულო გახდეს:

- რომელი წესებია იდენტური ან მსგავსი? რომელი შეიძლება იყოს გამოტოვებული ან გაერთიანებული?
- რომელი წესი ითხოვს თავიდან ჩამოყალიბებას რომ აზრი უფრო გასაგები ან ლაკონური იყოს?

მოსწავლეები კენჭს უყრიან წესებს. თითოეულ მათგანს აქვს ხუთი არჩევანის გაკეთების უფლება – აქვს ხუთი ჟეტონი, რომლის გამოყენებითაც მათ ხმა უნდა მისცენ იმ წესებს, რომლებიც, მათი მოსაზრებით, კლასში უნდა მოქმედებდეს. მოსწავლეებს შეუძლიათ, თავიანთი სურვილისამებრ გამოიყენონ საკუთარი ხმები, მაგალითად, ხუთივე ხმა ერთ წესს მიანიჭონ, ან გადაანაწილონ სხვადასხვა წესზე. ხუთი წესი, რომელიც ყველაზე მეტ ხმას დააგროვებს, შეტანილი იქნება კლასის წესდებაში. მოსწავლეები გადაიტანენ მათ ფურცლებზე; თითოეული მოსწავლე თავის ხელმოწერას დაურთავს ფურცელს და იგი გამოიკვრება კედელზე. ეს წესები კლასში მუდმივად უნდა მოქმედებდეს.

განვლილი მასალის შეჯამება (როდესაც ამავდროულად ახალი წესები მიიღეს): რა დაგვხმარა? რა იყო ხელის შემშლელი? რაში მდგომარეობს თითოეული ჩვენგანის მიერ წესების შემუშავებაში შეტანილი წვლილი? შეგიძლიათ, დაასახელოთ მოსწავლე ან მოსწავლეები, რომელთაც განსაკუთრებული წვლილი შეიტანეს წესების შემუშავებაში? რაში გამოიხატება მათ მიერ შეტანილი წვლილი?

გაკვეთილი 3

მასწავლებელი მოკლედ აცნობს მოსწავლეებს ბავშვთა უფლებებს და მიმოიხილავს ძირითად საკითხებს (მე- 3 თავი - გაკვეთილი 2 და მე-4 თავი - გაკვეთილი1): ბავშვთა უფლებების შექმნა, ბავშვთა უფლებების ძირითადი პრინციპები დაკავშირებული ადამიანის უფლებებთან.

ამჯერად მასწავლებელი მოსწავლეებს აცნობს ბავშვთა შემდეგ უფლებებს (იხ. დანართი: ბავშვთა უფლებების დეკლარაცია):

მუხლი 12, შეხედულებებისა და ინტერესის გამოხატვის უფლება;

მუხლი 13, გამოხატვის თავისუფლება;

მუხლი 28, განათლების მიღების უფლება;

მუხლი 31, დასვენებისა და თავისუფალი დროის ქონის უფლება.

მოსწავლეები იყოფიან ჯგუფებად. თითოეული ჯგუფი მიიღებს A4 ფორმატის ქაღალდის ფურცელს და მოსწავლეები მოამზადებენ სამუშაო ფურცელს ქვემოთ მოცემული ნიმუშის მიხედვით. მარცხენა ვიწრო სვეტში ისინი ჩამოწერენ მოცემულ ოთხ უფლებას, ფურცლის მთელ სიგრძეზე თანაბარი დაშორებებით. მარჯვენა ფართო სვეტში ისინი კონკრეტული უფლების შესახებ საკუთარ მოსაზრებებსა და ამ უფლებების შესაბამის ვალდებულებებს წერენ, რომელიც გულისხმობს როგორც პირველი პირის ვალდებულებებს, რომელიც ამ უფლებით სარგებლობს, ასევე სხვა პირების ვალდებულებებსაც. შესაძლებელია დაისვას შემდეგი კითხვები: იმ შემთხვევაში, თუ ჩემი მეზობელი, მეგობარი ან თანაკლასელი სარგებლობს ამ უფლებით, რა ვალდებულებები ეკისრებათ მათ გარშემო მყოფთ? ან (მუხლი 28): რა ვალდებულებები ეკისრება საზოგადოებას და სკოლას განათლების მიღების უფლების უზრუნველსაყოფად? როგორ შემიძლია მე, როგორც ამ კლასის წევრს, საკუთარი წვლილი შევიტანო მოცემული უფლების დაცვაში? მომდევნო გაკვეთილზე გაიმართება დისკუსია მიღებული შედეგების ირგვლივ.

ჯგუფის წევრები (სახელები)	
უფლებები	წესები და მოვალეობები
<i>მუხლი 12</i> <i>შეხვედრებისა და ინტერესის</i> <i>გამოხატვის უფლება</i> <i>რას გულისხმობს ეს უფლება?</i>	
<i>მუხლი 13</i> <i>გამოხატვის თავისუფლება</i> <i>რას გულისხმობს ეს უფლება?</i>	
<i>მუხლი 28</i> <i>განათლების მიღების უფლება</i> <i>რას გულისხმობს ეს უფლება?</i>	
<i>მუხლი 31</i> <i>დასვენებისა და თავისუფალი</i> <i>დროის ქონის უფლება</i> <i>რას გულისხმობს ეს უფლება?</i>	

გაკვეთილი 4

მოსწავლეები წარმოადგენენ თავიანთ შედეგებს კლასის წინაშე (მე-3 გაკვეთილის მიხედვით). თითოეულ ჯგუფს ჰყავს თავისი მომხსენებელი. მოსწავლეებს შეუძლიათ, შეეხონ შემდეგ ასპექტებს:

- როგორ მივუდექით ჩვენ წინაშე მდგარ ამოცანას (ჯგუფური მუშაობისა და გადაწყვეტილების მიღების პროცესი)?
- რა იყო მნიშვნელოვანი ჩვენთვის (კრიტერიუმები და ღირებულებები)?
- როგორ უნდა დავრწმუნდეთ, რომ წესებს იცავენ ის ადამიანები, რომელთაც ამ წესების დაცვა ევალებათ (წესებისადმი დამოკიდებულება, წესების გატარება)? ვინ არის პასუხისმგებელი ბავშვთა ამ ოთხი უფლების შესრულებაზე?

სავარაუდო დასკვნა: მოსწავლეები თანხმდებიან კლასის წესებზე. ერთ-ერთი ჯგუფი იღებს დავალებას, წესებს მისცეს დოკუმენტის სახე, საჭირო გაფორმებით. ამ დოკუმენტს ხელი უნდა მოაწეროს კლასის ყველა მოსწავლემ და მასწავლებელმაც. დოკუმენტში მოცემული წესები ძალაში რჩება იმ დრომდე, სანამ მოხდება მათი ჩანაცვლება ახალი წესებით. დოკუმენტი ყველასათვის საჩვენებელ ადგილზე უნდა გამოიფინოს ბავშვთა საყოველთაო დღისადმი მიძღვნილი ღონისძიების განმავლობაში, როგორც მაგალითი იმისა, თუ როგორ ხორციელდება დემოკრატია საკლასო გარემოში.

თავი 6 (დაწყებითი სკოლა, 6 კლასი)

ბავშვთა უფლებები: ხელოვნების ნიმუში!

ა) გაკვეთილის გეგმა

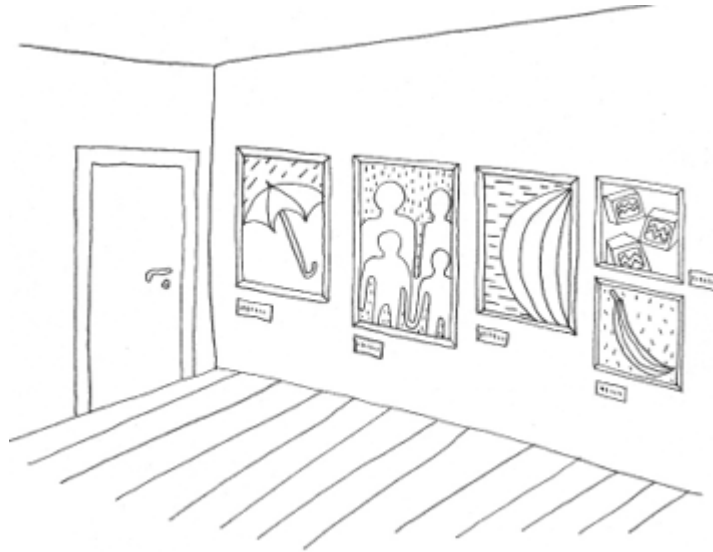
	ძირითადი კითხვა/ გაკვეთილის თემა	ძირითადი ამოცანა	რესურსები
გაკვეთილი 1	რას წარმოადგენს პროექტი ხელოვნებაში? როგორ შეიძლება წარმოვადგინოთ ბავშვთა უფლებები ხელოვნებაში?	მოსწავლეები იღებენ გადაწყვეტილებას იმის შესახებ, თუ რომელი მუხლი შეარჩიონ ბავშვთა უფლებების კონვენციიდან, მასზე ხელოვნების ნიმუშის შესაქმნელად და გამოთქვამენ მოსაზრებებს პროექტთან დაკავშირებით.	რამდენიმე ჟურნალი; ბარათებზე ან ქაღალდის ფურცლებზე დატანილი ბავშვთა უფლებები.
გაკვეთილები 2, 3 და 4	როგორ შეუძლიათ მასწავლებლებსა და მოსწავლეებს, დაეხმარონ ერთმანეთს? როგორ უნდა ვარეგულიროთ განსხვავებული ტემპით მომუშავე მოსწავლეების ჰარმონიული თანამშრომლობა?	მოსწავლეები ახორციელებენ ერთ ან რამდენიმე პროექტს, რომელიც ხელოვნების ნიმუშის შექმნას გულისხმობს. ისინი სწავლობენ, როგორ გაუწიონ დახმარება სხვებს და როგორ მიიღონ დახმარება სხვებისაგან, საკლასო გარემოში.	ფურცლები, ფერადი საღებავები, წებო, ჟურნალები და ა.შ.

ბ) საფუძველი და საგანმანათლებლო მიზნები

ბავშვთა და ადამიანის უფლებები ხშირად უკავშირდება კომპლექსურ პოლიტიკურ, სოციალურ და პირად პრობლემებს. მოცემული პროექტის ფარგლებში კიდევ ერთხელ ხდება შესაძლებელი იმ ტრადიციის ხორცშესხმა, რომელიც კარგად არის დამკვიდრებული ბავშვების და ადამიანის უფლებების კონტექსტში.

ხელოვნების მუშაკები ხშირად იღებდნენ თავის თავზე კონკრეტული მუხლების ხელოვნებაში ასახვას. ამის შედეგად გვაქვს უამრავი შესანიშნავი ბარათი, კალენდარი, წიგნი და ფილმიც კი, რომელიც ადამიანისა და ბავშვთა უფლებებს ეძღვნება.

მოსწავლეებისათვის, რომელთაც უკვე იმუშავეს საგანძურის სკივრის პროექტზე (მე-3 თავი), მოცემული პროექტი წარმოადგენს კიდევ ერთ შესაძლებლობას, უფრო ღრმად შეისწავლონ ბავშვთა უფლებები.

ჩვენ მივიჩნევთ, მნიშვნელოვანია, რომ მოსწავლეები დროგამოშვებით უბრუნდებოდნენ შესწავლილ მასალას (მე- 3 თავი: „საგანძურის სკივრი“-ს პროექტი) და სხვადასხვა კუთხით განიხილავდნენ მას სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, გამოყენებულ იქნეს შემოქმედებითი და ინტეგრალური მიდგომა. ზეპირად ან წერილობით ჩამოყალიბებული აზრი შესაძლებელია გამოიხატოს ერთი გამოსახულებით, იმ შემთხვევაში, თუ მისი აღქმა და გაგება სრულყოფილად მოხდება.

გირჩევთ, მოცემულ თავში შესული გაკვეთილის აქტივობების თანმიმდევრობა სასწავლო წლის დასაწყისიდანვე შეიტანოთ სასწავლო პროგრამაში, რათა მოსწავლეების ნამუშევრების გამოფენა, ბავშვთა საყოველთაო დღისადმი (20 ნოემბერი) მიძღვნილ ღონისძიებას დაემთხვეს, რომელიც გაიმართება სკოლაში, რომელიმე საგამოფენო დარბაზში ან სხვა საჯარო დაწესებულებაში.

პროექტის მიზანს წარმოადგენს მოსწავლეთა წახალისება, რათა ისინი წარმოსახვით და შემოქმედებითად მიუდგნენ ამოცანას.

შენიშვნა: პირველი გაკვეთილის ან მთლიანი პროექტის შესრულება შესაძლებელია მეორე ხელოვნების მასწავლებელთან ან დიზაინის და ტექნოლოგიის მასწავლებელთან ან ადგილობრივ მსახიობთან თანამშრომლობით, ისევე როგორც პარალელურ კლასთან ერთად. მოსწავლეების შემოთავაზებები შესაძლებელია აისახოს დაგეგმვის პროცესში.

გ) ძირითადი კითხვები ბავშვთა უფლებების შესახებ შეძენილი ცოდნისა და უნარების შესაჯამებლად

ბავშვთა უფლებების პრაქტიკაში გამოცდა	ბავშვთა უფლებების სიღრმისეულად გაცნობა	ბავშვთა უფლებების დანერგვა
მასწავლებელი		
როგორ და რა საშუალებებით არის დაცული ბავშვთა უფლებები საკლასო გარემოში და სასკოლო საზოგადოებაში?	რა იციან მოსწავლეებმა ბავშვთა უფლებების შესახებ?	მოსწავლეები სწავლობენ, როგორ იმოქმედონ სკოლის გარეთ შექმნილ სიტუაციებში: რა ცოდნა შეიძინეს, რომელიც მათ მომავალ ცხოვრებაში გამოადგებათ?

ხელოვნების გაკვეთილებზე მოსწავლეები აცნობიერებენ, რომ გამოსახვის საკუთარი საშუალებების გამოყენება შესაძლებელიც არის და მნიშვნელოვანიც. ისინი ეძებენ ინდივიდუალურ ხერხებს, რათა მხატვრული საშუალებებით შეძლონ, წარმოადგინონ ბავშვთა სხვადასხვა უფლება.	მოსწავლეებმა გააფართოვეს და გააღრმავეს თავიანთი ცოდნა და გაგება ბავშვთა უფლებების შესახებ; კრიტიკულად შეაფასეს ზოგიერთი ძირითადი უფლება ბავშვთა უფლებების კონვენციიდან.	მოსწავლეებს შეუძლიათ, ემოციურ დონეზე აღიქვან ბავშვთა უფლებების დარღვევები და საკუთარი მსჯელობა ჩამოაყალიბონ ამასთან დაკავშირებით. მოსწავლეებში ეს კომპეტენცია ვითარდება მათ მიერ ბავშვთა უფლებების დარღვევების გაანალიზების პროცესში.
მოსწავლეები		
რა გამოცდილება მივიღე კლასში, ბავშვთა უფლებების თვალსაზრისით?	რა შევისწავლე ბავშვთა უფლებების შესახებ?	როგორ შემიძლია ვიმოქმედო ამის შემდეგ?
ამ პროექტის საშუალებით, საკლასო ოთახი და მთლიანი სკოლა იქცა ადგილად, რომლის მორთვაშიც მე ჩემი წვლილი შევიტანე და სადაც მე თავს ძალიან კომფორტულად ვგრძნობ. მე შემიძლია გამოვხატო ჩემი ინდივიდუალობა და გარემომცხოვრები პიროვნებად აღმიქვამენ.	ჩემს თანაკლასელებთან ერთად, ვეცადე, შემესწავლა ბავშვთა უფლებები. მე ბევრი კითხვა გამიჩნდა და ასევე დავრწმუნდი, რომ უცნაური არაფერია იმაში, რომ მე ჯერ კიდევ კარგად არ მესმის ზოგიერთი უფლება. მე გაგრძელებ მათ შესწავლას.	მე დავრწმუნდი ჩემს შესაძლებლობებში ხელოვნების კუთხით, ახლა უკვე თამამად შემიძლია ჩემი ამ შესაძლებლობების გამოყენება და მათ დახვეწაზე ზრუნვა. ეს ჩემი პიროვნების ნაწილია და ზოგჯერ ეს დამეხმარება, უკეთ გამოვხატო ჩემი ფიქრები და ემოციები, ვიდრე ამას სიტყვებით მოვახერხებ. ჩემს მეგობრებთან ერთად ვიმსჯელებ მსგავსი პროექტების გახორციელებაზე მომავალშიც, შესაძლებელია ნამუშევრები გავყიდოთ კიდევ და შემოსული თანხა ბავშვებისათვის წარმოებულ პროექტებს გადავცეთ.

დ) მსვლელობა

გაკვეთილი 1 (ხანგრძლივობა დაახლოებით 1 ½ გაკვეთილი)

მასწავლებელი მოსწავლეებს აცნობს პროექტის დეტალებს. მოსწავლეებისათვის მნიშვნელოვანია:

- კიდევ ერთხელ გაეცნონ ბავშვთა უფლებებს;
- გაერკვნენ იმ პრინციპსა და მიზანში, რომელიც საფუძვლად უდევს მოცემულ პროექტს;
- გააცნობიერონ, თუ რა მოთხოვნებს უყენებს მათ დროის განრიგი;
- იხილონ მხატვრული საშუალებებით გადმოცემული ბავშვთა (ან ადამიანის) უფლებების მაგალითები.

ამისათვის მასწავლებელმა მოსწავლეებს არა მარტო უნდა უჩვენოს ადამიანისა და ბავშვთა უფლებების ილუსტრაციების მაგალითები, არამედ მათ წინაშე უნდა სცადოს განსხვავებული სტილისა და მიდგომების დემონსტრირება, რაც მოსწავლეებს დაეხმარება გამოხატვის თავიანთი საშუალებების მოძიებაში.

გაცნობის შემდეგ, მასწავლებელი მოსწავლეებს დააჯგუფებს (თითოეულ ჯგუფში ექვსი ბავშვი). (ეს იქნება მომდევნო ფიქსირებული ჯგუფების შექმნის საფუძველი). ყველა ჯგუფი მიიღებს ბავშვთა უფლებების დეკლარაციის ასლს (იხ. დანართი). ამოცანა: იპოვეთ ბავშვთა სამი უფლება, რომლისთვისაც თქვენ შექმნიდით ხელოვნების შესაფერის ნიმუშს (სურათი, ნახატი, ქანდაკება, ობიექტი).

შემდეგ გაიმართება დისკუსია, სადაც დადგინდება რომელი ჯგუფი, რომელ ბავშვის უფლებაზე იმუშავეს (თითოეული ჯგუფი თავისი დეკლარაციის ეგზემპლარზე აღნიშნავს შერჩეულ უფლებას). ბოლოს დამაკმაყოფილებელი გადაწყვეტილება მოიძებნება ყველა ჯგუფისთვის.

ჯგუფის წევრებმა უნდა განმარტონ შემდეგი საკითხები:

- პირველი მოსაზრებები დაგეგმილი სურათის ან ობიექტის კონცეფციის შესახებ;
- შერჩეული საღებავები, ინსტრუმენტები, მასალა;
- დროის განრიგი (შენიშვნა: მასწავლებელმა მონიტორინგი უნდა გაუწიოს და რჩევა მისცეს მოსწავლეებს რომ მათი რჩეული პროექტი ხელმისაწვდომია მოცემულ დროში);
- იდეები დაგეგმილი გამოფენისთვის (შესაძლებელია მოგვიანებით პლენარულ სესიაზე განხილვა).

მოსწავლეთა ჯგუფები სხვა ჯგუფებთან ერთად განიხილავენ თავიანთ მოსაზრებებს კლასში.

მომდევნო კვირას დაგეგმილი გაკვეთილისათვის ჯგუფებმა უნდა შეიმუშაონ იდეები პროექტის შესახებ, შეაგროვონ მაგალითები ჟურნალებიდან, გაზეთებიდან და წიგნებიდან, რომლებიც ილუსტრირების სხვადასხვა გზას გამოხატავს. მოიმარაგონ და მოიტანონ მასალა, რომელიც სამუშაოს შესრულებისათვის დასჭირდებათ. თითოეული ჯგუფი მოამზადებს პატარა პრეზენტაციას, შერჩეული ბავშვის უფლების შესახებ, რომელიც ილუსტრირებული იქნება მაგალითებით.

გაკვეთილი 2 (პირველი ნახევარი)

მოსწავლეები ერთმანეთს უზიარებენ მოსაზრებებს და კომენტარს აკეთებენ ერთმანეთის მოსაზრებებზე. მნიშვნელოვანია, მოსწავლეებს კარგად ესმოდეთ ბავშვთა უფლებები; ასევე, უნდა შეეძლოთ მაგალითის მოყვანა იმასთან დაკავშირებით, თუ როგორ ხდება ამ უფლებების დაცვა ან დარღვევა. მასწავლებელმა უნდა მოსთხოვოს მოსწავლეებს, ახსნან უფლებები და ის გზები და საშუალებები, რომლებიც მათი ილუსტრირებისათვის მოიფიქრეს.

პროექტის საბოლოო კონცეფციის დაზუსტება, რომელიც დასრულდება გამოფენის ჩატარებით 20 ნოემბრისთვის. (პროექტის განხილვა მოხდება 3 გაკვეთილზე).

გაკვეთილები 2 (მეორე ნახევარი) 3 და 4

მოსწავლეებს უნდა მიეცეთ საშუალება, რომ მეორე გაკვეთილის მეორე ნახევარი და შემდგომი ორი გაკვეთილი პროექტის დამოუკიდებლად გახორციელებას მოახმარონ. გამოცდილება გვიჩვენებს, რომ მოსწავლეებს მეტი მოტივაცია აქვთ, როდესაც ჯგუფურად მუშაობენ. მასწავლებელმა უნდა გაამხნევოს ისინი და მოუწოდოს, რომ განავითარონ თავიანთი იდეები.

მასწავლებელს შეუძლია დაეხმაროს მოსწავლეებს იმით, რომ აჩვენოს მათ მხატვრული ხერხების გამოყენებით შესრულებული პოსტერები, რეკლამებიდან ამოღებული ილუსტრაციები, დიაგრამები და ა.შ. რომლებიც ამოჭრილია ჟურნალებიდან და გაზეთებიდან. მოსწავლეებს შეუძლიათ, გაკვეთილზე მოიტანონ წიგნები და ჟურნალები, რომლებიც ხელოვნებას ეძღვნება. არ არის აუცილებელი, ილუსტრაციები უკავშირდებოდეს ბავშვთა უფლებების თემას. მნიშვნელოვანია, რომ მოსწავლეებმა აწარმოონ დისკუსია, ვიდრე ისინი ინდივიდუალურ საქმიანობას შეუდგებოდნენ.

რეკომენდაციები გამოფენისთვის:

- თუ თქვენი მოსწავლეები გამოფენის მოწყობას სკოლის შენობაში, საკლასო ოთახში ან საზოგადოებრივი დატვირთვის შენობაში გეგმავენ, დაავალეთ მათ შეთანხმდნენ ფურცლის ფორმატსა და წარწერების სტილზე.
- კონკურსის ჩატარება შეიძლება ჟიურის წევრების წინაშეც. ჟიურის შემადგენლობაში შეიძლება იყოს როგორც მოსწავლეები, ასევე ადგილობრივი საჯარო პირები, მაგალითად: ადგილობრივი მსახიობი ან ჟურნალისტი.
- თუ პროექტი ნახსენები იქნება ადგილობრივი მედიის საშუალებებში, ეს მნიშვნელოვან წვლილს შეიტანს მოსწავლის მოტივაციის ამაღლებაში.

თავი 7 (დაწყებითი სკოლა, 7კლასი)

ის რაც მე მინდა, იგივეა, რაც ის, რაც მე მჭირდება?

ა) გაკვეთილის გეგმა

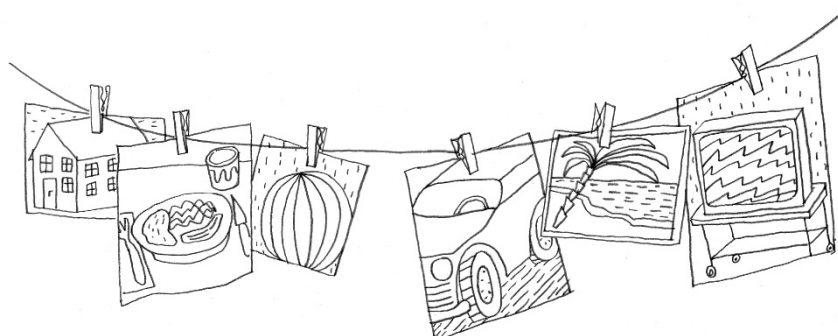
	ძირითადი კითხვა/ გაკვეთილის თემა	ძირითადი ამოცანა	რესურსები
გაკვეთილი 1	რა მსურს?	მოსწავლეები აცნობიერებენ საკუთარ სურვილებს, ერთმანეთისათვის მათი გაზიარების საშუალებით.	სურათები მოსწავლეთა დასაწყვილებლად
გაკვეთილი 2	რა სჭირდებათ ადამიანებს? რისი ქონა იქნებოდა კარგი?	მოსწავლეები სწავლობენ, როგორ განასხვავონ ერთმანეთისაგან სურვილები და საჭიროებები და, აგრეთვე, ძირითადი საჭიროებები და მეორეხარისხოვანი საჭიროებები.	ძველი ჟურნალები; მაკრატლები; წებო; ცარიელი ფურცლები; ზონარი; სარჭი.
გაკვეთილი 3	რა არის სურვილები? რა არის საჭიროებები?	ჯგუფი ან კლასი თანხმდება 10 მნიშვნელოვან სურვილსა და საჭიროებაზე.	მოსწავლეების მიერ მომარაგებული მასალა.
გაკვეთილი 4	ბავშვთა უფლებები ესადაგება ჩვენ მიერ განსაზღვრულ სურვილებსა და საჭიროებებს?	მოსწავლეები საკუთარ მოსაზრებებს ადარებენ ბავშვთა უფლებებს და ამზადებენ პოსტერებს ბავშვთა საყოველთაო დღისათვის.	ბავშვთა უფლებების კონვენციის თითო ასლი თითო ჯგუფისათვის; დიდი ფორმატის ფურცელი.

ბ) საფუძველი და საგანმანათლებლო მიზნები

იმისათვის, რომ მოსწავლეებმა გაიგონ, თუ რას ეხება ადამიანისა და ბავშვის უფლებები, საჭიროა, გააცნობიერონ საკუთარი სურვილები და საჭიროებები. მათ კარგად უნდა იცოდნენ, რას ელიან მოცემულ მომენტში ცხოვრებისაგან. პირველ ეტაპზე, მოსწავლეები თავისუფლად საუბრობენ საკუთარ სურვილებსა და საჭიროებებზე და მნიშვნელობა არა აქვს, რამდენად რეალური თუ არარეალურია მათი მოსაზრებები.

მეორე ეტაპზე, მათ უნდა დაადგინონ, რა განსხვავებაა, მათი აზრით, სურვილებსა და ყოველდღიურ საჭიროებებს შორის. ამ ეტაპზე გაკეთებული არჩევანისას აუცილებლად გამოიკვეთება ის უფლებები, რომლებიც მათ მინიჭებული აქვთ ბავშვთა უფლებების კონვენციის თანახმად.

ყველა ეტაპზე მნიშვნელოვანია, მასწავლებელი ამხნევედეს მოსწავლეებს და მოსწავლეების მიერ გამართული დისკუსიის დროს თავმჯდომარის ფუნქციას ასრულებდეს. მასწავლებელი არ უნდა

ჩაერიოს მოსწავლეთა მსჯელობაში და მათ თავს არ უნდა მოახვიოს საკუთარი ღირებულებები და ნორმები, იმ „კეთილი“ განზრახვით, რომ სწორი მიმართულება მისცეს მოსწავლეებს, მოსაზრებების ჩამოყალიბებისას. ნაცვლად ამისა, სათანადოდ წარმართული დისკუსიისას,

მოსწავლეები ხშირად თავად აღმოაჩენენ ხოლმე ურთიერთგამომრიცხავ ცნებებსა და ღირებულებებს და თავადვე აგვარებენ ამასთან დაკავშირებულ პრობლემას.

მე-7 თავზე სამუშაოდ იდეალური პერიოდია ნოემბრის დასაწყისი. ამ მეთოდით მეოთხე გაკვეთილზე შესაქმნელი პლაკატები მზად იქნება ბავშვთა საერთაშორისო დღისთვის (20 ნოემბერი).

გ) ძირითადი კითხვები 7 თავის შესაჯამებლად

ბავშვთა უფლებების პრაქტიკაში გამოცდა	ბავშვთა უფლებების სიღრმისეულად გაცნობა	ბავშვთა უფლებების დანერგვა
მასწავლებელი		
როგორ და რა საშუალებებით არის დაცული ბავშვთა უფლებები საკლასო გარემოსა და სასკოლო საზოგადოებაში?	რა იციან მოსწავლეებმა ბავშვთა უფლებების შესახებ?	მოსწავლეები სწავლობენ, როგორ იმოქმედონ სკოლის გარეთ შექმნილ სიტუაციებში: რა ცოდნა შეიძინეს, რომელიც მათ მომავალ ცხოვრებაში გამოადგებათ?
წინამდებარე თავის გავლისას, მოსწავლეებს ეძლევათ შესაძლებლობა, გამოთქვან სურვილები და ჩამოაყალიბონ თავიანთი საჭიროებები. მოსწავლეები აღმოაჩენენ, რომ მათ უსმენენ და მათ	მოსწავლეები აცნობიერებენ რომ ბავშვთა უფლებები მოიცავს იმ ძირითად საჭიროებებს რომელიც აუცილებელია გადასარჩენად.	მოსწავლეებმა უნდა გააცნობიერონ, რომ მათ ყოველდღიურად უწევთ შეხება ცხოვრებისეულ საკითხებთან და რომ საზოგადოებაში მისი წევრებისათვის

მოსაზრებებს სერიოზულად აღიქვამენ. მოსწავლეები სწავლობენ, როგორ განასხვავონ ერთმანეთისაგან ძირითადი, სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი საჭიროებები და სურვილები.		არათანაბარი პირობებია შექმნილი, ამგვარი პრობლემების მოგვარების თვალსაზრისით. მოსწავლეებმა უნდა ისწავლონ, როგორ მოითხოვონ საკუთარი ინტერესების დაცვა ისე, რომ არ შელახონ სხვების ინტერესები.
მოსწავლეები		
რა გამოცდილება მივიღე კლასში, ბავშვთა უფლებების თვალსაზრისით?	რა შევისწავლე ბავშვთა უფლებების შესახებ?	როგორ შემიძლია ვიმოქმედო ამის შემდეგ?
ჩემი სურვილების გამოთქმა მხოლოდ იმ შემთხვევაში შემიძლია, თუ ჩემს თანაკლასელებსა და მასწავლებელს ვენდობი. მე ვისწავლე, რომ ძალიან მნიშვნელოვანია, გამოთქვა შენი სურვილების შესახებ და აგრეთვე მოუსმინო სხვებს, როდესაც ისინი თავიანთ სურვილებზე საუბრობენ.	მე შევიტყვე, რომ ბავშვთა უფლებები მოიცავს ჩვენთვის სასიცოცხლოდ აუცილებელ და მნიშვნელოვან საჭიროებებს - მონაწილეობა, განვითარება, სიცოცხლის შენარჩუნება და დაცვა და, აგრეთვე, შევიტყვე, რომ ამ უფლებებს ბევრი საერთო აქვს ჩემს ყოველდღიურ ცხოვრებასთან.	მე ვეცდები, მეტი ყურადღება გამოვიჩინო სურვილებსა და საჭიროებებს შორის სხვაობისადმი. არ შევინახავ საიდუმლოდ ჩემს სურვილებსა და ოცნებებს და ვეცდები სისრულეში მოვიყვანო ისინი, მაგრამ ისე, რომ ამავედროულად გავითვალისწინო სხვათა საჭიროებები და არ მივაყენო ზიანი მათ.

დ) მსვლელობა

გაკვეთილი 1

შესავალი: მასწავლებელი კლასს მოახსენებს, რომ ბავშვთა უფლებების სწავლება საშუალო სკოლაშიც გაგრძელდება. იგი ბავშვებს სთხოვს გაიხსენონ მნიშვნელოვანი ფაქტები დაწყებითი სკოლიდან .(იხ. მე-3 თავი, გაკვეთილი 2 და მე-4 თავი, გაკვეთილი 1: ბავშვთა უფლებების წარმოშობა; ბავშვთა უფლებების ძირითადი პრინციპები; მათი კავშირი ადამიანის უფლებებთან).

განცხადება: წლებადელი თემა იქნება „ სურვილები და საჭიროებები“. მასწავლებელი თემას მოკლედ მიმოიხილავს და შეაგროვებს მაგალითებს თითოეული მოსწავლისგან. როგორ უკავშირდება ეს თემა ბავშვთა უფლებებს ?

ჯგუფების ფორმირება: მასწავლებელი ლამაზი მანქანების, მოდური ტანისამოსის ან მიმზიდველი დასასვენებელი ადგილების ამსახველ სურათებს ოთხ-ოთხ ნაწილად ყოფს და არეულად ურიგებს მათ მოსწავლეებს. მოსწავლეებმა კლასში უნდა იპოვონ ის სხვა მოსწავლეები, რომლებსაც მათი სურათების დანარჩენი ნაწილები ერგო და ვისთან ერთადაც მათ უნდა შექმნან ჯგუფები. იმ შემთხვევაში, თუ კლასში მოსწავლეების რაოდენობის თანაბრად გადანაწილებისათვის საჭიროა სამ-სამი ან ხუთ-ხუთი მოსწავლისაგან შემდგარი ჯგუფების შექმნა, მასწავლებელმა სურათები შესაბამისად უნდა დაჭრას, სამ-სამ ან ხუთ-ხუთ ნაწილად.

თითოეული ჯგუფი ირჩევს მომხსენებელს და მენეჯერს. მომხსენებლის ვალდებულებაში შედის სხვა ჯგუფების წევრებთან, კლასის წინაშე და მასწავლებელთან, საკუთარი ჯგუფის სახელით საუბარი პლენარული სესიის დროს. მის ვალდებულებას წარმოადგენს, გადმოსცეს ჯგუფის მოსაზრებები, და

არა მისი საკუთარი მოსაზრებები. ჯგუფის მენეჯერი ორგანიზებას უკეთებს ჯგუფის საქმიანობას, აერთიანებს ჯგუფის წევრებს და აკონტროლებს დროის განრიგს.

ჯგუფებს ევალებათ შემდეგი საკითხების განხილვა და შენიშვნების ჩანიშვნა:

- რა არის თქვენი სანუკვარი ოცნება დღეს? რა მოგანიჭებთ განსაკუთრებულ სიხარულს?
- რა არის თქვენი სანუკვარი ოცნება სამომავლოდ? (მაგ: 25 წლის ასაკში)
- გახსოვთ თქვენი სურვილები 5, 7, 9 და 11 წლის ასაკში ? რა იყო თქვენი სანუკვარი ოცნება მაშინ? რა განიჭებდათ განსაკუთრებულ სიხარულს?
- რა სურვილები აქვთ უფროსებს (მაგ: მშობლებს, ნაცნობებს)?

მოსწავლეები ფურცელზე ადგენენ თავიანთი სურვილების ჩამონათვალს, რომელიც ასაკის მიხედვით არის დახარისხებული (A3 ან A2 ფორმატის ქაღალდი).

მომხსენებელი შედეგებს აცნობს კლასს. მოსწავლეების მიერ შექმნილი მინიპოსტერები უნდა გამოიკრას საკლასო ოთახის კედლებზე.

დავალება შემდეგი გაკვეთილისათვის: მოსწავლეებმა უნდა შეაგროვონ სურვილების თემასთან დაკავშირებით მასალები (გაზეთებიდან, კატალოგებიდან, ჟურნალებიდან); სარჭი.

გაკვეთილი 2

შესავალი: წინა გაკვეთილის მოკლე მიმოხილვა. გაკვეთილი ეხებოდა ჩვენს სურვილებს ახლა და ბავშვობაში. ამ გაკვეთილზე განვიხილავთ სურვილებსა (სასიამოვნოა თუ აგვისრულებდა) და საჭიროებებს (აუცილებელია სიცოცხლის შესანარჩუნებლად) შორის განსხვავებას. მოვიყვანთ მაგალითებს.

მოსწავლეები მუშაობას აგრძელებენ თავიანთ ჯგუფებში. განიხილავენ შემდეგ საკითხებს:

- რას ვისურვებდით, რომ გვექონდეს? რისი ქონა იქნებოდა კარგი? რისი გაკეთების საშუალებას მოგვცემდა ? (სურვილები)
- რა გვჭირდება ყველაზე მეტად და რატომ ? (აუცილებელი საჭიროება)

იდეების მოსაფიქრებლად შეიძლება გამოვიყენოთ მოსწავლეების მიერ მოტანილი სურათები, რომელიც ასახავს ან სიმბოლურად გამოხატავს მატერიალურ თუ არამატერიალურ სურვილებსა და საჭიროებებს.

თითოეულ ჯგუფს, A3 ფორმატის ქაღალდის დარიგების შემდეგ, მიეცემა შემდეგი დავალება:

ა) მაგიდის მოწყობა სულ მცირე 5 ძირითადი საჭიროებით (საკვები, უსაფრთხოება, ზრუნვა, მეგობრები, განათლება, სითბო და ა.შ.) და 5 თვითგანვითარებისთვის სასურველი სურვილით (ტელევიზორი, ეგზოტიკურ ქვეყნებში მოგზაურობა, ძვირფასი მანქანა და ა.შ.);

ბ) ამოჭერით სურათები რომელიც გამოხატავს ორივე კატეგორიას და იპოვეთ შემდეგი სურათები. სურათებს უკანა ან ქვედა მხარეს უნდა გუკეთდეს წარწერა „საჭიროება“ ან „სურვილი“.

გაკვეთილი 3

მოსწავლეთა ჯგუფები იღებენ შემდეგ დავალებას: ყველა სურათი რომელიც გამოხატავს საჭიროებებსა და სურვილებს დააღაგეთ თქვენს წინ. დემოკრატიულად აირჩიეთ ხუთი სურათი რომელიც ყველაზე მეტად გამოხატავს ძირითად საჭიროებებს და ხუთი სურათი რომელიც მიესადაგება ყველაზე სასურველ სურვილებს. გაითვალისწინეთ თითოეული ჯგუფის წევრის აზრი. (სურათის ასარჩევად თითოეულ წევს დაურიგდება სტიკერი. შეირჩევა 10 სურათი რომელიც ყველაზე მეტ სტიკერს დააგროვებს).

დისკუსია და ჯგუფებში კონსენსუსის პოვნა. შემდეგი დავალება: აიღეთ დაახლოებით 4 მეტრი სიგრძის ზონარი და ათი სარჭი. მოსწავლეები მათი ჯგუფის მიერ შერჩეულ სურათებს ჰკიდებენ თოკზე და ამაგრებენ სარჭებით, ამასთან, სურათების განლაგება თოკზე შემდეგი პრინციპით უნდა განისაზღვროს:

- მარცხნივ: სურათები, რომლებიც გამოხატავენ იმ საჭიროებებს, რომლებიც ჩვენ გვჭირდება, რათა ღირსეულად ვიცხოვროთ (ძირითადი საჭიროებები);
- მარჯვნივ: სურათები, რომლებიც გამოხატავენ საჭიროებებს, რომლებიც ჩვენ იმისათვის გვჭირდება, რომ ჩვენი ცხოვრება სასიამოვნო იყოს (სურვილები);
- ზოგიერთი სურათი შესაძლებელია მოთავსდეს ამ ორ კატეგორიას შორის.

თითოეული ჯგუფი პრეზენტაციას ჩაატარებს. გარდა ამისა გაიმართება დისკუსია (მოდერატორი მასწავლებელი) სხვადასხვა საკითხებზე (განსხვავებები სქესის მიხედვით; რა არის ძირითადი საჭიროებები მდიდარ ქვეყანაში და რა - ღარიბ ქვეყანაში).

გაკვეთილი 4

თითოეული ჯგუფი მიიღებს A3 ფორმატის 5 თაბახის ფურცელს, ასევე ბავშვთა უფლებების კონვენციის ასლს (იხ. დანართი). მოსწავლეებს ეძლევათ შემდეგი დავალება:

- აიღეთ თქვენი 10 სურათი. აქცენტი გაკეთდება იმ ხუთ სურათზე რომელიც გამოხატავს ძირითად საჭიროებებს.
- წაიკითხეთ ბავშვთა უფლებების კონვენცია ხმამაღლა თქვენს ჯგუფში. გაანალიზეთ ეს უფლებები თუ ემთხვევა თქვენს მიერ შერჩეულ სურათებს.
- აიღეთ A3 ფორმატის 5 თაბახის ფურცელი: ზედა მარცხენა კუთხეში დააწებეთ ერთ-ერთი იმ ხუთი სურათიდან რომელიც გამოხატავს ძირითად საჭიროებებს. მარჯვენა კუთხეში დაწერეთ ბავშვის უფლება რომელიც შეესაბამება სურათზე გამოსახულ საჭიროებას. ზოგიერთ სურათს შეიძლება ერთზე მეტი ბავშვის უფლება შეესაბამოს.
- გაალამაზეთ 5 თაბახის ფურცელი (პატარა პლაკატის მსგავსად). ეს პოსტერები გამოიფინება სკოლის შენობაში 20 ნოემბერს (ბავშვთა საყოველთაო დღე).

თითოეული ჯგუფის 5 პლაკატის პრეზენტაცია გაიმართება კლასში. დასასრულს დისკუსია შედგება შემდეგ საკითხზე: რამდენად შეესაბამება ძირითად საჭიროებებთან დაკავშირებით ჩვენი მოსაზრებები ბავშვთა უფლებების კონვენციის შინაარსს?

პლაკატების გამოფენა გაიმართება 20 ნოემბერს.

თავი 8 (დაწყებითი სკოლა, 8 კლასი)

ბავშვთა უფლებები - საფუძვლიანად შესწავლილი

ა) გაკვეთილის გეგმა

	ძირითადი კითხვა/ გაკვეთილის თემა	ძირითადი ამოცანა	რესურსები
გაკვეთილი 1	გვესმის ბავშვთა უფლებების მუხლების შინაარსი?	მოსწავლეები ირჩევენ მუხლებს ბავშვის უფლებების კონვენციიდან, რომლებიც მათ ამჯერად უნდა შეისწავლონ კრიტერიუმების გამოყენებით, შემდგომი ორი გაკვეთილის განმავლობაში.	ბავშვის უფლებების კონვენციის ასლები (იხ. დანართი).
გაკვეთილი 2 და 3	ყველასათვის გასაგებია კრიტერიუმები? როგორ შეუძლია მასწავლებელს, დახმარება გაუწიოს მოსწავლეებს ისე, რომ ზედმეტად არ ჩაერიოს მოსწავლეთა აქტივობაში?	მოსწავლეები მათთვის ხელსაყრელ ტემპში მუშაობენ პატარა-პატარა ჯგუფებად. ისინი აანალიზებენ ბავშვის უფლებების კონვენციის მუხლებს და ქმნიან დიაგრამებს, რომლებმაც მნახველები უნდა დააინტერესოს.	ჟურნალები, ფურცელი, წებო, მაკრატლები.
გაკვეთილი 4	რა ვისწავლეთ? რამდენად დიდ ძალისხმევას მოითხოვდა ჩვენგან მოცემული დავალების შესრულება? როგორ ვისარგებლეთ ჩვენთვის მონიჭებული თავისუფლებით?	მოსწავლეები აჯამებენ მუშაობისა და სწავლის პროცესებს და მსჯელობენ იმაზე, თუ როგორ მოაწყონ საკუთარი ნაშრომების ჩვენება.	დასრულებული პოსტერები

ბ) საფუძველი და საგანმანათლებლო მიზნები

ადამიანის უფლებები და ბავშვთა უფლებები მხოლოდ ფურცელზე დაწერილ არაფრისმთქმელ სიტყვებად რჩება, თუ ადამიანისათვის ისინი გარკვეულ მნიშვნელობას არ იძენს. აქედან გამომდინარე, საჭიროა ჩავწედეთ მათ მნიშვნელობას და დავაკავშიროთ ისინი კონკრეტულ გამოცდილებასთან, რაც იმას ნიშნავს, რომ ეს უფლებები ყოველდღიურ ცხოვრებაში უნდა იყოს გამოყენებული და მათი დარღვევის შემთხვევები უნდა გამოვლინდეს. მაგრამ ამ მიმართულებით გადადგმული პირველი ნაბიჯებიც კი გარკვეულ დროს მოითხოვს. თუ ჩვენ გვსურს, მოსწავლეებს ესოდეთ ბავშვის უფლებები, რაც ჩვენს მიზანს ნამდვილად წარმოადგენს, მათ უნდა მივცეთ საშუალება, იმუშაონ ამ უფლებებზე; ვინაიდან მხოლოდ კითხვითა და მოსმენით უფლებები არ ისწავლება. ბავშვთა უფლებების კრიტიკული გაგება და გამოყენება არა მარტო ამ თავის არამედ მთელი წიგნის მთავარ მიზანს წარმოადგენს.

აქვე ყურადღება უნდა გავამახვილოთ ტერმინზე „ბავშვის უფლებები“, რაც რიც შემთხვევებში მოზარდთა შორის გაღიზიანებას იწვევს. მათი გაღიზიანება საფუძველს მოკლებული არ არის. მათ აღარ სურთ, ბავშვებად იწოდებოდნენ. თუმცა ბავშვთა უფლებები მათზეც ვრცელდება, სულ მცირე, 18 წლის ასაკამდე.

მოზარდები უნდა აცნობიერებდნენ, რომ ბავშვთა უფლებები მათთვის ის ინსტრუმენტია, რომელიც მათ უსამართლოდ მოპყრობის შემთხვევების გამოვლენაში და სამართლიანობის მოთხოვნაში დაეხმარება. ბავშვის უფლებათა კონვენციაზე ხელის მოწერით, ყოველი სახელმწიფო იღებს ვალდებულებას, ყველა შესაძლო საშუალების გამოყენებით, დაწეროს და დაიცვას ბავშვთა ეს უფლებები; თავის მხრივ, ეს გულისხმობს განხორციელების პროცესის პრიორიტეტულობას და მოიცავს ბავშვებისა და მოზარდების დახმარებასა და ხელშეწყობას, რათა მათ შეძლონ მათთვის მინიჭებული უფლებებით სარგებლობა.

მერვე კლასის მოსწავლეებთან წინამდებარე პროექტის გახორციელებისას, ჩვენ გთავაზობთ, მოსწავლეებს დაავალოთ ბავშვის უფლებათა კონვენციის ძირფესვიანი შესწავლა, რა დროსაც მათ უნდა განიხილონ ყოველდღიურ ცხოვრებაში, მათ ირგვლივ, ამ უფლებათა დაცვის შემთხვევები და, შესაბამისად, იმავე უფლებათა დარღვევის შემთხვევებიც. მოცემული პროექტის საბოლოო შედეგს წარმოადგენს მოსწავლეების მიერ მოწყობილი გამოფენა, რომელზეც წარმოდგენილი იქნება მოსწავლეების მიერ დამზადებული პოსტერები ბავშვის ყველა უფლების შესახებ. გამოფენაზე გამოტანილი თითოეული პოსტერი უნდა შეიცავდეს შინაარსის აღწერის, ანალიზისა და ილუსტრაციის ელემენტებს, რომელთა შექმნაც განსხვავებულ მიდგომებს საჭიროებს, დაწყებული ანალიტიკური მიდგომიდან, დამთავრებული შემოქმედებითი მიდგომით.

დიდაქტიკის თვალსაზრისით, აღნიშნული გამოფენისათვის მზადება მოსწავლეებისაგან მოითხოვს კონვენციის კონკრეტული მუხლების ძირფესვიანად შესწავლას. გამოფენის ღონისძიება შესაძლებელია მოიცავდეს ერთგვარ კონკურსს, სადაც სხვა კლასის მოსწავლეები გამოვლენ ჟიურის როლში და შეარჩევენ საუკეთესო პოსტერს, რისთვისაც შესაძლებელია დაწესებული იყოს მცირედი ჯილდოც (მაგ: კინოს ბილეთი ან წიგნის ვაუჩერი).

ადგილობრივი ცხოვრებიდან ან საერთაშორისო კონტექსტიდან აღებული მაგალითების მოძიება შესაძლებელია იმ მასალაში, რომელიც მოსწავლეებმა გაკვეთილზე მოიტანეს. აქედან გამომდინარე,

მოსამზადებელი ეტაპის ძირითად ელემენტს წარმოადგენს გაზეთებისა და ჟურნალების წაკითხვა. თანამშრომლობაზე დაფუძნებული სწავლის გარეშე (რაც მცირერიცხოვან ჯგუფებში მუშაობას გულისხმობს), მოსწავლეებს გაუჭირდებათ მიზნების განხორციელება. ეს მოცემული პროექტის კიდევ ერთ მიზანს წარმოადგენს.

პროექტი მოიცავს, დაახლოებით, ოთხ გაკვეთილს. მკითხველი აღმოაჩენს, რომ არც ერთ გაკვეთილს თავისთავად დასრულებული ფორმა არა აქვს, არამედ ისინი ერთმანეთზეა მიბმული. მოსწავლეთა ჯგუფებს ეძლევათ საშუალება, თავად შეიმუშაონ მუშაობის გრაფიკი, საკუთარი შესაძლებლობების გათვალისწინებით.

იმის გათვალისწინებით, რომ გამოფენა ჩატარდება ბავშვთა საყოველთაო დღეს (20 ნოემბერი), სასურველია პროექტის დასაწყისად განისაზღვროს ოქტომბრის ბოლო/ნოემბრის დასაწყისი.

გ) ძირითადი კითხვები 8 თავის შესაჯამებლად

ბავშვთა უფლებების პრაქტიკაში გამოცდა	ბავშვთა უფლებების სიღრმისეულად გაცნობა	ბავშვთა უფლებების დანერგვა
მასწავლებელი		
როგორ და რა საშუალებებით არის დაცული ბავშვთა უფლებები საკლასო გარემოსა და სასკოლო საზოგადოებაში?	რა იციან მოსწავლეებმა ბავშვთა უფლებების შესახებ?	მოსწავლეები სწავლობენ, როგორ იმოქმედონ სკოლის გარეთ შექმნილ სიტუაციებში: რა ცოდნა შეიძინეს, რომელიც მათ მომავალ ცხოვრებაში გამოადგებათ?
მოსწავლეები საკლასო ოთახს და სკოლას აღიქვამენ, როგორც წამახალისებელ, სტიმულის მომცემ სასწავლო გარემოს. ყოველდღიური ჟურნალ-გაზეთები გამოყენებულია, როგორც სამუშაო მასალა. ამგვარად, სკოლა გარდაიქმნება ადგილად, სადაც მოსწავლეები თავიანთ ყოველდღიურ ცხოვრებას განიხილავენ.	მოსწავლეები სწავლობენ, როგორ გააანალიზონ ბავშვთა უფლებები, სისტემატური მიდგომის გამოყენებით.	მოსწავლეები სწავლობენ, როგორ წარმოადგინონ საკუთარი ნამუშევრები (ამ შემთხვევაში, პოსტერები) და ამით ისინი იძენენ უნარს, წარმოადგინონ და იმსჯელონ იმ მნიშვნელოვან მოვლენებზე, რომლებსაც სკოლის გარეთ აქვს ადგილი.
მოსწავლეები		
რა გამოცდილება მივიღე კლასში, ბავშვთა უფლებების თვალსაზრისით?	რა შევისწავლე ბავშვთა უფლებების შესახებ?	როგორ შემიძლია ვიმოქმედო ამის შემდეგ?
მუშაობის პროცესში, მე გამოვცადე ჩემი თანაკლასელებისა და მასწავლებლის მხრიდან როგორც წახალისება, ასევე, გამოწვევები, რომლებსაც ისინი ჩემ წინაშე აყენებდნენ. ორივე შემთხვევაში, ისინი მე დახმარებას მიწევდნენ.	მე გავაცნობიერე, როგორი სიზუსტით და სიფრთხილით არის შედგენილი ბავშვის უფლებების კონვენციის მუხლები და რამდენ ასპექტს მოიცავს თითოეული მათგანი. მე ვისწავლე, როგორ გავაანალიზო ისინი და მათზე ფიქრის საშუალება მომეცა.	მე მზად ვარ, მონაწილეობა მივიღო იმ საკითხების გამო გამართულ საჯარო დებატებში, რომელიც მე მესმის. მე მზად ვარ, დავიცვა ჩემი შეხედულება, რომელიც ბავშვთა უფლებებისა და ადამიანის უფლებების შესახებ გამაჩნია და, ასევე, მზად ვარ, მოვისმინო სხვა ადამიანების შეხედულებები.

რესურსები

- დიდი ფორმატის (A2 პლაკატებისთვის) ფურცლები;
- ფერების მიხედვით დახარისხებული ფურცლები;
- ფლომასტერები;
- მაკრატლები;
- წებო;
- ძველი ჟურნალები და გაზეთები;
- სურათები და ფოტოები;
- ბავშვის უფლებათა კონვენციის ტექსტი (იხ. დანართი), ასლი გადაეცემა თითოეულ მოსწავლეს;
- დავალების აღწერა, ასლი გადაეცემა თითოეულ ჯგუფს (იხ. გაკვეთილი 2).

დ) მსვლელობა

გაკვეთილი 1

პირველ რიგში, მასწავლებელი მოსწავლეებს აცნობს შემდეგი ოთხი გაკვეთილის დეტალურ გეგმას. მოსწავლეებისათვის გასაგები უნდა იყოს, რომ მათ ამოცანას პოსტერის შექმნა წარმოადგენს, რომელიც ბავშვთა უფლებების თემაზე უნდა იყოს შექმნილი და შესაძლებელია საუკეთესო პოსტერის შექმნაზე კონკურსიც კი გაიმართოს. ჭკვიანურ იქნება მოსწავლეებმა გაიხსენონ განვლილი მასალა ბავშვთა უფლებების შესახებ.

მასწავლებელი დაურიგებს მოსწავლეებს 1989 წლის ბავშვის უფლებების კონვენციის ასლს (იხ. დანართი) რომელიც შედგება 54 მუხლისაგან, რომელთაგანაც, პირველი 41 მუხლი, და 42 მუხლი, მოსწავლეებისათვის განსაკუთრებული მნიშვნელობის მატარებელია.

დავალება: თითოეულმა მოსწავლემ უნდა წაიკითხოს ბავშვის უფლებების კონვენციის სრული ვერსია და ამოარჩიოს სამი მუხლი, რომელიც, მისი თვალსაზრისით, ყველაზე მნიშვნელოვანია.

დაფაზე დამაგრებულია ბავშვის უფლებათა კონვენციის მუხლების შესაბამისი ნუმერაციით დალაგებული ბარათები. მოსწავლეებმა მათ მიერ შერჩეული მუხლის შესაბამის ბარათზე უნდა დაიტანონ აღნიშვნა. დაფაზე გაკრული ბარათები, მუხლების შესაბამისი ნომრებით, ამჯერად უნდა დალაგდეს მოსწავლეების მიერ მათთვის მინიჭებული პრიორიტეტის მიხედვით.

ამის შემდეგ მასწავლებელი უძღვება მოსწავლეებს შორის გამართულ დისკუსიას:

- შეგიძლიათ განსაზღვროთ, რა პრინციპი უდევს საფუძვლად მუხლების თქვენ მიერ შედგენილ თანმიმდევრობას?
- მოსწავლეების მიერ მინიჭებული პრიორიტეტის მიხედვით დალაგებული მუხლები როგორ ასახავს ბავშვებისა და მოზარდების რეალურ სიტუაციას მოცემულ გარემოში?
- შეგიძლიათ განსაზღვროთ ნიმუში ან ძირითადი პრინციპი?
- რომელი საფუძვლებია გამოტოვებული?

გაკვეთილები 2 და 3

ამჯერად მოსწავლეები უნდა გადანაწილდნენ ჯგუფებად. მოსწავლეების დაჯგუფება სამი გზით შეიძლება და მასწავლებელმა თავად უნდა აირჩიოს, რომელ მათგანს გამოიყენებს ჯგუფების ჩამოსაყალიბებლად.

ა) მოსწავლეების დაჯგუფება შემთხვევითობის პრინციპით და შესაბამისი პროცედურების დაცვით.

ბ) მეორე გზა არის, მოსწავლეებს მისცეთ არჩევანის გაკეთების საშუალება იმასთან დაკავშირებით, თუ ვისთან ერთად ისურვებდნენ მუშაობას. ეს მეთოდი გულისხმობს გადაწყვეტილებების მიღებას ისეთ საკითხებზე, როგორიცაა ჯგუფის დინამიკა და ურთიერთობები მოსწავლეებს შორის;

გ) მესამე გზა არის მასწავლებლის მიერ მოსწავლეებისათვის იმ კრიტერიუმების შეთავაზება, რომლის მიხედვითაც უნდა შედგეს ჯგუფები. ამ შემთხვევაში მასწავლებელმა ნათლად და გასაგებად უნდა განუმარტოს მოსწავლეებს ჯგუფების შედგენის კრიტერიუმები.

მოსწავლეებმა საკუთარ ჯგუფს უნდა შეურჩიონ სახელი და გადაინაწილონ სამი დავალება. თითოეულ ჯგუფს სჭირდება დროის მენეჯერი, რესურსების მენეჯერი და კოორდინატორი. ჯგუფის წევრებმა წერილობით (A2 ფორმატის ქაღალდზე) უნდა განსაზღვრონ, თუ რომელ მოსწავლეს რა პასუხისმგებლობა აკისრია სამუშაოს შესრულებისას. ჯგუფების მიერ მომზადებული ეს სამუშაო გეგმები უნდა გამოიკრას კლასში. მოგვიანებით, ჯგუფებმა თავიანთ სამუშაო გეგმაში უნდა მიუთითონ, თუ ბავშვთა უფლებების კონვენციის რომელ მუხლებზე მუშაობს ჯგუფი. ამასობაში,

მასწავლებელი დაფიდან ხსნის მოსწავლეების მიერ შედგენილი თანამიმდევრობიდან 10 ყველაზე პრიორიტეტული მუხლის შესაბამის ბარათებს და ათავსებს მათ მაგიდაზე, პირით ქვემოთ ისე, რომ მოსწავლეები ვერ ხედავდნენ მასზე დატანილ მუხლის ნომერს. ყოველი ჯგუფის კოორდინატორი იღებს მაგიდიდან ერთ-ერთ ბარათს და, ამის შემდეგ, მასწავლებელი უხსნის მოსწავლეებს, თუ რაში მდგომარეობს მათი დავალება:

დავალება

მოსწავლეთა ჯგუფები ამზადებენ პოსტერებს ბავშვთა ერთ-ერთი უფლების შესახებ.

პოსტერი უნდა მოიცავდეს შემდეგ ელემენტებს:

- ბავშვის უფლებისათვის შერჩეული სახელწოდება;
- ბავშვის უფლებათა კონვენციიდან აღებული მუხლის ტექსტი;
- სურათი, რომელიც სიმბოლურად გამოხატავს მოცემული მუხლის შინაარსს;
- ჟურნალიდან ან გაზეთიდან ამოღებული სტატია, რომელიც ამ მუხლით გათვალისწინებულ უფლებას ეხება. სტატია უნდა ეხებოდეს კონკრეტული უფლების დარღვევის ან დაცვის შემთხვევას. მასწავლებელი დაგეხმარებათ შერჩევის კრიტერიუმების მოძიებაში.

პოსტერზე მუშაობის დასრულების შემდეგ, მოსწავლეთა ჯგუფმა უნდა შეარჩიოს სხვა მუხლი, ბავშვის უფლებათა კონვენციის დარჩენილი მუხლებიდან და შექმნას მეორე პოსტერი, იმავე პრინციპების დაცვით.

მოსწავლეთა ჯგუფები გაეცნობიან დავალების შინაარსს და გადაწყვეტენ ვინ რაზეა პასუხისმგებელი (ზემოხსენებული ფუქციების მიხედვით).

შემდეგ (გაკვეთილი 2) ჯგუფის წევრები ადგენენ საჭირო მასალების ჩამონათვალს და ინიშნავენ ნებისმიერ კითხვას, რომელიც მათ გაუჩნდებათ მოსამზადებელი სამუშაოების ჩატარების პროცესში. თანხმდებიან სამუშაო გეგმაზე და ადგენენ დროის განრიგს. მნიშვნელოვანი საკითხები: რა არის გასაკეთებელი? რა მასალა უნდა მოვიძიოთ? რა უნდა მოიტანოს გაკვეთილზე ჯგუფის თითოეულმა წევრმა სახლიდან? სად უნდა ინახებოდეს შეგროვილი მასალა?

გაკვეთილის ბოლოს მნიშვნელოვანია მასწავლებელმა შეამოწმოს თითოეული ჯგუფის მონაწილეებს შორის საქმე და დავალება რამდენად ოპტიმალურად არის განაწილებული. სასარგებლო იქნება მოკლე დიალოგი შემდეგ კითხვებზე: რა ეტაპზე ვართ ჩვენ საქმეში? სად გვჭირდება დახმარება? კმაყოფილი ვართ დავალების გადანაწილებით ჯგუფს შიგნით? ყველასთვის ნათელია თუ რა უნდა მოიკვლიოს და შეაგროვოს სახლში?

შემდეგ (საშინაო დავალება 2-3 გაკვეთილებს შორის, ასევე მე-3 გაკვეთილის განმავლობაში) მოსწავლეები აკვირდებიან თავიანთ ნაშრომს (სურათი და ტექსტი), და პოულობენ ისეთ საკითხებს რომლებიც წარმოადგენენ ძირითად გამოწვევებს და შესაძლებელია იყოს მასწავლებლის მხარდაჭერის გარანტი. მე-3 გაკვეთილზე მოსწავლეებს თავიანთი ნაშრომი და შეგროვილი მასალები მოაქვთ სკოლაში. მე-3 გაკვეთილის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი საკითხი არის ლამაზი პოსტერის შექმნა.

გამოფენის ორგანიზების დაზუსტება: სად უნდა გაიმართოს იგი და როდის (ალბათ საზოგადოებრივ შენობაში)? ვინ მიიღებს მონაწილეობას (მხოლოდ ჩვენი კლასი, თუ პარალელურ კლასაც შევთავაზებთ პროექტში მონაწილეობის მიღებას)? ვის უნდა დაევალოს გამოფენის გახსნა? ვინ უნდა მოვიწვიოთ ღონისძიებაზე? გაიმართება თუ არა საუკეთესო პლაკატის დაჯილდოების ცერემონია? ვინ უნდა შედიოდეს ჟიურის შემადგენლობაში?

გაკვეთილი 4

კლასში გაიმართება დასრულებული პოსტერების პრეზენტაცია დისკუსიის თანხლებით.

გამოფენასთან დაკავშირებული კითხვების დაზუსტება.

ამ პროექტთან დაკავშირებული სამუშაოს განხილვა (დავალებების განაწილება, პრობლემები ნაშრომთან და ინფორმაციის შეგროვებასთან, რა იყო გამოსადეგი/საჭირო რჩევა, ცუდი/კარგი გამოცდილება, ჯგუფის დინამიკა და ა.შ.)

ბოლოს, განვიხილოთ რა სურათი გვაქვს სახეზე ბავშვთა უფლებების თვალსაზრისით მოცემულ მომენტში: ჩვენ რა გავაკეთეთ არსებული მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად? რა შეიძლება კიდევ გაკეთდეს არსებული სიტუაციის გამოსასწორებლად? რა კონკრეტული ნაბიჯები უნდა გადაიდგას? როდის არის ხელისუფლების ჩართულობა საჭირო? და ა.შ.

თავი 9 (დაწყებითი სკოლა, 9კლასი)

რატომ უნდა დავემორჩილოთ წესებს?

ა) გაკვეთილის გეგმა

	ძირითადი კითხვა/ გაკვეთილის თემა	ძირითადი ამოცანა	რესურსები
მოსამზადებელი ეტაპი	მოსწავლეები აგროვებენ ინფორმაციას სკოლის წესის დარღვევის ან გატარების შემთხვევაზე.	დამოუკიდებელი სამუშაო: ინფორმაციის შეგროვება	ფორმა მონაცემთა აღნუსხვისთვის.
გაკვეთილი 1	მოსწავლე, რომელსაც პრობლემა აქვს (სიტუაცია ანალიზისათვის)	ჯგუფური სამუშაო: კონკრეტული სიტუაციის ანალიზი	სამუშაო ფურცლები „სიტუაცია ანალიზისათვის“
გაკვეთილი 2	რატომ აქვს სკოლას წესები?	ჯგუფური სამუშაო: სკოლაში მოქმედი წესების განხილვა ბავშვთა უფლებების ჭრილში. საშინაო დავალება: რომელი წესები მოქმედებენ ჩვენს ყოველდღიურ ცხოვრებაში?	დიდი ფორმატის ფურცლები და სამუშაო ფურცლები: „რატომ აქვს სკოლას წესები?“ სკოლის წესების ჩამონათვალის ასლები; სამუშაო ფურცლები: „რომელი წესები უნდა დავიცვათ ყოველდღიურად?“
გაკვეთილი 3	რა სიტუაციაში გვჭირდება წესები ყოველდღიურ ცხოვრებაში?	ჯგუფური სამუშაო: ვინ „ქმნის“ და ვინ ატარებს არაფორმალურ წესებს?	
გაკვეთილი 4	ვინ უნდა ქმნიდეს კანონებს? (კანონების შექმნის წესები)	ჯგუფური სამუშაო: რომელი წესები უზრუნველყოფს კანონების სამართლიანობას?	
დამატებითი აქტივობა	შემაჯამებელი განხილვა სკოლის ხელმძღვანელის ან მეთოდისტის მონაწილეობით		

ბ) საფუძველი და საგანმანათლებლო მიზნები

მნიშვნელოვანი პრინციპი რომელიც ჩვენი სახელმძღვანელოს ყველა თავს ბავშვთა უფლებებთან მიმართებაში ეხება არის „ვსწავლობთ გამოცდილების საშუალებით - ვსწავლობთ მაგალითის გამოყენებით“. ეს ზოგადად სკოლის წესებსა და კანონებსაც ეხება. სკოლა ჩვენი ცხოვრების ნაწილია და შეგვიძლია აღვიქვათ როგორც მიკროსაზოგადოება. სკოლის წესებს იგივე დატვირთვა აქვს, რაც კანონებს პოლიტიკურ საზოგადოებაში, რომლებიც ადამიანის უფლებათა დაცვას ემსახურება.

მსგავსება სკოლის წესებსა და პოლიტიკურ საზოგადოებაში მოქმედ კანონებს შორის:

- ვერც ერთი საზოგადოება ვერ იარსებებს, მის წევრებს შორის არსებული შეთანხმების გარეშე, იმის თაობაზე, რომ საჭიროა, ყველა ექვემდებარებოდეს კანონებს.
- კანონები იცავს სუსტებს. კანონები წარმოადგენს ადამიანისა და ბავშვების უფლებათა დაცვის ინსტრუმენტს.
- კანონები გატარებას საჭიროებს, მაგრამ გასათვალისწინებელია, რომ კანონები მხოლოდ მაშინ მოქმედებს, თუ ისინი საზოგადოდ არის აღიარებული და მოწონებული. ამ მიზნით, კანონები უნდა იყოს სამართლიანი.

სხვაობა სკოლის საზოგადოებასა და პოლიტიკურ საზოგადოებას შორის:

- კანონების შექმნა და მათი გატარება ძალაუფლების გამოყენებას ნიშნავს. ძალაუფლება კონტროლს უნდა ექვემდებარებოდეს. აქედან გამომდინარე, დემოკრატიულ საზოგადოებაში, კანონები უნდა ეფუძნებოდეს ადამიანის უფლებათა პრინციპებს, ხოლო კანონების შექმნისა და მათი გატარების ძალაუფლება უნდა იყოს გადანაწილებული და კონტროლდებოდეს.
- სასკოლო საზოგადოებაში სკოლის წესების შექმნასა და მათ გატარებაზე პასუხისმგებლობა აკისრია სკოლის ხელმძღვანელსა და სკოლის შესაბამის პერსონალს, თუმცა (ისევე, როგორც პოლიტიკურ საზოგადოებაში მოქმედი კანონების შემთხვევაში) სკოლის წესების შესახებ უნდა იმართებოდეს დისკუსიები, მათი განხილვა უნდა წარმოებდეს ბავშვთა უფლებების ჭრილში და მოსწავლეები უნდა აცნობიერებდნენ სკოლაში წესების არსებობის აუცილებლობას.

პედაგოგიური მიდგომა: გაკვეთილი გულისხმობს კონცენტრირებული წრის გაფართოების მოდელს. 1-ელ გაკვეთილში მოცემულია სკოლაში შემოღებული კონკრეტული წესის დარღვევის შემთხვევა. მე-2 გაკვეთილი ეხება საკითხს, თუ რა მიზანს ემსახურება სკოლის წესები და გთავაზობს პასუხს, რომ სკოლის წესები ემსახურება ბავშვის უფლებების დაცვას და სკოლის წესები მნიშვნელოვანია სკოლის გამართული ფუნქციონირებისათვის. მე-3 გაკვეთილი გადის სკოლის გამოცდილების მიღმა და განიხილავს ცხოვრების სხვა სფეროებში არსებულ წესებს. მე-4 გაკვეთილი საბოლოოდ ავლენს ხაზს წესებსა და კანონებს შორის და სვამს შეკითხვას, თუ ვის კომპეტენციაში უნდა შედიოდეს ისეთი კანონების დაწესება, რომლებსაც ჩვენ ყველანი უნდა დავემორჩილოთ.

გ) ძირითადი კითხვები 9 თავის შესაჯამებლად

ბავშვთა უფლებების პრაქტიკაში გამოცდა	ბავშვთა უფლებების სიღრმისეულად გაცნობა	ბავშვთა უფლებების დანერგვა
მასწავლებელი		
როგორ და რა საშუალებებით არის დაცული ბავშვთა უფლებები საკლასო გარემოსა და სასკოლო საზოგადოებაში?	რა იციან მოსწავლეებმა ბავშვთა უფლებების შესახებ?	მოსწავლეები სწავლობენ, როგორ იმოქმედონ სკოლის გარეთ შექმნილ სიტუაციებში: რა ცოდნა შეიძინეს, რომელიც მათ მომავალ ცხოვრებაში გამოადგებათ?
მოსწავლეები სწავლობენ, როგორ იმოქმედონ, როდესაც ხვდებიან ძალადუფლების არათანაბარ განაწილებას. მოსწავლეები სარგებლობენ მათთვის მინიჭებული უფლებებით, მაგრამ, ამავე დროს, აცნობიერებენ, რომ გარკვეული ზღვარი გააჩნია იმას, რასაც მათ შეუძლიათ მიაღწიონ.	ბავშვთა უფლებები სახელმწიფო კანონის ნაწილს წარმოადგენს და, აქედან გამომდინარე, მათი დაცვა სავალდებულოა. მიუხედავად ამისა, ამ უფლებების სრული განხორციელება არც ერთ სახელმწიფოში არ ხდება.	მოსწავლეებისათვის მნიშვნელოვანია მიღებული გამოცდილება, რადგან ეს მათ მომავალ ცხოვრებაში დაეხმარება, როგორც ზრდასრულ მოქალაქეებს, რათა მათ თავი გაართვან სამოქალაქო საზოგადოებაში მოლაპარაკებებისას წარმოქმნილ სირთულეებს და გადალახონ პოლიტიკური მარცხი, რომლისგანაც არავინ არის დაზღვეული.
მოსწავლეები		
რა გამოცდილება მივიღე კლასში, ბავშვთა უფლებების თვალსაზრისით?	რა შევისწავლე ბავშვთა უფლებების შესახებ?	როგორ შემიძლია ვიმოქმედო ამის შემდეგ?
მე ვისწავლე, როგორ გავართვა თავი უფლებებისა და მოვალეობების შესახებ მოლაპარაკებებისას წამოჭრილ სირთულეებს. მე ვისწავლე, როგორ გადავლახო იმედგაცრუება და მარცხი.	მე ვიცი, რომ უფლებები და მოვალეობები აუცილებელია საზოგადოებაში თანაცხოვრებისათვის. მე აგრეთვე ვიცი, რომ ბავშვთა უფლებებიც ამ ჩარჩოებშია მოქცეული.	მე შემიძლია, ვიმსჯელო უფლებებსა და მოვალეობებზე, იმ ცოდნის გამოყენებით, რომელიც მე შევიძინე. მე შემიძლია, მოლაპარაკებები ვაწარმოო და საკითხები განვიხილო ხელისუფლების წარმომადგენლებთან, შემიძლია დავიცვა საკუთარი პოზიცია და, აგრეთვე, მოვუსმინო სხვებს.

დ) მსვლელობა

1 - ლი გაკვეთილისთვის მომზადება

პირველ გაკვეთილამდე დაახლოებით ერთი კვირით ადრე, მასწავლებელი მოსწავლეებს შემდეგ დავალებას აძლევს: მოსწავლეებმა უნდა შეაგროვონ ინფორმაცია შემთხვევაზე, რომელიც არც თუ ისე დიდი ხნის წინ მოხდა და რომელიც ეხება მოსწავლის მიერ სკოლაში მოქმედი წესის დარღვევასა და დამრღვევის მიმართ გატარებულ ღონისძიებებს (სასურველია მაგალითები მოყვანილი იყოს თქვენი სკოლიდან ან თემიდან). მოსწავლეებმა უნდა აწარმოონ ჩანაწერები, რომლებიც დადგენილ კითხვებზე პასუხების სახით უნდა იქნეს შესრულებული:

სკოლის წესების დარღვევა: ძირითადი კითხვები

1. რა მოხდა?
2. ვინ არის ჩართული მომხდარში?
3. რა ღონისძიებები გატარდა სკოლის წესის დამრღვევის მიმართ?

გაკვეთილი 1: მოსწავლე, რომელსაც პრობლემა აქვს (სიტუაცია ანალიზისთვის)

შესავალი: (მასწავლებელი მოსწავლეებს ანაწილებს ჯგუფებში): კლასმა უნდა შეარჩიოს სიტუაცია, რომლის შესწავლაც სიღრმისეულად მოუწოდებთ (სასურველია სიტუაცია უშუალო სოციალური გარემოდან, რომლის კონტექსტიც მათთვის ცნობილია).

დისკუსია: მოსწავლეებმა უნდა შეძლონ, განსაზღვრონ მოცემულ შემთხვევასთან დაკავშირებული პრობლემის არსი, რა დროსაც საჭირო ხდება საზოგადოებისათვის სკოლის წესების შეხსენება და მათი გატარება. მასწავლებელი ამხნევებს მოსწავლეებს, რათა მათ თავისუფლად გამოთქვან საკუთარი მოსაზრებები ამ შემთხვევასთან დაკავშირებით. შემთხვევის არსიდან გამომდინარე, მათ მიერ გაკეთებული კომენტარები შესაძლებელია ურთიერთგამომრიცხავი იყოს ან შეიძლება მოსწავლეების გამოსვლებში ერთსულოვნება იგრძნობოდეს (მაგალითად, „ამ ნაბიჯის გადადგმა სავსებით მართებული იყო“, ან „მე ვფიქრობ, ეს სასჯელი არ იყო სამართლიანი ან გადაჭარბებული იყო“). მასწავლებელი რომელიმე მოსწავლეს სთხოვს, შეაჯამოს მოსწავლეების მიერ ამ შემთხვევის შესახებ გაკეთებული კომენტარები.

მასწავლეების ანალიზი: თუ ამ საკითხს ჩავუღრმავდებით, გაცილებით რთულ პრობლემებს წვაწყდებით. საკითხის ყველა ასპექტის გასაგებად საჭიროა დეტალური კვლევა.

მასწავლებელი მოსწავლეებს დაურიგებს სამუშაო ფურცელს, რომელიც შერჩეულ საკითხზე სამუშაოდ გამოდგება (ოთხი მოსწავლისგან შემდგარი ჯგუფები).

სიტუაცია ანალიზისათვის:	
მოსწავლე, რომელსაც პრობლემა აქვს ჩვენს სკოლაში	
1. რა მოხდა?	
2. ვინ აღმოაჩინა მომხდარი და ვინ გაახმოვანა ეს შემთხვევა?	
3. ვინ არის ჩართული მომხდარში?	
4. რას წარმოადგენს პრობლემა? (რატომ გახდა	

აუცილებელი სკოლის მუშაობისა თუ ცხოვრების წესის დასაცავად გამოსვლა?)	
5. სკოლაში მოქმედი რომელი წესი (წესები) ესადაგება მომხდარს?	
6. რა სადამსჯელო ღონისძიებები იქნა გატარებული?	
7. რა ზემოქმედება აქვს გატარებულ სადამსჯელო ღონისძიებას სკოლაში მოქმედი წესის დამრღვევ მოსწავლეზე და სხვა მოსწავლეებზე?	
8. ...	

აუცილებლობის შემთხვევაში შესაძლებელია სამუშაო ვერსია შეიცვალოს პლენარულ სესიაზე.

მოსწავლეთა ჯგუფი ირჩევს მომხსენებელს და საჭიროების შემთხვევაში დამატებით სხვა როლებსაც გაინაწილებენ (დროის მენეჯერი და ა.შ.). ჯგუფის წევრები ერთმანეთს უზიარებენ მოცემული შემთხვევის შესახებ მათ მიერ მოპოვებულ ინფორმაციას და გადააქვთ ინფორმაცია სამუშაო ფურცელზე, რის შემდეგაც უნდა განიხილონ ეს შემთხვევა, განსაკუთრებით, მე-4 და მე-7 კითხვებზე პასუხები, რაც მათ საშუალებას აძლევს, ჩასწვდნენ პრობლემის არსს.

გაკვეთილის დარჩენილი დრო შემდეგ აქტივობას ეთმობა: თითოეული ჯგუფის თითო წევრი, რომელიც მომხსენებლის ფუნქციას ასრულებს, უნდა წარსდგეს კლასის წინაშე და გააცნოს სხვა მოსწავლეებსაც ამ ორ კითხვაზე მისი ჯგუფის მიერ გაცემული პასუხები. მოსწავლეები პრეზენტაციებით უნდა წარსდგნენ კლასის წინაშე მომდევნო გაკვეთილის დასაწყისში.

გაკვეთილი 2: რატომ აქვს სკოლას წესები? (ხანგრძლივობა: დაახლოებით 1 ½ გაკვეთილი)

გაკვეთილის დასაწყისში ჯგუფები კლასის წინაშე წარსდგებიან პრეზენტაციებით. თითოეული ჯგუფის მომხსენებელი მე-4 კითხვის და მე-7 კითხვის პასუხის გარშემო ისაუბრებს. შემდეგ საკლასო დისკუსია გაიმართება.

სტიმული:

- რა ასპექტში ეთანხმებიან მოსწავლეთა ჯგუფები ერთმანეთს? რა ასპექტში აქვთ მათ განსხვავებული მოსაზრებები?
- რა მომეწონა? რას ვეთანხმები? რა არ მანაღლებს? რა არის ჩემთვის მიუღებელი? რატომ?

ყველა შემთხვევის განხილვისას, ზოგადად, მოსწავლეები შემდეგ დასკვნამდე მივლენ: ჩვენ ყველა ვსარგებლობთ ადამიანის უფლებებით და სამოქალაქო უფლებებით, რომლებიც ასევე დაცული უნდა იყოს სკოლაში. იმისათვის, რომ სკოლას მიეცეს ამ უფლებათა განხორციელების საშუალება, საჭიროა გარკვეული პირობების შექმნა. რომელიმე მოსწავლე ან მასწავლებელი ამ მოსაზრებას შემდეგნაირად აჯამებს: სკოლა წარმოადგენს ადგილს, სადაც განსხვავებული ასაკის ბევრ ადამიანს უწევს ერთმანეთთან ურთიერთობა და ერთად მუშაობა. ეს პროცესი ორგანიზებასა და მართვას საჭიროებს, რაც სკოლაში მოქმედი წესების აუცილებლობას განაპირობებს, მათ შორის ისეთი წესების, რომლებიც არეგულირებს გაკვეთილების დროულად დაწყებასა და დამთავრებას, ყველა შესაბამისი პირის თანდასწრებით, მათ შორის, მასწავლებლის. გარდა ამისა, სკოლა ზრუნავს ბავშვებისა და მოზარდების უფლებათა დაცვაზე: უპირველეს ყოვლისა, იგი იცავს მათ უფლებას, მიიღონ განათლება.

განათლების მიღების უფლებაზე საკლასო დისკუსია: სად ჩაეყარა საფუძველი ამ უფლებას?

ამის შემდეგ მასწავლებელი მოსწავლეებს ესაუბრება ბავშვის უფლებებზე, რომლებიც მნიშვნელოვანია სკოლისათვის. გამოყენებულ იქნება შემდეგი სამუშაო ფურცელი, რომელიც შესაძლებელია გადიდებული ვარიანტის სახითაც წარმოვადგინოთ მაგ: ფლიპჩარტზე ან პროექტორზე:

რატომ აქვს სკოლას წესები?	
ბავშვთა და მოზარდთა უფლებები (1989 წლის კონვენცია)	ჩვენს სკოლაში მოქმედი რომელი წესები ემსახურება მოცემული უფლებების დაცვას?
მუხლი 13: გამოხატვის თავისუფლება	
მუხლი 14: აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება	
მუხლი 24: ჯანმრთელობის დაცვა	
მუხლი 28: განათლების მიღების უფლება, მათ შორის, უმაღლესი განათლების ხელმისაწვდომობა და სკოლაში რეგულარული დასწრების უზრუნველყოფისაკენ მიმართული ღონისძიებები	
მუხლი 31: დასვენებისა და თავისუფალი დროის ქონის უფლება	
მუხლი 33: ნარკოტიკული საშუალებების ავადმომხმარებლისაგან დაცვა	
მუხლი 37: არასათანადო მოპყრობისაგან დაცვა	

სასკოლო დისკუსია: „სკოლაში მოქმედი წესების განხილვა ბავშვთა უფლებების კრილში: რატომ აქვს სკოლას წესები?“

მასწავლებელი გაკვეთილის თემის სათაურს წერს დაფაზე: „რატომ აქვს სკოლას წესები?“ ყველა მოსწავლეს აწვდის სკოლაში მოქმედი წესების ჩამონათვალის ასლს. თითოეულ ჯგუფს ურიგდება თითო ფლიპჩარტი და მარკერი. იგი მოსწავლეებს აცნობს დავალებას:

- მოსწავლეები ქმნიან ოთხ-ოთხი მოსწავლისაგან შემდგარ ჯგუფებს. თავდაპირველად მოსწავლეები მუშაობენ დამოუკიდებლად. ისინი ეცნობიან სკოლაში მოქმედ წესებს.
- ამის შემდეგ მოსწავლეები მუშაობენ ჯგუფურად. ისინი თავიანთ მოსაზრებებს უზიარებენ ერთმანეთს და ცდილობენ, შეთანხმდნენ იმაზე, თუ სკოლაში მოქმედი რომელი წესი ბავშვთა

რომელი უფლების დაცვას უზრუნველყოფს. მოსწავლეებს საკუთარი დასკვნები და შედეგები გადააქვთ სამუშაო ფურცელზე.

- აიღეთ სამუშაო ფურცელი „რატომ აქვს სკოლას წესები?“ და დააკავშირეთ ბავშვთა უფლებების კონვენციის რომელი მუხლები შეესაბამება თქვენი სკოლის ან კლასის წესებს.
- მოსწავლეთა ჯგუფები ირჩევენ ჯგუფის ორ წევრს, რომელიც კლასის წინაშე პრეზენტაციით უნდა წარსდგეს.

ჯგუფის წევრები კლასის წინაშე უნდა წარსდგნენ თავიანთი შედეგებით. მასწავლებელი აკონტროლებს, რომ მოსწავლეთა პრეზენტაცია, ისევე, როგორც ნებისმიერი განხილვა, რომელიც ამ პრეზენტაციებს შეიძლება მოჰყვეს, საღ მსჯელობას ეფუძნებოდეს.

გაკვეთილისათვის განკუთვნილი დროის ბოლო ხუთი წუთის განმავლობაში, მასწავლებელი ცდილობს, მოსწავლეების ყურადღება გაამახვილოს გაკვეთილის ძირითად თემაზე, რომელიც კითხვის სახით არის მოცემული დაფაზე: რატომ გააჩნია სკოლას წესები? (მოსწავლეები, ამ კითხვაზე პასუხად, სავარაუდოდ, შეეცდებიან, შეაჯამონ გაკვეთილის განმავლობაში გაკეთებული დასკვნები: „სკოლა უზრუნველყოფს ყველა ბავშვისა თუ მოზარდის იმ უფლების დაცვას, რომელიც მათთვის განათლების მიღების შესაძლებლობების მიცემაში მდგომარეობს.“ ან: „ სკოლაში წესების არსებობა მისი ამ ფუნქციის უზარვეზო და ეფექტურ შესრულებას ემსახურება.“ და ა.შ.).

დავალბა 1, გაკვეთილის დასასრულს: მოკლედ შეაჯამეთ რა ისწავლეთ ა) თემასთან დაკავშირებით „(სკოლა) წესების გარეშე...“ და ბ) კითხვასთან დაკავშირებით „ რატომ გააჩნია სკოლას წესები?“

დავალბა 2, (დავალბის ასლის გადაღება ან სამუშაო რვეულში გადატანა):

მთელი დღის წესები

აირჩიეთ კვირის რომელიმე დღე, დასვენების დღეების გარდა. დაწერეთ ამ დღის განრიგი და მიაწერეთ, რომელ დროს რომელი წესის დაცვა გევალებათ (დაუწერელი წესებიც).

გამოიყენეთ ის წესები, რომლებიც გკარნახობთ, როგორ მოიქცეთ და რა გააკეთოთ, მაგალითად:

- როდესაც იმყოფებით სახლში, თქვენს ოჯახთან ერთად;
- როდესაც ხვდებით მეგობრებს;
- როდესაც რაიმეს ყიდულობთ მაღაზიაში;
- როდესაც მოძრაობთ ქალაქში.
- და ა.შ.

დაფიქრდით და გადაწყვიტეთ, რომელი წესები წარმოადგენს დაწერილ, ფორმალურ წესებს და რომელი - დაუწერელ, არაფორმალურ წესებს. მაგალითად, სკოლის წესები ფორმალურ წესებს განეკუთვნება. წესები, რომლებიც გვკარნახობს, როგორ უნდა მოვიქცეთ მაგიდასთან ჯდომის დროს, ან ჩვენი ოჯახის წევრებისა ან მეგობრების გარემოცვაში ყოფნის დროს, განეკუთვნება არაფორმალურ წესებს.

დრო	წესი	ფორმალური/არაფორმალური
...		
07:00		
08:00		
09:00		
10:00		
11:00		
12:00		
13:00		
14:00		
15:00		
16:00		
17:00		
18:00		
19:00		
20:00		
21:00		
22:00		
...		

გაკვეთილი 3: ვინ ქმნის წესებს ყოველდღიურ ცხოვრებაში?

მასწავლებელი სთხოვს მოსწავლეებს, ექსპერტების როლი მოიგონ და კლასის წინაშე წაიკითხოთ მაგალითები საშინაო დავალების სახით შესრულებული ნამუშევრიდან, მაგალითები უნდა შეიცავდეს როგორც ფორმალურ, ასევე, არაფორმალურ წესებს.

მასწავლებელი შეარჩევს ორ მაგალითს და, მათი გამოყენებით, დაფაზე ადგენს მარტივ მატრიცას, მაგ:

წესის ტიპი	წესის არსი	შედგენილია ... მიერ	გატარებას უზრუნველყოფს ...
ფორმალური წესი (მაგალითად, კანონი):	ქუჩის გადაკვეთა აკრძალულია, როდესაც შუქნიშანი წითლად ანათებს.		
არაფორმალური წესი:	მაგიდასთან ჯდომის დროს არ შეიძლება სკამზე ქანაობა		

მასწავლებელი სთხოვს მოსწავლეებს, გამოავლინონ თავიანთი ცოდნა და გამოთქვან მოსაზრებები მოყვანილ მაგალითებთან დაკავშირებით. ქუჩაში მოძრაობის წესი - რომელიც სინამდვილეში კანონს წარმოადგენს - აბსულუტურად ნათელია (შემუშავებულია ტრანსპორტის სამინისტროს მიერ და დამტკიცებულია პარლამენტის მიერ (შესულია კანონმდებლობაში); მის გატარებას უზრუნველყოფს პოლიცია და, საჭიროების შემთხვევაში, სასამართლო (მაგალითად, კანონდამრღვევი პირისათვის ჯარიმის დაწესებით). მოსწავლეებისათვის უფრო რთული იქნება, დაასახელონ, ვის მიერ იქნა შემოტანილი არაფორმალური წესი, მაგ: არ დავაბოყინოთ სუფრაზე. მოსწავლეებმა შეიძლება ივარაუდონ, რომ ზემოთ მოყვანილ მაგალითში მოცემული წესი (მაგიდასთან მოქცევის წესები) ტრადიციის შემადგენელ ელემენტს წარმოადგენს, რომლის დაცვასაც ითხოვენ მათი მშობლები და უფროსები. მასწავლებელმა მოსწავლეებს უნდა მისცეს საშუალება, ექსპერტების როლში გამოვიდნენ და რაც შეიძლება ბევრმა მოსწავლემ მიიღოს მონაწილეობა საერთო საკლასო განხილვაში. მოსწავლეების მიერ მოწოდებული ინფორმაცია მასწავლებელს შეაქვს მატრიცაში.

მასწავლებლის მითითებით, მოსწავლეები ერთიანდებიან ოთხი ან ხუთი მოსწავლისაგან შემდგარ ჯგუფებად. მათ ამოცანას წარმოადგენს, ერთმანეთს გააცნონ არაფორმალური წესების ის მაგალითები, რომლებიც მათ თავიანთ სამუშაო ფურცლებზე აქვთ დატანილი და იმსჯელონ, თუ რა საშუალებით შეუძლიათ მათ უზრუნველყონ ამ წესების დაცვა და გატარება. გარდა ამისა: არსებობს წესები რომლებიც სპეციფიკურია სქესის, ნორმის ან კანონის მიმართ?

შედეგები სრულად გვექნება პლენარულ სესიაზე. დისკუსიის დროს განსახილველი შესაძლო საკითხები:

- დაუწერელი წესების ტიპი და რანჟირება ჯგუფებს შორის (მაგალითებით)
- ვინ განსაზღვრავს და ცვლის დაუწერელ წესებს და სანქციებს კანონის დარღვევის შემთხვევაში?
- გენდერის სპეციფიკური დაუწერელი წესები
- რა საშუალება გვაქვს ჩვენ წესების განსასაზღვრად ან შესაცვლელად? როდის და სად შეგვიძლია აზრის გამოთქმა?

გაკვეთილი 4: ვინ უნდა ქმნიდეს კანონებს? (კანონების შექმნის წესები)

მასწავლებელი, გაკვეთილის დასაწყისში, მოსწავლეებს შეახსენებს იმ აღმოჩენების შესახებ, რომლებიც მათ წინა გაკვეთილზე გააკეთეს. მოსწავლეებმა განიხილეს არაფორმალური წესები და კანონები. მოცემულ გაკვეთილზე მათ მოუწევთ დაფიქრება და მსჯელობა იმის შესახებ, თუ როგორ იქმნება კანონები.

სტიმული: მასწავლებელი მოსწავლეებს აწვდის კანონის მაგალითს, რომელიც დიდი ფორმატის ქაღალდზე ან მუყაოს ფურცელზეა დაწერილი.

§1 ყველა კაცი, რომელიც აპრილშია დაბადებული, თავისუფლდება გადასახადების გადახდისაგან.

დისკუსია: მოსწავლეებს თავისუფლად შეუძლიათ გააკეთონ კომენტარი მოცემულ მაგალითზე; მათ მიერ გამოთქმული მოსაზრებები უნდა ეხებოდეს შემდეგ ასპექტებს:

- კანონი არ არის სამართლიანი, ვინაიდან იგი არღვევს დისკრიმინაციის დაურღვევლობის პრინციპს.
- იგი გენდერულ დისკრიმინაციასაც კი მოიცავს, ვინაიდან აპრილში დაბადებული მხოლოდ კაცები თავისუფლდებიან გადასახადებისაგან, და არა ქალები;
- აშკარაა, რომ იგი ადამიანთა მხოლოდ მცირერიცხოვანი ჯგუფის ინტერესებს ემსახურება - კაცებისა, რომლებიც აპრილში არიან დაბადებული.
- კანონი ყველას კეთილდღეობას უნდა ემსახურებოდეს. აქედან გამომდინარე, ამგვარი კანონები მიუღებელია.
- არასამართლიანი კანონები საზოგადოებაში კონფლიქტის გაღვივების საფუძველს ქმნის და შესაძლებელია ამ საზოგადოების ნგრევაც კი გამოიწვიოს.

მასწავლებლის მითითებით, მოსწავლეები ერთიანდებიან ოთხი ან ხუთი მოსწავლისაგან შემდგარ ჯგუფებად. მათი ამოცანა შემდეგში მდგომარეობს: მოსწავლეებმა უნდა განიხილონ, რა წესები და პრინციპებია საჭირო იმისათვის, რომ არ დაუშვან არასამართლიანი კანონმდებლობის შემოღება. მოსწავლეთა ჯგუფები უნდა შეთანხმდნენ მაქსიმუმ სამ ძირითად წესზე ან პრინციპზე, რომელსაც ისინი შემდგომ სხვა მოსწავლეებს გააცნობენ.

პლენარული სესია: პრეზენტაცია, დისკუსია, შედარება.

რეალურად ვინ შეიმუშავებს კანონებს ჩვენს ქვეყანაში? მასწავლებლის მიერ მოსწავლეების განვლილი მასალების შეგროვება და პრეზენტაციების შეჯამება. ძირითადი საკითხები: ჩვენი ქვეყნის კონსტიტუცია მოიცავს ადამიანის უფლებებს, მათ შორის, თანასწორობისა და პიროვნული თავისუფლების პრინციპებს. იგი ასევე შეიცავს მუხლს, რომელიც განსაზღვრავს, თუ ვინ უნდა იყოს პასუხისმგებელი კანონების შექმნაზე, უმეტეს შემთხვევაში ეს არის წარმომადგენლობითი ორგანო, რომელიც კანონის მიღებას ხმათა უმრავლესობით ახორციელებს. ამ წარმომადგენლების თანამდებობაზე მოსვლა არჩევნების საშუალებით წარმოებს და, მაშასადამე, მათზე კონტროლს მოქალაქეები ახორციელებენ. ზოგიერთი კანონი პირდაპირ კენჭისყრით იქმნება საარჩევნო ყუთში.

შემჯამებელი დისკუსია განვლილი მასალის შესახებ და სამომავლო პერსპექტივების განჭვრეტა ნორმებით და კანონებით რეგულირებულ საზოგადოებაში მცხოვრები ბავშვის მიმართ.

ნაწილი II : ძირითადი ინფორმაცია

1.ზოგიერთი ხშირად დასმული შეკითხვა ბავშვის უფლებების შესახებ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის კონვენციასთან დაკავშირებით

რას წარმოადგენს იგი?

გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის კონვენცია ბავშვის უფლებების შესახებ წარმოადგენს საერთაშორისო ხელშეკრულებას ადამიანის უფლებათა შესახებ, რომელიც ახალგაზრდა თაობას ეხება. იგი მიღებულ იქნა 1989 წელს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალურ ასამბლეაზე. კონვენცია მოიცავს 41 მუხლს, რომელიც ეხება ბავშვების უფლებებს, 1 მუხლს, რომელიც საზოგადოების ინფორმირების დონისა და ცნობიერების ამაღლებას ემსახურება და 12 მუხლს, რომელიც კონვენციაში შესული დებულებების დაცვის კონტროლს, კონვენციის რატიფიცირებასა და მის გატარებას ეხება. ბავშვის უფლებების კონვენციას ხელს აწერს უფრო მეტი ქვეყანა, ვიდრე რომელიმე სხვა საერთაშორისო ხელშეკრულებას, რომელიც ადამიანის უფლებათა დაცვას ემსახურება. 2008 წლის დეკემბრისთვის მასზე უკვე 193 ქვეყანას ჰქონდა ხელი მოწერილი ან რატიფიცირებული ჰქონდა აღნიშნული დოკუმენტი.

ამრიგად, რას წარმოადგენს ტერმინი „ბავშვი“ კონვენციის მიხედვით?

გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის განმარტებით, ბავშვად ითვლება 18 წლამდე ასაკის ყოველი ადამიანი, თუკი, რომელიმე ქვეყნის კანონმდებლობის მიხედვით, ბავშვი უფრო ადრე არ აღწევს სრულწლოვანებას. ასეა ნათქვამი კონვენციის პირველ მუხლში.

როგორ მოქმედებს კონვენცია?

მიუხედავად იმისა, რომ კონვენცია არ წარმოადგენს სახელმწიფო კანონს, მოცემული კონვენციის პრინციპები ასახული უნდა იყოს იმ ქვეყნების სახელმწიფო კანონმდებლობაში, პოლიტიკასა და პროგრამებში, რომლებიც ხელს აწერენ მას. ამ ქვეყნების მთავრობები ვალდებული არიან, რეგულარულად წარადგინონ ანგარიშები გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის წინაშე, კონვენციის მუხლებით გათვალისწინებული დებულებების გახორციელებაში მიღწეული პროგრესის შესახებ. ანგარიშების წარდგენის სისტემა ქვეყნების მთავრობებზე განხორციელებული კონტროლის საშუალებას წარმოადგენს, რათა ამ ქვეყნებში ადგილი არ ჰქონდეს ბავშვების უფლებების დარღვევის შემთხვევებს.

რა გავლენა აქვს ჩვენს ყოველდღიურ ცხოვრებაზე გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის კონვენციას ბავშვის უფლებების შესახებ?

გაეროს მოცემული კონვენციის რატიფიცირებით, ქვეყნის მთავრობა საკუთარ თავზე იღებს ვალდებულებას, პატივი სცეს 18 წლამდე ასაკის ადამიანთა უფლებებს, რაც გულისხმობს იმას, რომ მათ ეძლევათ საშუალება, მონაწილეობა მიიღონ იმ საკითხების შესახებ გადაწყვეტილებათა მიღების პროცესებში, რომლებიც მათ ეხება, სახელმწიფო ზრუნავს მათი სიცოცხლის შენარჩუნებასა და მათ დაცვაზე ნებისმიერი ზიანისაგან. კონვენციის მე-4 მუხლში ნათქვამია, რომ კონვენციაზე ხელმოწერი და, მამასადამე, მონაწილე სახელმწიფოები ყველა სათანადო ზომების მიღებით ეცდებიან, განხორციელონ კონვენციით აღიარებული უფლებები, გარდა ამისა, იქვე ნათქვამია, რომ მონაწილე სახელმწიფოები ეკონომიკურ, სოციალურ და კულტურულ უფლებათა რეალიზაციისათვის ღებულობენ ზომებს, მათ ხელთ არსებული რესურსების მაქსიმალური გამოყენებით. როდესაც ჩვენთვის ცნობილია, რა წერია და რა იგულისხმება კონვენციაში, ჩვენ შეგვიძლია უზრუნველყოთ კონვენციით გათვალისწინებულ უფლებათა დაკანონება და წესად ქცევა, რაც საფუძვლად უნდა დაედოს ბავშვების მიმართ მოპყრობას.

2. ბავშვთა უფლებები - ადამიანის უფლებათა დაცვის პროცესის ნაწილი

ბავშვთა უფლებები და ის სტანდარტები, რომლისკენაც უნდა ისწრაფოდეს ყველა სახელმწიფო, უკლებლივ ყველა ბავშვისათვის ამ უფლებათა რეალიზაციის თვალსაზრისით, ყველაზე კონკრეტულად და სრულყოფილად ადამიანის უფლებათა შესახებ არსებულ ერთ საერთაშორისო ხელშეკრულებაშია ჩამოყალიბებული, ეს არის ბავშვის უფლებების კონვენცია. მოცემული კონვენცია ისტორიაში ყველაზე ფართოდ და საყოველთაოდ მიღებულ ინსტრუმენტს წარმოადგენს, ადამიანის უფლებათა დაცვის ინსტრუმენტებს შორის - მას ხელს აწერს მსოფლიოს ყველა ქვეყანა, ორი ქვეყნის გამოკლებით - და, შესაბამისად, ადამიანის უფლებათა საყოველთაო რეალიზაციისაკენ სწრაფვის საქმეში, ბავშვთა უფლებების დაცვა უმნიშვნელოვანეს და ცენტრალურ ადგილს იმკვიდრებს. მოცემული დოკუმენტის რატიფიცირებით, სახელმწიფოთა მთავრობები საკუთარ თავზე იღებენ ვალდებულებას, თავად დაიცვან და ყველა შესაძლო საშუალებით უზრუნველყონ ბავშვთა უფლებების დაცვა და, აგრეთვე, ისინი თანხმდებიან, ანგარიშვალდებულნი იყვნენ ან მიმართულებით მათ მიერ გადადგმული ნაბიჯებისა თუ მიღწევების შესახებ, საერთაშორისო საზოგადოების წინაშე.

მიუხედავად განსხვავებული სამართლებრივი სისტემებისა და კულტურული ტრადიციებისა, ბავშვის უფლებების კონვენცია საყოველთაოდ აღიარებული და მიღებული სტანდარტებისა და ვალდებულებების კრებულს წარმოადგენს, რომელიც არ ექვემდებარება მოლაპარაკებებს. მასში ასახულია ადამიანის ის ძირითადი უფლებები, რომლებიც, მსოფლიო მასშტაბით, განურჩევლად ყველა ბავშვს ეკუთვნის.

- სიცოცხლის შენარჩუნების უფლება;
- სრულყოფილი და ჯანსაღი განვითარების უფლება;
- საზიანო ზემოქმედებისაგან, არასათანადო მოპყრობისა და ექსპლუატაციისგან დაცვის უფლება;
- ოჯახის, კულტურულ და საზოგადოებრივ ცხოვრებაში სრული მონაწილეობის უფლება.

ყოველი უფლება, რომელიც შესულია აღნიშნულ კონვენციაში, წარმოადგენს ხელშეუვალ უფლებას, რომელიც ადამიანური ღირსების შენარჩუნებისა და ბავშვის ჰარმონიული განვითარების საფუძველს ქმნის. კონვენცია ბავშვთა უფლებების დაცვას უზრუნველყოფს, ჯანმრთელობის დაცვის, განათლების, სამართლებრივ, სამოქალაქო და სოციალური უზრუნველყოფის სფეროებში სტანდარტების დაწესების საშუალებით. ეს სტანდარტები ერთგვარ ნიშნულს ანუ საზომს წარმოადგენს, რომლის მიხედვითაც შესაძლებელი ხდება ქვეყნების მიღწევების ამ თვალსაზრისით შეფასება. კონვენციაზე ხელმოწერი სახელმწიფოები ვალდებული არიან, ნებისმიერი ქმედებისა თუ პოლიტიკის შემუშავებისა და გატარებისას, იხელმძღვანელონ ბავშვის ყველაზე ჭეშმარიტი ინტერესებით.

ბავშვის უფლებების კონვენცია წარმოადგენს საერთაშორისო მასშტაბით სავალდებულო პირველ ინსტრუმენტს, რომელშიც გაერთიანებულია ადამიანის უფლებათა სრული სპექტრი - სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებები, ისევე, როგორც ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული უფლებები. შემუშავებულ და მიღებულ იქნა ორი დამატებითი ოქმი, რომელთაგანაც ერთი ეხება შეიარაღებულ კონფლიქტებში ბავშვთა მონაწილეობასა და ბავშვებით ვაჭრობას, ხოლო მეორე - ბავშვთა პროსტიტუციასა და ბავშვთა პორნოგრაფიას, აღნიშნული ოქმების დამატება ემსახურებოდა კონვენციის იმ დებულებათა გამყარებას, რომლებიც ამ სფეროს ეხება. აღნიშნული ოქმები ძალაში შევიდა 2002 წლის 12 თებერვალსა და 2002 წლის 18 იანვარს, შესაბამისად.

თანამედროვე საზოგადოების განვითარების დონე კიდევ ერთ კითხვას აჩენს: თავისუფლების უფლება პლურალისტული საზოგადოებების ჩამოყალიბებას უწყობს ხელს, რაც სეკულარიზაციისა და ინდივიდუალური ცხოვრების წესის მაღალ დონეს განაპირობებს. ამგვარ საზოგადოებაში როგორ უნდა უზრუნველყოთ მინიმალური კონსენსუსი იმ ძირითად ღირებულებებზე, რომლებიც საერთო იქნება ყველა მოქალაქისათვის?

ადამიანის უფლებებმა და ბავშვთა უფლებებმა ფასდაუდებელი წვლილი შეიტანა ჩვენი მსოფლიოს გაუმჯობესების საქმეში, მსოფლიო გახდა ადგილი, სადაც ცხოვრება უფრო უსაფრთხო და ჰუმანურია, ვიდრე აქამდე იყო და, ასევე, დიდი წვლილი შეიტანა მსოფლიო მასშტაბით პოლიტიკური,

ეკონომიკური და კულტურული სისტემების მოდერნიზების საქმეში. თუმცა არ უნდა დავეშვათ, რომ ეს უფლებები ოდესმე ყურადღების მიღმა დარჩეს, ყოველმა ახალმა თაობამ საკუთარი წვლილი უნდა შეიტანოს მათ განვითარებაში, ახალ შეთანხმებებს მიაღწიოს მათ შესახებ და იბრძოლოს მათ დასაცავად, რათა აღასრულოს ადამიანის უფლებებისა და ბავშვთა უფლებების საყოველთაო დოკუმენტებში ჩადებული პირობა.

ადამიანის უფლებებს, რომლებსაც ეფუძნება ბავშვთა უფლებები, ხანგრძლივი ტრადიცია აქვს, მათ წინამორბედად გვევლინება მსოფლიოს უდიდესი რელიგიები და ფილოსოფია. თანამედროვე ადამიანის უფლებებს განმანათლებლობის ხანაში ჩაეყარა საფუძველი და სათავე დაუდო ამერიკისა და საფრანგეთის რევოლუციებს. დღეს ისინი უფლებათა შესახებ კანონების სახით არის შესული თანამედროვე დემოკრატიული ქვეყნების დაწერილ თუ დაუწერელ კონსტიტუციებში. მათი არსებობის მთელი ისტორიის განმავლობაში ადამიანის უფლებებს განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭებოდა ძლიერთა წინაშე სუსტების დაცვის საქმეში. სწორედ ამ ასპექტშია ბავშვთა უფლებები ყველაზე მნიშვნელოვანი: მცირეწლოვანები განეკუთვნებიან იმ ჯგუფებს, რომელთა სამართლებრივი სტატუსი აღმასრულებელი ხელისუფლების წინაშე ძალიან სუსტია.

ადამიანის უფლებათა დაცვის როგორც სტიქიურად მიმდინარე, ასევე, ეტაპობრივმა პროცესმა, სათავე დაუდო ადამიანის უფლებათა შემდგომი თაობის დოკუმენტების ჩამოყალიბებას, როგორიცაა კლასიკური უფლებები, სოციალური უფლებები, რომლებიც თანასწორობის ღირებულებაზეა კონცენტრირებული და ეკოლოგიური და საზოგადოებრივი უფლებები, რომლებზე მსჯელობაც დღევანდელ დღემდე გრძელდება და რომლებიც მოიცავს განვითარებისა და ურთიერთდამოკიდებულების საკითხებს, მზარდი გლობალიზაციის პირობებში, ერთიან მსოფლიოში, და ბოლოს, ბავშვთა უფლებები.

ადამიანის უფლებებზე და ბავშვთა უფლებებზე მუშაობა, მათი დახვეწისა და განვითარების მიზნით, კვლავ გრძელდება და ალბათ მუდამ გაგრძელდება: ადამიანის უფლებებისა და ბავშვთა უფლებების საყოველთაო ხასიათი არაერთხელ დამდგარა კითხვის ნიშნის ქვეშ. დიქტატორული და დესპოტური რეჟიმების მიერ ადამიანის უფლებებისა და ბავშვთა უფლებების ხელყოფის შემთხვევები მრავლად არის მთელ მსოფლიოში; გარდა ამისა, თანამედროვე საზოგადოებისა და ტექნოლოგიების განვითარების დინამიკა ახალ-ახალ საფრთხეებს ქმნის, ახალ კითხვებს წარმოშობს და ახალი გამოწვევების წინაშე გვაყენებს. მაგალითად, როგორ შეიძლება დავიცვათ კომუნიკაციის კონფიდენციალობა ინტერნეტის ხანაში?

ადამიანის უფლებებმა უდიდესი დატვირთვა და მნიშვნელობა შეიძინა და საერთო ეთიკის საფუძვლად და ჩარჩოდ იქცა მას შემდეგ, რაც მათი გაერთიანება მოხდა კანონთა კრებულის სახით ისეთ დოკუმენტებში, როგორიცაა გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ქარტია და ევროპის საბჭოს კონვენცია ადამიანის უფლებათა შესახებ. ეს დოკუმენტები წარმოადგენს იმ ერთადერთ ღირებულებათა კრებულს, რომელსაც აქვს პერსპექტივა, საყოველთაოდ იქნეს მიღებული და აღიარებული მსოფლიო საზოგადოების მიერ.

თუმცა სახელმწიფოს შეუძლია, არამართებულად გამოიყენოს საკუთარი სუვერენიტეტის უფლება და ამით გაამართლოს ადამიანის ძირითადი უფლებებისა და ბავშვთა უფლებების დარღვევები საკუთარ მოქალაქეებთან ურთიერთობაში. აქედან გამომდინარე, უპასუხოდ რჩება კითხვა იმის თაობაზე, თუ როგორ უნდა უზრუნველყოთ ადამიანის უფლებებისა და ბავშვთა უფლებების დაცვა დღევანდელ მსოფლიოში, რომელიც სუვერენული, როგორც დემოკრატიული, ასევე, დიქტატორული სახელმწიფოებისაგან შედგება. როგორც ჩანს, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ქარტია სრულყოფას საჭიროებს, რათა დაცული იყოს მშვიდობა არა მარტო სახელმწიფოებს შორის, არამედ სახელმწიფოებს შიგნითაც.

ადამიანის უფლებები და მასთან დაკავშირებული ბავშვთა უფლებები - საყოველთაო უფლებებს წარმოადგენს. მათი დაცვა და უზრუნველყოფა მათი პირობის დარღვევაში გამოიხატება. ეს უფლებები განუყოფელია, დაუშვებელია მათი ქცევა ვაჭრობის საგნად, მათი აღქმა მხოლოდ დასავლური სამყაროს პოლიტიკური კულტურის ნაწილად.

ადამიანის უფლებები ბუნებრივ უფლებებს წარმოადგენს - ისინი ხელშეუვალია. ამრიგად, არც ერთ სახელმწიფოს არ აქვს უფლება მიანიჭოს ან ჩამოართვას მის მოქალაქეებს თუ არამოქალაქეებს ეს უფლებები, მათ შეუძლიათ, მხოლოდ აღიარონ და დაიცვან ისინი. ადამიანის უფლებები გულისხმობს იმას, რომ სახელმწიფო უნდა ზრუნავდეს პიროვნებაზე, და არა პირიქით. ადამიანის უფლებებით სარგებლობს უკლებლივ ყველა ადამიანი, მიუხედავად ასაკისა, სქესისა, ეთნიკური წარმომავლობისა, ეროვნებისა და ა.შ.

თუმცა ადამიანის უფლებები ვალდებულებებსაც მოიცავს. მაგალითად, ადამიანის უფლება, იყოს თავისუფალი, წონასწორობაში უნდა იყოს სხვების უფლებასთან, იყვნენ თავისუფალნი. თავისუფლების უფლებით სარგებლობა არ ნიშნავს სხვების თავისუფლების უფლების შეზღუდვას. მაგალითად, გამოხატვის თავისუფლება არ გულისხმობს სხვების შეურაცხყოფის უფლებას. ზოგიერთ ქვეყანაში საკუთრების უფლება, რომელიც ვრცელდება ფაბრიკა-ქარხნებსა და წარმოების საშუალებებზე, დაბალანსებულია კანონით, რომელიც აკონტროლებს ისეთ გადაწყვეტილებებს, რომლებიც შეიძლება ეხებოდეს დაქირავებულთა უფლებებს. ადამიანის უფლებათა დაბალანსებისა და შეზღუდვის საკითხები მუდმივად დგას განსახილველ თუ სადავო საკითხთა დღის წესრიგში, რომლებიც საჭიროებენ მოგვარებას პოლიტიკურ გადაწყვეტილებათა მიღების პროცედურებისა თუ კონსტიტუციური იურისდიქციის ფარგლებში მიღებული გადაწყვეტილებების საშუალებით. ამით აიხსნება ადამიანთა უფლებების სხვადასხვა ტიპის დოკუმენტების შექმნა დემოკრატიული ქვეყნების მიერ მსოფლიო მასშტაბით.

3. როგორ შეიქმნა ბავშვთა უფლებები

1945 წელი	მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ მსოფლიოს ბევრი ქვეყნა გაერთიანდა და შეიქმნა გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია - გაერო. გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის წევრი ქვეყნების სურვილს წარმოადგენდა მსოფლიოში მშვიდობისა და თავისუფლების დამკვიდრება.
1948 წლის 10 დეკემბერი	ამ დღეს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციამ მიიღო ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია. ამ დეკლარაციაში შესულ უფლებებში, რომელიც მსოფლიოში ყველა ადამიანის უფლებებს წარმოადგენს, მოიაზრებოდა ბავშვების უფლებებიც. ძალიან მალე გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის წევრი ქვეყნები მივიდნენ იმ დასკვნამდე, რომ ბავშვები განსაკუთრებულ დაცვასა და მზრუნველობას საჭიროებდნენ.
1950 წელი	მომზადდა ბავშვთა უფლებების დოკუმენტის პირველი პროექტი, რომლის შესახებ მსჯელობაც, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის წევრი სახელმწიფოების წარმომადგენლებს შორის, რამდენიმე წლის განმავლობაში გრძელდებოდა.
1959 წლის 20 ნოემბერი	ამ დღეს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციამ მიიღო დეკლარაცია ბავშვის უფლებების შესახებ. ამგვარი დეკლარაცია სახელმწიფოების მხრიდან ვალდებულების შემცველ დოკუმენტს არ წარმოადგენს, მაგრამ მისი უპირატესობა მდგომარეობს იმაში, რომ იგი ყველა სახელმწიფოსათვის წარმოადგენს რეკომენდაციას, რომლითაც მათ შეუძლიათ ისარგებლონ შემდგომი პოლიტიკის შემუშავებისას.
1979 წელი	მსოფლიო მასშტაბით ეს წელი გამოცხადდა ბავშვის წლად. ბავშვთა უფლებების შესახებ დისკუსიები იმართებოდა ყველგან. ბავშვების კეთილდღეობით დაინტერესებული დღითიდღე სულ უფრო მეტი და მეტი ადამიანი გამოთქვამდა სურვილს, ბავშვთა უფლებები უფრო დეტალურად ყოფილიყო შემუშავებული და, რაც ყველაზე მთავარია, სამართლებრივად სავალდებულო დოკუმენტის სახე მიეღო.
1989 წლის 20 ნოემბერი	ამ დღეს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალურმა ასამბლეამ ერთხმად მიიღო ბავშვის უფლებების კონვენცია, ან, როგორც ჩვენ ვუწოდებდით მას, შეთანხმება ბავშვის უფლებების შესახებ. ამ დღიდან მოყოლებული, მსოფლიოს თითქმის ყველა სახელმწიფომ ხელი მოაწერა კონვენციას ბავშვის უფლებების შესახებ. ამ დოკუმენტზე ხელის მოწერით, სახელმწიფოების მთავრობებმა აიღეს ვალდებულება, ბავშვთა უფლებების შესახებ ინფორმაცია გაეზრცელებინათ თავ-თავიანთ ქვეყნებში, დაეცვათ ეს უფლებები და

განსაკუთრებული მზრუნველობა გამოეჩინათ ბავშვების მიმართ.

მაგრამ მსოფლიოში ჯერ კიდევ არის ადგილები, სადაც ბავშვებს უსამართლოდ ეპყრობიან.

ყოველი ჩვენგანი პასუხისმგებელი და ვალდებულია, მიიღოს ზომები, რათა მთელ მსოფლიოში ყველა ბავშვი სარგებლობდეს მათთვის მინიჭებული უფლებებით.

4. ბავშვის უფლებები: პრაქტიკაში გამოცდა, სიღრმისეულად გაცნობა და დანერგვა

ბავშვებს არა მხოლოდ უნდა მიეწოდოთ ინფორმაცია საკუთარი უფლებების შესახებ, არამედ უნდა შეისწავლონ, თუ როგორ დააფასონ და პრაქტიკაში გამოიყენონ ამგვარი უფლებები. ამ მიზნის მისაღწევად, სკოლამ უნდა შეისთავაზოს მოსწავლეებს ჩარჩო, რომლის ფარგლებშიც მოსწავლეებს ექნებათ საშუალება მიიღონ ფართო სასწავლო გამოცდილება ბავშვის უფლებათა განათლების სფეროში. დემოკრატიული მოქალაქეობის სწავლების სამ ძირითად განზომილებასთან დაკავშირებით, აღსანიშნავია შემდეგი კომპონენტები:

ბავშვთა უფლებების პრაქტიკაში გამოცდა (საშუალებით): მოსწავლეები იღებენ გამოცდილებას ბავშვთა უფლებების, როგორც პრინციპების შესახებ, რომლებიც მართავენ საგაკვეთილო პროცესს და სასკოლო თემს და შესაბამისად პირდაპირი ზეგავლენა აქვთ ბავშვებზე. ამ კატეგორიის ფარგლებში ყალიბდება დამოკიდებულებები, ღირებულებები და უნარ-ჩვევები.

ბავშვთა უფლებების სიღრმისეულად გაცნობა (შესახებ): მოსწავლეები ეცნობიან და აცნობიერებენ თუ რა უფლებებს ფლობენ ისინი. ამ პროცესში, სადაც აქცენტი კეთდება ცოდნასა და გააზრებაზე, კრიტიკულად მნიშვნელოვანია მასწავლებლის მიერ ცოდნის მიწოდება მიზანმიმართული და სათანადოდ დაგეგმილი ფორმით.

ბავშვთა უფლებების დანერგვა (მიზნით): ბავშვებს ასწავლიან ბავშვთა უფლებების პატივისცემასა და ამ უფლებების გამოყენებას გაკვეთილზე და სკოლაში. ამგვარად, ბავშვები პრაქტიკულად ემზადებიან მომავალი როლისთვის, ანუ ინფორმირებული და აქტიური მოქალაქისა დემოკრატიულ საზოგადოებაში (იგულისხმება მონაწილეობა/ჩართულობა სკოლაში, და ასევე მოგვიანებით, ზრდასრულ ცხოვრებაში).

ბავშვის და ადამიანის უფლებათა სულისკვეთებით განმსჭვალული განათლების მიწოდება ("საშუალებით") და ასევე იმის სწავლება, თუ როგორ მივიღოთ მონაწილეობა დემოკრატიულ საზოგადოებაში ("მიზნით") წარმოადგენს სასკოლო საზოგადოების ვალდებულებას. ყველა მასწავლებელმა და დირექტორმა, ისევე როგორც მოსწავლეებმა და მათმა მშობლებმა უნდა შეასრულონ საკუთარი ფუნქციები. დემოკრატიული მოქალაქეობის სწავლების სამი განზომილება მხარს უჭერს და ავსებს ერთი მეორეს. წინამდებარე სახელმძღვანელო გთავაზობთ სასწავლო პროცესის ინიცირებისა და წარმართვის აღწერას. კერძოდ, "ბავშვის უფლებათა პრაქტიკაში გამოცდა" გულისხმობს სწავლებისა და სწავლის მეთოდების ყურადღებით შერჩევას, რაც საშუალებას მისცემს მოსწავლეებს, გააცნობიერონ სკოლის არსი - მიკრო საზოგადოებისა - რომელიც რეგულირდება ადამიანისა და ბავშვის უფლებათა პრინციპების თანახმად.

ზემოთ აღნიშნული მიზნის მისაღწევად მნიშვნელოვანია ბავშვებს გაუჩნდეთ შეგრძნება, რომ მათ, როგორც პიროვნებას პატივს სცემენ, და რომ მათ შეხედულებებს უსმენენ დისკუსიებში ან გადაწყვეტილების მიღების პროცესში. ბავშვებისა და მოზარდების მიერ მიღებული გამოცდილება უნდა იქნეს დაფასებული და კარგად მოფიქრებული, რადგან სწორედ ეს ის მომენტია, როდესაც მათი ჭეშმარიტი გამოცდილება და ცოდნა ადამიანისა და ბავშვის უფლებების შესახებ ერთმანეთს უკავშირდება. რასაკვირველია, სასკოლო თემისთვის რთულ ამოცანას წარმოადგენს იმის უზრუნველყოფა, რომ მოსწავლეებმა პრაქტიკაში გამოსცადონ, კარგად შეისწავლონ და გამოიყენონ ბავშვთა და ადამიანის უფლებები სკოლის ფარგლებში - რეალურად მიიღონ მონაწილეობა

დემოკრატიულ საზოგადოებაში. არა მხოლოდ პედაგოგებმა და სკოლის ადმინისტრაციამ, არამედ ბავშვებმა და მშობლებმაც უნდა შეასრულონ გარკვეული როლი აღნიშნული მიზნის მისაღწევად. ამ პროცესში მნიშვნელოვანი კომპონენტია მონაწილეობის პრინციპი. ამრიგად, საკლასო ოთახში და სასკოლო თემის პრაქტიკაში უკვე დანერგილი მონაწილეობის სხვადასხვა ფორმები ხდება ბავშვის უფლებების შესახებ განათლების მიღების მნიშვნელოვანი შემადგენელი ნაწილი.

მონაწილეობის გზები

მონაწილეობა შეიძლება განხორციელდეს მრავალი გზით, დაიწყოს საკლასო ოთახში ან სასკოლო საზოგადოებაში და გაგრძელდეს სკოლის მიღმა ფართო საზოგადოების მიმართ:

1. დღის წესრიგში დაყენებული საკითხებისა და ლიდერების შესახებ არსებული მასალის გაცნობა;
2. დღის წესრიგში დაყენებული საკითხებისა და ლიდერების შესახებ სტატიებისა და პუბლიკაციების წერა;
3. საკითხის შესახებ გამართულ დებატებში მონაწილეობა;
4. ისეთ საზოგადოებაში მუშაობა, რომელიც რაიმე მიზნის მისაღწევად იბრძვის ან მთავრობის მიერ გადადგმულ რომელიმე ნაბიჯს ეწინააღმდეგება;
5. პოლიტიკური პარტიების, სხვა ტიპის საზოგადოებების ან მასობრივი ჯგუფების ჩამოყალიბება ან მათში გაწევრიანება;
6. პოლიტიკურ ან საზოგადოებრივ თავყრილობებზე დასწრება;
7. პოლიტიკური პარტიის, შრომითი კოლექტივის ან საზოგადოებრივი ორგანიზაციის სათავეში ჩადგომა;
8. არჩევნებში მონაწილეობა;
9. ხელისუფლებაში მოსვლის მსურველ კანდიდატთა დასახმარებლად კამპანიის წარმოება;
10. საკუთარი კანდიდატურის წამოყენება და, არჩევის შემთხვევაში, ამომრჩეველთათვის სამსახურის გაწევა;
11. გადასახადების გადახდა;
12. ლობირება;
13. სამხედრო მოვალეობის მოხდა;
14. არსებული იურიდიული არხებით სარგებლობა, როგორცაა მთავრობის წარმომადგენლებთან ხელშეკრულებების დადება, სასამართლოში საქმის აღძვრა და ა. შ.

5. პედაგოგიური მიდგომა: სწავლა მაგალითებით

მოცემული სახელმძღვანელო გთავაზობთ კონკრეტული მაგალითების საშუალებით სწავლებისა და სწავლის კლასიკურ ინდუქციურ მიდგომას. ერთი ან რამდენიმე მაგალითის შესწავლით ან პრაქტიკაში გამოცდით, მოსწავლეებს შეუძლიათ გაიაზრონ ზოგადი, აბსტრაქტული პრინციპი ან დედაზრი. სახელმძღვანელოში მოცემულია სამი ეტაპი, რომლებიც პედაგოგმა უნდა გაითვალისწინოს მაგალითებით სწავლების დროს:

1. ფრთხილად შეარჩიეთ ერთი ან მეტი სათანადო მაგალითი; ასევე შეარჩიეთ მაგალითის (ების) მიწოდების საუკეთესო საშუალება ან მეთოდი.
2. ყურადღებით მოახდინეთ დისკუსიის და რეფლექსიის/მსჯელობის ეტაპების მოდერაცია, რომლის დროსაც მოსწავლეები იყენებენ მაგალითს - იძენენ ზოგად ცოდნას თემისა და ძირითადი ცნებების შესახებ. დისკუსიისა და რეფლექსიის/მსჯელობის ეტაპების დროს, მოსწავლეებს უნვითარდებათ ზოგადი აღქმა მაგალითში ჩადებული ძირითადი ცნებების შესახებ.
3. უზრუნველყავით ახლად შეძენილი ცოდნისა და კატეგორიების გამოყენების შესაძლებლობა ახალი კონტექსტის მეშვეობით (ცოდნის გადაცემა).

მე-2 ეტაპის განხორციელებისას მასწავლებლის მხარდასაჭერად ყველა თავში მოცემულია ცხრილი. აღნიშნული ცხრილები ეხმარება დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ბავშვის უფლებათა სწავლებაში შემავალ იმ სამ განზომილებას, რომლის განხილვაც ხორციელდება კონკრეტულ თავში. ასევე მოცემულია საკვანძო შეკითხვები მოსწავლეების რეფლექსიის/მსჯელობის სათანადო მიმართულებით წარმართვის მიზნით. მოსწავლეთა მხრიდან მსჯელობის მიმართ ძალისხმევის გამოხატვა ძალზედ მნიშვნელოვანია, რადგან სასწავლო ამოცანები არ უნდა დარჩეს პედაგოგის ან მოსწავლის გონებაში მხოლოდ, არამედ უნდა იქნეს გამოხატული მოსწავლეების მიერ საკუთარი სიტყვებით, თუ როგორ გაიაზრეს, შეიგრძნეს, პრაქტიკულად გამოსცადეს ან ისურვებენ რომ გამოიყენონ ისინი მომავალში. მოსაზრებების გაზიარება საკლასო ოთახში სასარგებლოა მოსწავლეებისათვის, ისევე როგორც სასკოლო საზოგადოებისთვის მთლიანობაში.

სასწავლო პროცესი უფრო ძლიერი და ეფექტური გახდება, თუკი მოსწავლეებს ეცოდინებათ, თუ რატომ და რისთვის სწავლობენ და ეცნობიან კონკრეტულ ინფორმაციას, კონცეფციებსა და კატეგორიებს, უნარ-ჩვევებს ან დემოკრატიულ საზოგადოებაში ქცევების კონკრეტულ მოდელებსა და პრინციპებს. შესაბამისად, რეფლექსიისა და დისკუსიის ეტაპების დროს უნდა მოხდეს არა მხოლოდ გარკვეული ზოგადი დასკვნების გამოტანა კონკრეტული მაგალითებიდან, არამედ ეს ეტაპები უნდა ეხმარებოდეს მთელს სასწავლო პროცესს. კონსტრუქციული სწავლის შემთხვევაში, მოსწავლეები ეცნობიან ზოგადად სწავლისადმი პირად მიდგომას და აცნობიერებენ, თუ როგორი ტიპის მოსწავლეები არიან და რაში მდგომარეობს მათი ძლიერი მხარეები ან სასწავლო საჭიროებები. ადამიანის უფლებების სულისკვეთებით აღსავსე სწავლება საშუალებას აძლევს პედაგოგს უზრუნველყოს მოსწავლეებისათვის საკმარისი სივრცე და დრო, რათა მათ მიიღონ განათლება საკუთარი მოთხოვნილებების შესაბამისად, ხოლო ამის შემდგომ, თავად გააცნობიერონ თუ როგორი ტიპის მოსწავლეები არიან, რაც წარმოადგენს მათი ინდივიდუალურობის ნაწილს.

დემოკრატიული ლიდერობის თვალსაზრისიდან გამომდინარე, პედაგოგმა უნდა გაუზიაროს სასწავლო მიზნები მოსწავლეებს, რაც თავის მხრივ გაკვეთილის დაგეგმვას დემოკრატიული გადაწყვეტილების მიღების პროცესად გადააქცევს.

და ბოლოს, ბავშვთა უფლებების მეტა-სწავლების ეს ფორმა წარმოადგენს მაგალითს, თუ როგორ შეიძლება მოსწავლეებმა თვითონ მოახდინონ საკუთარი სასწავლო პროცესის ორგანიზება. თანამედროვე საზოგადოებაში, ცვლილებები - მაგალითად, ტექნოლოგიების, ეკონომიკის, გლობალიზაციის ან გარემოს დაცვის სფეროში - თანდათან უფრო დინამიური და კომპლექსური ხდება, რაც ახალ გამოწვევას წარმოადგენს მომავალი თაობებისათვის; კარიერაში წარმატების მისაღწევად და გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში მონაწილეობის მისაღებად, თაობები ჩაერთვებიან სწავლის უწყვეტ პროცესში, და მოუწევთ ისეთი პრობლემის მოგვარება, რაც მათ სკოლის კედლებში ახლა წარმოუდგენლადაც კი მიაჩნიათ. შესაბამისად, მოსწავლეებს ესაჭიროებათ დაოსტატება კოლაბორაციული სწავლის, პროექტების შემუშავების, პროცესის შეფასებისა და პრობლემის გადაწყვეტის საკითხებში. ამ სახელმძღვანელოში მოცემულია ბავშვის განვითარების ეტაპები ცხოვრების ადრეულ ეტაპზე, რომელსაც მოსწავლეობის ხანა ეწოდება.

6. ამოცანაზე დაფუძნებული სწავლება: თანმდევი სწავლა

წინამდებარე თავები მოიცავს მცირე ზომის პროექტებს, სადაც მოსწავლეები აწყდებიან პროექტებისათვის დამახასიათებელ პრობლემებს - საკითხის გამოკვლევა, სამუშაოს ორგანიზება, კომუნიკაცია, დროის დაგეგმვა და სხვა. აღნიშნული პრობლემების იდენტიფიცირებისა და გადაჭრის გზების ძიებისას, მოსწავლეებს უნვითარდებათ კომპეტენციების ფართო სპექტრი (ამოცანაზე დაფუძნებული სწავლა).

პირველ თავში მოსწავლეებს ეძლევათ დავალება გააკეთონ ყვავილი, რომელსაც დაარქმევენ თავიანთ სახელს და მიამაგრებენ საკუთარ ფოტოსურათს. ბავშვებმა დამოუკიდებლად უნდა გადაწყვიტონ, თუ როგორ ყვავილს გააკეთებენ, სად იშოვიან მასალას, როგორ მოიძიებენ ფოტოს, და როგორ დაგეგმავენ დავალებისთვის დროის რესურსს. შესაბამისად, ბავშვები ბევრ რამეს სწავლობენ "სამუშაოს" შესრულების დროს, ხოლო პედაგოგმა ყურადღებით უნდა მოიფიქროს დავალების ჩარჩო, და გადაწყვიტოს შემდეგი: რამდენი დრო გამოუყოს მოსწავლეებს? რა მასალები უნდა მიაწოდოს მასწავლებელმა? მიაწოდოს თუ არა ყვავილების უკვე მზა ნაწილები? (იხ. პროექტის ვარიანტები პირველ თავში)

ზემოთ აღნიშნული მაგალითი გვიჩვენებს, რომ ძალიან ადრეულ ასაკში ბავშვებს უნდა მივცეთ საშუალება თავად აიღონ პასუხისმგებლობა კლასში შესასრულებელ სამუშაოზე, და ამავე დროს გაიზიარონ ამგვარი პასუხისმგებლობა მასწავლებელთან ერთად. აღნიშნული სასწავლო გამოცდილება მნიშვნელოვანია, რადგან მოსწავლეებს დასჭირდებათ საქმიანობის დამოუკიდებლად დაგეგმვა უფრო მაღალ საფეხურზე.

ბავშვის უფლებათა სწავლებაში, რომელიც დემოკრატიული მოქალაქეობის სწავლების სფეროს წარმოადგენს, მასწავლებელი ასრულებს მთელს რიგ აქტივობებსა და როლებს. სწავლება ბავშვთა უფლებების "შესახებ" ესატყვისება სწავლებისა და ინფორმაციის მიწოდების კლასიკურ ფუნქციებს - ლექცია, საკითხავი დავალება, ვიდეოჩანაწერები და სხვა. სწავლება ბავშვთა უფლებების "საშუალებით" და ბავშვთა „უფლებებისათვის“ მეორეს მხრივ, მოითხოვს, რომ მასწავლებელმა მოახდინოს რეფლექსია საკუთარი ქცევისა და პიროვნული თვისებების, როგორც როლური მოდელის შესახებ. ბავშვი აღიქვამს ზრდასრულის გზავნილს სანდოდ, თუკი ზრდასრულის ქცევა შეესაბამება გზავნილს, მაგალითად, გამოყენებულია სათანადო ინტონაციის და ურთიერთგაგების, შემწყნარებლობის, სამართლიანობის ან მხარდაჭერის დონე. სახელმძღვანელოში მოცემული ყველა თავი გვიჩვენებს, რომ სწავლებისა და სწავლის მეთოდები მჭიდროდ უკავშირდება სასწავლო საგანს. ამოცანაზე დაფუძნებული სწავლების მეთოდი მასწავლებლისგან მოითხოვს ყურადღებთან დაგეგმვასა და მომზადებას, თუმცა გაკვეთილზე მასწავლებელი რეალურად უმოქმედო პოზიციას იკავებს. ამასთან, სანამ მოსწავლეები მუშაობენ, მასწავლებელი ანხორციელებს მონიტორინგს და აკვირდება, რათა მოახდინოს ცოდნისა და შემეცნების, უნარ-ჩვევების და ღირებულებების თვალსაზრისით მოსწავლეების კომპეტენციებისა და სასწავლო საჭიროებების დროული გამოვლენა და შემდგომი რეაგირება.

7. ბავშვთა უფლებების სწავლება: ძირითადი კითხვები, რომლითაც უნდა ვიხელმძღვანელოთ სწავლების მეთოდების შერჩევისას

წინამდებარე სახელმძღვანელოში ჩვენ შევეცადეთ, მოგვეწოდებინა ბავშვთა უფლებების სწავლებასთან დაკავშირებული ცხრა მცირე ზომის პროექტის აღწერა, რომლებიც იძლევა იმის საშუალებას, რომ აღწერილი მიდგომები, როგორიცაა, ამოცანაზე დაფუძნებული სწავლა, პრობლემის გადაჭრაზე კონცენტრირება, ინტერაქტიული და მოსწავლეზე ორიენტირებული სწავლა, სკოლის, როგორც ადამიანისა და ბავშვთა უფლებების პრინციპებზე დაფუძნებული საზოგადოების მოდელის წარმოჩენა, მასწავლებლის შეხედულების მიხედვით გამოყენებულ და მისადაგებულ იქნეს მის მიერვე შერჩეულ ამოცანებსა და საკითხებზე. ამ მიდგომისას გამოყენებული სწავლების მეთოდები მნიშვნელოვან გზავნილს შეიცავს, ხოლო ისეთი მეთოდის შერჩევის კომპეტენცია, რომელიც ესადაგება შესწავლის საგნის შინაარსსა და გარემოს, გვიჩვენებს, თუ როგორ შეიძლება იქნეს გადაჭრილი მეთოდის შერჩევასთან დაკავშირებული ზოგიერთი მნიშვნელოვანი პრობლემა, პროექტის მოდულის შემუშავების საშუალებით. ქვემოთ მოცემული ძირითადი კითხვები დაგეხმარებათ სახელმძღვანელოში მოცემული პროექტების მსგავსი სხვა პროექტების შემუშავებაში.

ძირითადი კითხვა	წინამდებარე სახელმძღვანელოში შესული მოდული
შერჩეული თემები და მეთოდები ესადაგება იმ ცოდნის დონეს, რომელსაც მოსწავლეები ფლობენ? მათ დამოკიდებულებებსა და მათ მოლოდინებს?	ეს მასწავლებელმა თავად უნდა გადაწყვიტოს და, ამავდროულად, განსაზღვროს, რა ტიპის ინსტრუქციები დასჭირდებათ მის მოსწავლეებს.
კლასის სტრუქტურა (მაგალითად, გენდერული თანაფარდობა, ეთნიკური წარმოშობა, სწავლის საჭიროებები) წარმოადგენს კლასში სასწავლო გარემოს. მეთოდის შერჩევისას გათვალისწინებულია კლასის სპეციფიკური გარემო?	მხოლოდ მასწავლებელს აქვს ამ კითხვაზე პასუხი. ზოგიერთ კლასში არსებული სპეციფიკური გარემო შეიძლება მოითხოვდეს შესასწავლი თავის მოდიფიცირებას და მის მორგებას გარკვეულ საკითხებსა თუ საჭიროებებზე.
შერჩეული მეთოდები აღვივებს მოსწავლეებში სწავლისადმი იმ ენთუზიაზმს, რომელიც მასწავლებლისათვის დამაკმაყოფილებელია და უწყობს ხელს ამ ენთუზიაზმის შენარჩუნებას?	წინამდებარე სახელმძღვანელოში შესული მოდულებით გათვალისწინებული, ამოცანაზე დაფუძნებული სწავლა უზრუნველყოფს მოსწავლეთა აქტიურ მონაწილეობასა და ჩართულობას.
შერჩეული მეთოდები უწყობს ხელს მოსწავლეთა მხრიდან ინიციატივის გამოჩენასა და მათ მიერ საკუთარი სწავლის პროცესების ორგანიზებას?	წინამდებარე სახელმძღვანელოში შესული ყველა მოდული პროექტის სახით არის წარმოდგენილი, მოსწავლეების მიერ შესასრულებელ სამუშაოზე პასუხისმგებლობის აღებასა და სამუშაოსათვის გამოყოფილი დროის განაწილებას გულისხმობს. მოსწავლეების მიერ სამუშაოს შესრულებაზე აღებული ვალდებულებების შეუსრულებლობა რეალური მარცხის ტოლფასია, რაც, ფართო პერსპექტივით განხილვის შემთხვევაში, სწავლის მნიშვნელოვან შესაძლებლობებს სთავაზობს მათ.
შერჩეული მეთოდები აძლევს მოსწავლეებს იმის საშუალებას, რომ შეაჯამონ და შეაფასონ საკუთარი გამოცდილება და ქმედებები?	წინამდებარე სახელმძღვანელოში შესულ ყველა მოდულში გათვალისწინებულია შემაჯამებელი ეტაპი და ზოგიერთი მათგანი მოსწავლეებისაგან სწავლის პროცესში შეძენილი გამოცდილების შესახებ კომენტარის გაკეთებას მოიცავს.
შერჩეული მეთოდები აძლევს საშუალებას მოსწავლეებს, სხვადასხვა პერსპექტივიდან განიხილონ პრობლემები და თემები?	თავი 1 - მე მაქვს სახელი. მოსწავლეები აცნობიერებენ, თუ როგორ აღიქვამენ ერთმანეთს და რომ ყოველი ადამიანი განუმეორებელ და უნიკალურ პიროვნებას წარმოადგენს. თავი 8 - მიმდინარეობს ბავშვთა უფლებებიდან შერჩეული ერთ-ერთი უფლების ანალიზი სხვადასხვა პერსპექტივიდან.
შერჩეული მეთოდები უწყობს ხელს კრიტიკულ აზროვნებასა და მოსწავლეებს შორის დისკუსიის გამართვას?	წინამდებარე სახელმძღვანელოში შესული ყველა მოდული ითვალისწინებს დისკუსიას და მოითხოვს კრიტიკულ მიდგომასა და აზროვნებას.
შერჩეული მეთოდები გულისხმობს სწავლას „გონებით, გულითა და ხელით“?	ხელოვნების ნაწარმი, საგანძურის ყუთი, ჩვენ ჯადოქრები ვართ.
შერჩეული მეთოდები აძლევს მოსწავლეებს იმის საშუალებას, რომ თავიანთი კომპეტენციები გამოსცადონ?	სწავლა მიმდინარეობს სხვადასხვა გარემოში (დამოუკიდებელი მუშაობა, მუშაობა ჯგუფებში თანამშრომლობის საფუძველზე, საერთო საკლასო განხილვები). პროექტების შედეგს წარმოადგენს რაიმე პროდუქტი.

	სწავლის პროცესებისა და შედეგების შეჯამება მოსწავლეებს ეხმარება, გააცნობიერონ თავიანთი წარმატებები და მიღწევები.
შერჩეული მეთოდები, სწავლის შესაძლებლობების თვალსაზრისით, სხვადასხვა კატეგორიის მოსწავლეებს აძლევს სხვადასხვა გზით სწავლის საშუალებას (კონსტრუქტივისტული სწავლა)?	სწავლის პროცესში ინდივიდუალური მუშაობის გარემო და აქტივობების ფართო სპექტრი სწავლის შესაძლებლობების თვალსაზრისით განსხვავებულ მოსწავლეებს აძლევს იმის საშუალებას, რომ ისწავლონ თავიანთი საჭიროებების შესაბამისად.
შერჩეული მეთოდები უზრუნველყოფს მოსწავლეებში ძირითადი უნარების განვითარებას (მაგალითად, ინფორმაციის შეგროვება, პრეზენტაციების გამართვა, პროექტის დაგეგმვა, გუნდური მუშაობა)?	ძირითადი უნარების განვითარების საუკეთესო საშუალებას პროექტზე მუშაობა წარმოადგენს, რომელიც გულისხმობს ინფორმაციის შეგროვებას, პრეზენტაციების გამართვას, პროექტის დაგეგმვას, გუნდურ მუშაობას.

8. „ეს იმას ნიშნავს, რომ მე მაქვს უფლება, ვისარგებლო დასვენებით, ხომ?“ - ბავშვთა უფლებები საკლასო ოთახში

მასწავლებელმა ყურადღებით მოამზადა კლასი. მაგალითი: ბავშვები სხედან ჯგუფებად. მერხები ჯგუფის წევრებისათვის სამუშაო მაგიდების ფუნქციას ასრულებს; მაგიდებზე დევს კონვერტებში მოთავსებული ბარათები. ერთი მაგიდის გარშემო სხედან „ბაჭიები“, მეორე მაგიდის გარშემო - „დათვები“, ხოლო მესამე მაგიდის გარშემო - „ვეფხვები“. ერთ-ერთი „ბაჭია“ ხსნის მაგიდაზე დადებულ კონვერტს. მასწავლებელი სთხოვს 8 წლის მოსწავლეს, ხმამაღლა წაიკითხოს ბარათზე დაწერილი წინადადება.

„ბაჭია“ კითხულობს: „ბავშვს აქვს უფლება, ისარგებლოს ჯანმრთელობის დაცვის სისტემის ყველაზე უფრო სრულყოფილი მომსახურებით“ და იკავებს თავის ადგილს. მასწავლებელი ახსენებს მას: „ბარათზე რიცხვიც წერია; ჩვენ მათემატიკის გაკვეთილი არ გვაქვს, მაგრამ რიცხვები მნიშვნელოვანია!“ მორჩილი „ბაჭია“ კვლავ დგება „უკანა თათებზე“ და კითხულობს: „მუხლი 24.“ მასწავლებლის სახეზე კმაყოფილება აღბეჭდილი. „ბაჭიას“ ახლა შეუძლია, გამოვიდეს დაფასთან. 24-ე მუხლი ბუშტის ფორმის ფერად ქაღალდზეა დაწერილი; „ბაჭია“ ამ ფერად ბუშტს დაფაზე ამაგრებს.

დაფაზე საკმარისი სივრცეა და მასზე ბევრი ბუშტის მოთავსება შესაძლებელი. მოსწავლეებს სათითაოდ შეუძლიათ დაამაგრონ დაფაზე ფერადი ბუშტები, რომლებზეც „ბავშვთა უფლებებია“ დაწერილი. მასწავლებელი სიხარულით ადევნებს თვალყურს მათ საქმიანობას. „ეს თქვენი უფლებებია,“ - ამბნივებს იგი მოსწავლეებს და აგრძელებს: „კონვერტებში კიდევ ბევრი უფლებაა მოთავსებული. ყველა მათგანს შესაბამისი ბუშტი აქვს“. მოსწავლეებს ესმით, რა არის მათი ამოცანა; ახლა ისინი მოწადინებულები არიან, გახსნან შემდეგი კონვერტი, გამოვიდნენ კლასის წინაშე, ბუშტი დაფაზე დაამაგრონ და მასწავლებლის შექება დაიმსახურონ. ყველა მათგანი ხელს იწევს.

მოსწავლეები შემდეგი ორმოცდახუთი წუთის განმავლობაში ამით არიან დაკავებული. ახლა „დათვის“ ჯერია; პატარა „დათუნია“ უნდა დაიმსახუროს შექება. იგი ხსნის კონვერტს, იღებს იქიდან ბარათს და კითხულობს 30-ე მუხლს: „ბავშვს, რომელიც უმცირესობას მიეკუთვნება, არ შეიძლება უარი ეთქვას უფლებაზე, რომ ეზიაროს საკუთარ კულტურას, აღიაროს თავისი რელიგია და შეასრულოს მისი წეს-ჩვეულებები, აგრეთვე, გამოიყენოს მშობლიური ენა“. შემდეგი მაგიდიდან „ვეფხვი“ კითხულობს: „ბავშვს გააჩნია დასვენებისა და თავისუფალი დროის ქონის უფლება, მისი ასაკისათვის შესაფერის თამაშობებსა და გასართობ ღონისძიებებში მონაწილეობის უფლება, აგრეთვე, უფლება, თავისუფლად მონაწილეობდეს კულტურულ ცხოვრებაში, ეზიაროს ხელოვნებას. მუხლი 31“.

მესამე კლასის მოსწავლეები მხიარულ განწყობაზე არიან; ისინი სიამოვნებითა და ენთუზიაზმით ემბებიან აქტივობაში. კლასში აქტიური მიმოსვლა და ჩურჩულია, ყველას აქვს სურვილი, მასაც მოუსმინონ.

კარგია ასეთი სწავლების მეთოდი? არის ეს სათანადო გაკვეთილი ბავშვთა უფლებების შესახებ? რამდენად მნიშვნელოვანია ეს გაკვეთილი მოსწავლეებისათვის? როგორ ვითარდება მოსწავლეების კომპეტენციები? აქვე უნდა გავიხსენო, რომ 1998 წლის შემოდგომაზე გორაზადეში დავესწარი ამგვარ გაკვეთილს. გორაზადე აღმოსავლეთ ბოსნიის პატარა ქალაქია, რომელიც მოწყვეტილი და იზოლირებული იქნა გარე სამყაროსგან, და თითქმის დავიწყებული ომის დროს. ქალაქმა თითქმის იგივე ეთნიკური წმენდა განიცადა, რაც სრებრენიცამ. ამ ფონზე და ასევე იმის გათვალისწინებით, რომ გაკვეთილზე დაკვირვება მოხდა დაიტონის შეთანხმებიდან მხოლოდ რამდენიმე წლის შემდეგ, ისეთი თემების განხილვა გაკვეთილზე, როგორიცაა რელიგიური მრწამსის თავისუფლება და უმცირესობათა უფლებების დაცვა გორაზადეს სკოლაში უჩვეულო გამოცდილება და არცთუ მარტივი ამოცანა აღმოჩნდა მოსწავლეებისა და მასწავლებლებისათვის.

მოდით შევხვით ამ გაკვეთილის ერთ-ერთ დეტალს. ზარის დარეკვამდე სულ რამდენიმე წუთით ადრე, მასწავლებელი ეკითხება მესამე კლასის მოსწავლეებს, თუ რა შეისწავლეს გაკვეთილზე. ერთ-ერთი გამჭრიახი პატარა გოგონა ხელს იწევს და ამბობს: "ახლა მე ვიცი, რომ არსებობს 31-ე მუხლი, რომელიც ამბობს, რომ მე მაქვს დასვენების და განტვირთვის უფლება. ეს იმას ნიშნავს, რომ ახლა მე მაქვს შესვენების უფლება, არა? მოკლედ, ახლა მე დადლილი ვარ და შესვენება მინდა!" მთელი კლასი იწყებს სიცილს. თავდაპირველად მასწავლებელი შეუერთდა მხიარულებას, თუმცა შემდეგ შეფიქრიანებულმა გადახედა კლასს.

რა მოხდა? როგორ გაგრძელდა გაკვეთილი? მასწავლებელი აღმოჩნდა დიდი სირთულის წინაშე. მოსწავლემ არა მხოლოდ ცოდნა მიიღო მისი გაკვეთილიდან, არამედ ასევე განახორციელა საინტერესო მცდელობა მოერგო აღნიშნული ცოდნა ყოველდღიური სიტუაციისათვის. მე ვერ შევძელი მასწავლებლის აზრების წაკითხვა, თუმცა შემემძლო მხოლოდ გამომეცნო, თუ რაოდენ რთული იყო ეს სიტუაცია მისთვის. ამ შემთხვევამ მეც მაფიქრებინა შემდეგი: მისაღებია კონვენციის, ანუ სამართლებრივი ინსტრუმენტის, ასეთი სახით გამოყენება? უნდა იყოს დასაშვები, რომ თითოეულმა ადამიანმა შეძლოს კონვენციაზე საკუთარი ინტერპრეტაციის მორგება, ვინაიდან კონვენცია მიჰყვება კონსტრუქტივისტულ პარადიგმას? რა მოხდება გაკვეთილზე ზემოთ აღნიშნული ნებადართული რომ გახდეს?

იმ მომენტში, აღმოსავლეთ ბოსნიის მესამე კლასის მასწავლებელს, სადინა სიერჩიჩს არ ჰქონდა საკმარისი დრო ჩართულიყო კომპლექსურ რეფლექსიაში სამართლებრივ ან სოციალურ საკითხებთან დაკავშირებით. მან ახალი კონცეფცია მიაწოდა კლასს და მიხვდა, რომ დადგა გადაწყვეტი მომენტი: მან საკვანძო ეტაპზე მიიყვანა თავისი კლასი. მას უნდა გადაეწყვიტა, დარჩენილიყო გაკვეთილი ბავშვთა უფლებების შესახებ მხიარულ ბუშტად - პირდაპირი ზეგავლენის გარეშე ყოველდღიურ აზროვნებაზე - თუ მომხდარიყო აქ, აღმოსავლეთ ბოსნიაში, 1990-იანი წლების მიწურულს, გაზაფხულის ერთ-ერთი დილის გაკვეთილზე, ისეთი რამ, რაც ჩვენ ყველას გვსურს: ბავშვის უფლებათა კონვენციის ჭეშმარიტი შესწავლა და გამოყენება! სადინა სიერჩიჩის რეაქცია შემდეგნაირი იყო: მან გადახედა კლასს, შემდეგ მიუბრუნდა გოგონას და უთხრა: "დიახ, შენ მართალი ხარ. დიახ, 31-ე მუხლი არსებობს და გარანტირებულად იცავს შენი და სხვა ბავშვების დასვენების უფლებას. თუმცა, ამავე დროს ეს იმას ნიშნავს, რომ მე ძალიან ყურადღებით უნდა განვსაზღვრო, თუ რამდენი საშინაო დავალება მოგცე შენ და სხვებს. მე უნდა დავფიქრდე იმაზე, თუ რამდენად სამართლიანია, როდესაც მოსწავლეები, რომლებიც გაკვეთილის დროს ასრულებენ სამუშაოს, სახლში საშინაო დავალებას აღარ ამზადებენ იმათგან განსხვავებით, რომლებსაც სახლში უფრო მეტი დავალება აქვთ, რადგან უფრო ნელი ტემპით და დაკვირვებით მუშაობენ გაკვეთილზე და ამიტომ რჩებათ ნაკლები დრო დასასვენებლად და ძალების აღსადგენად. დიახ, მე უნდა დავფიქრდე ამ საკითხებზე, რადგან ჩემთვის ცნობილია 31-ე მუხლის დებულების შესახებ." ამით სადინა სიერჩიჩს არ დაასრულა საუბარი და დაამატა: "თუმცა რაღაც უნდა გითხრა. შენ ასევე უნდა იცნობდე 28-ე მუხლს. ეს მუხლი გაძლევს განათლების უფლებას. შენთვის და შენი მეგობრებისათვის ეს ნიშნავს, რომ შესვენების დაწყებამდე ჯერ კიდევ განათლების მიღების დრო გრძელდება!"

ბავშვები გაჩუმდნენ. მოსწავლეებს არ მოეწონათ ამგვარი პასუხი. მაშ ასე, რა მოხდა? რვა წლის გოგონამ გამოხატა ძალისხმევა გაეცნობიერებინა თავისი ქვეყნის მიერ რატიფიცირებული და სახელმწიფოს მიერ კანონად დამტკიცებული საერთაშორისო დონეზე მოქმედი კონვენცია. უფრო მეტიც, იგი შეეცადა დაეკავშირებინა ბავშვის უფლებათა კონვენცია თავის ყოველდღიურ ცხოვრებასთან, გამოცდილებასთან და ასევე პრაქტიკაში გამოყენებინა იგი. გოგონა შეეცადა მოეხდინა კონვენციის ინტერპრეტირება და მოარგო იგი ცხოვრების შესაფერის სფეროს - ვინაიდან სკოლა სწორედ რომ ის ადგილია, სადაც ბავშვს პირდაპირი კავშირი აქვს საკუთარ სახელმწიფოსთან. ეს არის ადგილი, სადაც წყდება, თუ როგორ შეხვდება სახელმწიფო ბავშვს, და ბავშვი სახელმწიფოს.

და როგორ მოიქცა მასწავლებელი? მასწავლებელი სათანადო დონეზე დახვდა მოსწავლეს. მან ნება მისცა მოსწავლეს გამოეჩინა "სიძლიერე", თუმცა ამავე დროს მოახდინა სათანადო რეაგირება. სადინა სიერჩიჩმა ქალაქ გორაზადედან, თავის მოსწავლეებთან ერთად, დაიწყო ახალი გზის გაკვალვა. მან - რვა წლის ბავშვისთვის მეტ-ნაკლებად გასაგებ ენაზე - გვაჩვენა, რომ ბავშვის უფლებათა კონვენციაში არსებობს ურთიერთსაწინააღმდეგო მუხლები, რომლებიც თითქოს ერთმანეთს არ გამორიცხავენ, თუმცა მაინც არსებობს მათ შორის ურთიერთდამოკიდებულება. ნებისმიერ შემთხვევაში: ზემოთ აღნიშნულ კლასში, იმ კონკრეტულ დილას, ბავშვის უფლებათა კონვენცია გამოყენებული იქნა როგორც ინსტრუმენტი - რომელიც არა მარტო უნდა ისწავლებოდეს, არამედ უნდა გახდეს შესაბამისი ღირებულებითი სისტემა, რომელიც დაეხმარება ადამიანებს შეაფასონ საკუთარი ქმედებები უფრო ფართო კონტექსტში.

ნაწილი 3: დოკუმენტები და სასწავლო მასალები

მომდევნო გვერდებზე მოცემულია მნიშვნელოვანი მასალები ბავშვის უფლებების თემასთან დაკავშირებით და ამ მასალების გამოყენების ინსტრუქცია. ესენია: ბავშვის უფლებათა კონვენციის მოსწავლის ვერსია (1), ბავშვთა უფლებების სავარაუდო ოთხ ჯგუფად დაყოფის ვარიანტი (2), 1989 წლის 20 ნოემბრის გაეროს კონვენცია ბავშვთა უფლებების შესახებ (3), ასევე ბარათები ბავშვის უფლებების შესახებ, რომლებიც შესაძლოა გადაკოპირდეს და გამოყენებული იქნეს გაკვეთილზე (4). გაეროს ბავშვის უფლებათა კონვენციის მოსწავლის ვერსიაში გამოყენებული ტერმინების განმარტებები ემთხვევა ბავშვის უფლებების ბარათებზე დატანილ მცირე ტექსტებს. ინტერნეტში ასევე შეგიძლიათ მოიძიოთ უამრავი დამატებითი მასალა აღნიშნული საკითხის შესახებ.

1. ბავშვის უფლებათა კონვენციის მოსწავლის ვერსია

რა საჭიროა ბავშვის უფლებათა კონვენციის მოსწავლის ვერსია?

ბავშვის უფლებათა კონვენციის ვერსია, რომელიც შეიმუშავა გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალურმა ასამბლეამ და რომლის რატიფიცირებაც მოახდინა მსოფლიოს მრავალმა ქვეყანამ, წარმოადგენს სამართლებრივ დოკუმენტს, რომელიც მომზადებულია მეტად ტექნიკური და რთული ენით, და თუკი გვსურს მოზარდებს ჰქონდეთ ინფორმაცია მათი უფლებების შესახებ, მაშინ აუცილებელია ისეთი დოკუმენტის მიწოდება, როგორიცაა ბავშვის უფლებათა კონვენცია, მოხდეს მათთვის გასაგებ ენაზე. ამასთანავე, კონვენციის 42-ე მუხლის თანახმად, მთავრობა ვალდებულია სხვადასხვა ფორმით მიაწოდოს ახალგაზრდებს ინფორმაცია მათი უფლებების შესახებ. ექვევარეშა, რომ გაეროს ბავშვის უფლებათა კონვენციის ეს ვარიანტი განსხვავდება ორიგინალური ტექსტისგან და საშუალებას აძლევს ახალგაზრდებს აქტიურად ისარგებლონ საკუთარი უფლებებით. ამ სახით, შესაძლებელი ხდება უფრო მეტმა ადამიანმა გაიაზროს საკუთარი უფლებები.

და ბოლოს, რა არის ჩვენი პასუხისმგებლობა?

უფლებები და მოვალეობები ერთმანეთისგან დამოუკიდებლად არ განიხილება. გაეროს ბავშვის უფლებათა კონვენცია აღწერს უფლებებს, რომლებიც გარანტირებულია უნდა იქნეს უზრუნველყოფილი ბავშვებისათვის და მოზარდებისათვის სახელმწიფოს მიერ. ყველა ფუნქციური ურთიერთობის დროს, როგორიცაა მეგობრებთან, ოჯახის წევრებთან, სკოლასთან, სპორტულ კლუბებსა ან ქვეყნებს შორის ურთიერთობა, უნდა გვახსოვდეს, რომ ჩვენ გვაქვს პასუხისმგებლობა სხვა ადამიანების მიმართ და რომ მათ ეკისრებათ პასუხისმგებლობა ჩვენს მიმართ. ამ ორი ძირითადი პასუხისმგებლობიდან უმთავრესია სხვების მიმართ პატივისცემა და შემწყნარებლობა/ტოლერანტობა. გაეროს ბავშვის უფლებათა კონვენცია აღწერს სახელმწიფოების ძირითად პასუხისმგებლობებს 18 წლამდე ასაკის ადამიანების მიმართ.

ბავშვის უფლებათა კონვენციის მოსწავლის ვერსია

მუხლი	მოკლე დასახელება	მოკლე აღწერა
1	ბავშვის განმარტება	ბავშვად ითვლება ადამიანი 18 წლამდე.
2	დისკრიმინაციის დაუშვებლობა	წინამდებარე კონვენციაში შესული უფლებები ვრცელდება ყველა ბავშვზე განურჩევლად რასის, კანის ფერის, სქესის, ენის, რელიგიის, შეხედულებების, ეროვნული, ეთნიკური ან სოციალური წარმომავლობისა.

3	ბავშვების ჭეშმარიტი ინტერესები	ყველა გადაწყვეტილებისა და მოქმედების დროს, უწინარეს ყოვლისა, დაცული უნდა იყოს ბავშვთა ჭეშმარიტი ინტერესები.
4	უფლებების განხორციელება	ყველა სახელმწიფომ უნდა უზრუნველყოს ბავშვთა უფლებების განხორციელება.
5	მშობლების პატივისცემა	სახელმწიფო ვალდებულია, პატივი სცეს ყველა იმ ადამიანის უფლებას, რომელიც ბავშვის აღზრდაში მონაწილეობს, რათა მათ იხელმძღვანელონ, თუ როგორ ისარგებლონ ბავშვებმა უფლებებით. (სახელმწიფო ვალდებულია დაიცვას მშობლის, ოჯახის წევრის ან/და კანონიერი წარმომადგენლის უფლებები და მოვალეობები.)
6	სიცოცხლისა და განვითარების უფლება	ყველა ბავშვს აქვს სიცოცხლის უფლება. აგრეთვე, სახელმწიფო ვალდებულია, იზრუნოს სიცოცხლის შენარჩუნებასა და განვითარებაზე, მის ხელთ არსებული ყველა შესაძლებლობის გამოყენებით.
7	სახელი, გვარი და ეროვნება	ყველა ბავშვს დაბადებისთანავე უფლება აქვს, ქონდეს სახელი, გვარი და მოქალაქეობა. ასევე, უფლება, იცნობდეს საკუთარ მშობლებს და იზრდებოდეს მათ გარემოცვაში, მათი მზრუნველობის ქვეშ.
8	პიროვნულობის შენარჩუნება	ყველა ბავშვს უფლება აქვს, დაცული იყოს და, საჭიროების შემთხვევაში, აღდგენილი მათი პიროვნულობის გამომხატველი ძირითადი ნიშნები: სახელი და გვარი, მოქალაქეობა და ოჯახური კავშირები.
9	მშობლებისგან დაშორება	ყველა ბავშვს უფლება აქვს, იცხოვროს მშობლებთან ერთად და არ იყოს მათგან დაშორებული გარდა იმ შემთხვევისა, თუ ასეთი დაშორება აუცილებელია მათი ინტერესებიდან გამომდინარე. ბავშვებს საკუთარი მოსაზრების გამოთქმის უფლება აქვთ ნებისმიერი სასამართლო მოსმენისა და საქმის განხილვის პროცესზე, რომელიც მშობლებისაგან დაშორების საქმეს ეხება. თუ მშობლებისაგან დაშორების გადაწყვეტილებას იღებს სახელმწიფო, მანვე უნდა მიაწოდოს ინფორმაცია მშობლების ადგილსამყოფელის შესახებ.
10	ოჯახური კავშირების აღდგენა	საჭიროების შემთხვევაში, ყველა ბავშს უფლება აქვს, დატოვოს ან დაბრუნდეს საკუთარ ქვეყანაში, რათა იცხოვროს საკუთარ ოჯახის წევრებთან ერთად.

11	ბავშვების გატაცება და დაკავება	სახელმწიფომ არ უნდა დაუშვას ბავშვების გატაცება და ქვეყნიდან მათი არალეგალური გაყვანა, მშობლების ან სხვა პირების მიერ.
12	საკუთარი აზრის გამოთქმის უფლება	ყველა ბავშვს უფლება აქვს გამოთქვას საკუთარი შეხედულებები იმ საკითხების შესახებ, რომლებიც მას ეხება, განსაკუთრებით ნებისმიერ სასამართლო პროცესზე ან ადმინისტრაციული წესით ნებისმიერი საქმის განხილვისას, რომელიც მას ეხება. ზრდასთან ერთად, ბავშვის შეხედულებები სულ უფრო და უფრო უნდა იყოს გათვალისწინებული.
13	გამოხატვის თავისუფლება	ყველა ბავშვს უფლება აქვს, თავისუფლად გამოთქვას თავისი აზრი და, ასევე, მიიღოს და გასცეს ინფორმაცია ნებისმიერი საშუალებით, მათ შორის, ზეპირი ან ბეჭდური ფორმით ან ხელოვნების ნიმუშის სახით. მისი პასუხისმგებლობაა, საკუთარი აზრი გამოთქვას ისე, რომ პატივი სცეს სხვა ადამიანების უფლებებსა და რეპუტაციას.
14	სინდისის და რელიგიური რწმენის თავისუფლება	ყველა ბავშვი სარგებლობს აზრის, სინდისისა და რელიგიური რწმენის თავისუფლებით. სახელმწიფომ პატივი უნდა სცეს მშობლებისა და მეურვეების უფლებებს, ბავშვის მიერ ამ უფლებებით სარგებლობის შემთხვევაში.
15	გაერთიანებების ჩამოყალიბების თავისუფლება	ყველა ბავშვის უფლებაა, გაერთიანდეს სხვებთან და შექმნას საკუთარი გაერთიანებები. მათი პასუხისმგებლობაა, ისარგებლოს ამ უფლებით ისე, რომ პატივი სცეს სხვა ადამიანების უფლებებს და დაიცვას მათი ჯანმრთელობა და უსაფრთხოება.
16	პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლება	ყველა ბავშვს აქვს პირადი და ოჯახური ცხოვრების, საცხოვრებელი ბინის ხელშეუხებლობის ან პირადი კორესპონდენციის საიდუმლოების უფლება. მათ ასევე აქვთ უფლება, შელახვისაგან იყოს დაცული მათი ღირსება და რეპუტაცია.
17	შესაბამის ინფორმაციაზე ხელმისაწვდომობა	სახელმწიფო ვალდებულია, უზრუნველყოს სხვადასხვა ეროვნული და საერთაშორისო წყაროთი გავრცელებული ინფორმაციისა და მასალის ხელმისაწვდომობა, განსაკუთრებით, ბავშვების ჯანმრთელობისათვის სასარგებლო ინფორმაციისა. სახელმწიფო ვალდებულია დაიცვას ბავშვი ისეთი ინფორმაციისგან, რომელიც შესაძლოა მისთვის საზიანო აღმოჩნდეს.
18	მშობლებისა და მეურვეების პასუხისმგებლობა	მშობლები და მეურვეები ვალდებული არიან, იზრუნონ ბავშვის აღზრდაზე და ეს ვალდებულება მათ აკისრიათ უპირველეს ყოვლისა. თუ მშობლები ან მეურვეები მუშაობენ და დაკავებულები არიან,

		სახელმწიფო ვალდებულია, ხელი შეუწყოს მათ, რათა ბავშვს არ მოაკლდეს სათანადო მზრუნველობა.
19	ძალადობისგან დაცვა	ყველა ბავშვს უფლება აქვს დაცული იყოს მშობლების, კანონიერი მეურვეების ან ბავშვზე მზრუნველი ნებისმიერი სხვა პირის მხრიდან ყველანაირი ფორმის ფიზიკური თუ ფსიქოლოგიური ძალადობისაგან, მზრუნველობის მოკლებისა თუ ექსპლუატაციისაგან. მას ასევე აქვს უფლება, იცოდეს, თუ როგორ აიცილოს თავიდან ამგვარი მოპყრობა და როგორ მოიქცეს მის მიმართ ამგვარი მოპყრობის გამოვლენის შემთხვევაში.
20	მზრუნველობამოკლებული ბავშვები	თუ ბავშვი მოკლებულია ოჯახურ გარემოს, მას აქვს უფლება, ისარგებლოს სახელმწიფოს განსაკუთრებული მზრუნველობითა და დახმარებით. სახელმწიფომ უნდა უზრუნველყოს ბავშვის აღსაზრდელად მიბარება სხვა ოჯახის ან შესაბამისი დაწესებულებისათვის, რა დროსაც გათვალისწინებული უნდა იქნეს მისი ეთნიკური, რელიგიური, კულტურული და ენობრივი წარმომავლობა და თავისებურებები.
21	შვილად აყვანა	იმ სახელმწიფოში, სადაც ბავშვის შვილად აყვანა დაშვებულია, ბავშვის შვილად აყვანა უნდა მოხდეს ბავშვის ჭეშმარიტი ინტერესების გათვალისწინებით და ამ პროცესს უნდა ზედამხედველობდეს კომპეტენტური უწყება.
22	ლტოლვილი ბავშვები	სახელმწიფომ განსაკუთრებულად უნდა იზრუნოს ლტოლვილ, სამშობლოდან დევნილ, ან ლტოლვილობის სტატუსის მიღების მოსურნე ბავშვებზე და, საჭიროების შემთხვევაში, აღმოუჩინოს მათ სათანადო დახმარება.
23	შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვები	შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვს უფლება აქვს, ისარგებლოს სპეციალური მზრუნველობით და მიიღოს სპეციალური განათლება, რათა შეძლოს საზოგადოებაში ღირსეულად და სრულყოფილად ცხოვრება.
24	ჯანმრთელობა და სამედიცინო დახმარება	ყველა ბავშვს უფლება აქვს ისარგებლოს უმაღლესი ხარისხის სამედიცინო მომსახურებითა და დახმარებით. სახელმწიფო ვალდებულია, ებრძოდეს ბავშვთა სიკვდილიანობას, უზრუნველყოს ბავშვების სამედიცინო მომსახურება, სრულფასოვანი კვება და ჯანმრთელობისათვის უსაფრთხო გარემო, დედებისათვის მშობიარობამდე და მშობიარობის შემდგომ პერიოდში ჯანმრთელობის დაცვის სათანადო მომსახურება, ჯანმრთელობის დაცვის მიზნით საჭირო

		ინფორმაციის მიწოდება, პროფილაქტიკური სამედიცინო დახმარება და იმ ტრადიციული პრაქტიკის აღმოფხვრა, რომელიც უარყოფითად მოქმედებს ბავშვთა ჯანმრთელობაზე.
25	პირობების შემოწმება სპეციალური მზრუნველობის ქვეშ მყოფი ბავშვებისათვის	იმ შემთხვევაში, თუ სახელმწიფოს გადაწყვეტილებით ბავშვი იმყოფება სპეციალური მეურვეობის ან მზრუნველობისა და მკურნალობის ქვეშ, სახელმწიფო რეგულარულად უნდა ამოწმებდეს მის მდგომარეობას.
26	სოციალური უსაფრთხოება	ყველა ბავშვს უფლება აქვს ისარგებლოს სოციალური უზრუნველყოფის და სოციალური დახმარების პროგრამებით. სახელმწიფოს მიერ გაწეული დახმარება უნდა ითვალისწინებდეს არსებულ რესურსებს და მშობლებისა და მეურვეების მდგომარეობას.
27	ცხოვრების პირობები	ყველა ბავშვს უფლება აქვს იცხოვროს ისეთ პირობებში, რომელიც აუცილებელია მისი ფიზიკური, გონებრივი, სულიერი, მორალური განვითარებისა და სოციალური კეთილდღეობისათვის. მშობლები ან მეურვეები ვალდებული არიან, შეუქმნან ცხოვრების ნორმალური პირობები და დონე, სახელმწიფო კი ვალდებულია, დაეხმაროს მშობლებს და მეურვეებს ამ პირობების შექმნაში.
28	განათლება	ყველა ბავშვს აქვს განათლების მიღების უფლება. სახელმწიფომ უნდა უზრუნველყოს, რომ დაწყებითი განათლება იყოს სრულიად უფასო და სავალდებულო, ხოლო საშუალო და უმაღლესი განათლება იყოს ხელმისაწვდომი. სახელმწიფოს მოვალეობაა უზრუნველყოს სკოლაში ბავშვთა უფლებების დაცვა.
29	საგანმანათლებლო მიზნები	სასკოლო განათლებამ უნდა განავითაროს თითოეული ბავშვის პირადი თვისებები და ნიჭი, მოამზადოს სრულწლოვანების ასაკისთვის და ხელი შეუწყოს რომ პატივისცეს ბავშვთა უფლებებს და საკუთარ და სხვათა კულტურას და ღირებულებებს.
30	უმცირესობის წარმომადგენელი ბავშვები	უმცირესობის წარმომადგენელ ბავშვს უფლება აქვს შეისწავლოს და პრაქტიკაში გამოიყენოს თავიანთი კულტურა, რელიგია და ენა.
31	დასვენება და თამაში	ყველა ბავშვს უფლება აქვს დასვენების, თამაშის, კულტურულ და გასართობ ღონისძიებებში მონაწილეობის უფლება.

32	ბავშვთა შრომა	ყველა ბავშვს უფლება აქვს, დაცული იყოს ეკონომიკური ექსპლუატაციისაგან და ნებისმიერი სამუშაოს შესრულებისაგან, რომელიც საფრთხეს უქმნის მის ჯანმრთელობას, აფერხებს განათლების მიღების პროცესს და განვითარებას. სახელმწიფომ უნდა დაადგინოს პირისათვის სამუშაოზე მიღების მინიმალური ასაკი, განსაზღვროს სამუშაო დღის ხანგრძლივობა და შრომის პირობები.
33	ნარკოტიკების ავადმთხმარებისაგან დაცვა	ყველა ბავშვს უფლება აქვს, დაცული იყოს არალეგალური ნარკოტიკების ავადმთხმარებისაგან და მათ წარმოებასა და გავრცელებაში მონაწილეობისაგან.
34	სექსუალური ექსპლუატაციისაგან დაცვა	ყველა ბავშვს უფლება აქვს, დაცული იყოს სექსუალური ექსპლუატაციისა და ძალადობისაგან, მათ შორის, პროსტიტუციისა და პორნოგრაფიულ მასალებში გამოყენებისაგან.
35	დაცვა ვაჭრობის საგნად და ტრეფიკინგის მსხვერპლად ქცევისაგან	სახელმწიფომ უნდა მიიღოს ყველა აუცილებელი ზომა, რათა არ დაუშვას ბავშვის მოტაცება, ტრეფიკინგი ან გაყიდვა.
36	ყველა სხვა სახის ექსპლუატაცია	სახელმწიფო ვალდებულია, დაიცვას ბავშვი ნებისმიერი იძულებითი ქმედებისაგან, რაც საზიანოა მისი განვითარებისათვის (მაგ: მათხოვრობა).
37	დასჯა და უკანონო დაკავება	ყველა ბავშვი დაცული უნდა იყოს წამებისაგან, არასათანადო მოპყრობის ან სასჯელისაგან და უკანონო დაკავებისაგან ან თავისუფლების შეზღუდვის სხვა ფორმებისაგან. სახელმწიფომ უნდა აიღოს ვალდებულება, რომ 18 წლამდე ასაკის მოზარდს არ შეიძლება დანაშაულისთვის შეეფარდოს სიკვდილით დასჯა და მუდმივი პატიმრობა. დაკავების შემთხვევაში ბავშვს უნდა ეპყრობოდნენ ჰუმანურად და მისი ღირსების შელახვის გარეშე, იგი განცალკევებული უნდა იყოს უფროსებისაგან და მას უნდა ჰქონდეს კავშირი ოჯახთან და უნდა სარგებლობდეს სამართლებრივი დახმარებით.
38	ომი და შეიარაღებული კონფლიქტი	15 წლამდე ასაკის ბავშვები არ უნდა იყვნენ სამხედრო სამსახურში. სახელმწიფო უნდა ზრუნავდეს ბავშვებზე, რომლებიც საომარ ზონაში ცხოვრობენ.
39	რეაბილიტაცია და ინტეგრაცია	სახელმწიფო ვალდებულია, უზრუნველყოს ბავშვის მკურნალობა, თუ იგი დაზარადა შეიარაღებული კონფლიქტის, წამების, ან სასტიკი მოპყრობის დროს და იზრუნოს იმისთვის, რომ ჩამოყალიბდეს საზოგადოების

		ნორმალურ წევრად.
40	არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულება	ბავშვი, რომელიც კანონის დარღვევაშია ბრალდებული, სარგებლობს უფლებით, მისდამი მოპყრობა არ იყოს მისი ღირსების შემლახავი, ითვლებოდეს უდანაშაულოდ, სანამ არ იქნება მიჩნეული დამნაშავედ, გაეცნოს მისდამი წაყენებულ ბრალდებებს, საჭიროების შემთხვევაში, ისარგებლოს თარჯიმნის მომსახურებით, იყოს გასამართლებული სამართლიანად, დაცული იყოს მისი პირადი ცხოვრებისადმი პატივისცემა, გაასაჩივროს სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილება. მთავრობა ვალდებულია, განსაზღვროს პიროვნების ის მინიმალური ასაკი, რომლის მიღწევამდეც, ბავშვებს არა აქვთ სისხლის სამართლის კანონმდებლობის დარღვევის უნარი. აგრეთვე, ბავშვებისათვის, რომლებმაც დაარღვიეს კანონი, სახელმწიფო უნდა ითვალისწინებდეს სასჯელაღსრულებით დაწესებულებაში მოთავსების შემცველ სხვადასხვაგვარ ალტერნატიულ ღონისძიებებს.
41	უმაღლესი ეროვნული სტანდარტების უპირატესობა	თუკი ქვეყანაში არსებობს კანონი, რომელიც იცავს ბავშვებს და მოზარდებს ბავშვის უფლებათა კონვენციაზე უკეთ, მაშინ აუცილებელია ამგვარი კანონის გამოყენება.
42	ბავშვთა უფლებების გასაჯაროება	ყველა სახელმწიფოს აქვს ვალდებულება, რომ გასაგები და იოლი ფორმით გააცნონ ბავშვთა უფლებები მოზრდილებს და ბავშვებს.

2. ბავშვთა უფლებების დაჯგუფება ოთხ კატეგორიად

ბავშვის უფლებათა კონვენცია შეიძლება დაიყოს უფლებების ოთხ ჯგუფად. გაკვეთილზე შესაძლებელია ამ კატეგორიების გამოყენება, რათა მისცეთ მოსწავლეებს საშუალება დააჯგუფონ უფლებები ოთხ კატეგორიად. აღნიშნული დავალება შეიძლება შესრულდეს ინდივიდუალურად ან ჯგუფებში.

I. „მონაწილეობა“ - რაც ნიშნავს გადაწყვეტილებების მიღების პროცესებში ჩართულობას, სხვა ადამიანებთან გაერთიანების თავისუფლებას, გამოხატვის თავისუფლებასა და სხვადასხვა წყაროებიდან ინფორმაციის მიღების თავისუფლებას.

II. „შესაძლებლობების გამოვლენა“ - მოიცავს იმ შესაძლებლობებს, რომლებიც საჭიროებს განვითარებას. ამ ჯგუფში შედის განათლების, ოჯახის, კულტურისა და ინდივიდუალობის მნიშვნელობა ჩვენს ცხოვრებაში.

III. „ნორმალური ცხოვრების პირობები“ - „სიცოცხლის შენარჩუნების უფლება“ - მოიცავს ჩვენს ძირითად უფლებებს, როგორცაა საკვები და საცხოვრებელი, ცხოვრების პირობები და ჯანმრთელობა.

IV. „ზიანისაგან დაცვა“ - გულისხმობს ახალგაზრდა თაობის დაცვას მთელი რიგი არასასურველი ფაქტორებისაგან, მათ შორის, არასათანადო მოპყრობისაგან, მზრუნველობის მოკლებისაგან, ეკონომიკური ექსპლუატაციისაგან, წამებისაგან, გატაცებისა და პროსტიტუციისაგან.

ქვემოთ მოყვანილ ჩამონათვალში, ბავშვები დაყოფილია ზემოთ აღნიშნულ ოთხ კატეგორიად:

ჯგუფი	მუხლი	შემოკლებული დასახელება
I. მონაწილეობა: მონაწილეობის უფლება	3	ბავშვების ჭეშმარიტი ინტერესები
	12	საკუთარი აზრის გამოთქმის უფლება
	13	გამოხატვის თავისუფლება
	14	სინდისის და რელიგიური რწმენის თავისუფლება
	15	გაერთიანებების ჩამოყალიბების თავისუფლება
	16	პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლება
	17	შესაბამის ინფორმაციაზე ხელმისაწვდომობა
II. შესაძლებლობების გამოვლენა: ჩვენი უფლება, ჩამოვყალიბდეთ ისეთ პიროვნებად, როგორიც ვართ	5	მშობლების პატივისცემა
	7	სახელი, გვარი და ეროვნება
	8	პიროვნულობის შენარჩუნება

	10	ოჯახური კავშირების აღდგენა
	21	შვილად აყვანა
	23	შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვები
	28	განათლება
	29	საგანმანათლებლო მიზნები
	30	უმცირესობის წარმომადგენელი ბავშვები

III. ნორმალური ცხოვრების პირობები: სიცოცხლის შენარჩუნების უფლება	6	სიცოცხლისა და განვითარების უფლება
	9	მშობლებისაგან დაშორება
	18	მშობლებისა და მეურვეების პასუხისმგებლობა
	24	ჯანმრთელობა და სამედიცინო დახმარება
	26	სოციალური უსაფრთხოება
	27	ცხოვრების პირობები
	31	დასვენება და თამაში
IV. ზიანისგან დაცვა: დაცვის უფლება	2	დისკრიმინაციის დაუშვებლობა
	11	ბავშვების გატაცება და დაკავება
	19	ძალადობისგან დაცვა
	20	მზრუნველობამოკლებული ბავშვები
	22	ლტოლვილი ბავშვები
	25	პირობების შემოწმება სპეციალური მზრუნველობის ქვეშ მყოფი ბავშვებისათვის

	32	ბავშვთა შრომა
	33	ნარკოტიკების ავადმომხმარებლისაგან დაცვა
	34	სექსუალური ექსპლუატაციისაგან დაცვა
	35	დაცვა ვაჭრობის საგნად და ტრეფიკინგის მსხვერპლად ქცევისაგან
	36	ყველა სხვა სახის ექსპლუატაცია
	37	დასჯა და უკანონო დაკავება
	38	ომი და შეიარაღებული კონფლიქტი
	39	რეაბილიტაცია და ინტეგრაცია
	40	არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულება

ზემოთ მოცემულ ცხრილში, ოთხი უფლება არ არის მითითებული. მათი დაყოფა ოთხ კატეგორიად შეუძლებელია, ვინაიდან ისინი ეხება სახელმწიფოს პასუხისმგებლობას:

1	ბავშვის განმარტება
4	უფლებების განხორციელება
41	უმაღლესი ეროვნული სტანდარტების უპირატესობა
42	ბავშვთა უფლებების გასაჯაროება

3. კონვენცია ბავშვის უფლებების შესახებ (20 ნოემბერი 1989 წელი)

მიღებულია და ღიაა ხელმოსაწერად გენერალური ასამბლეის 1989 წლის 20 ნოემბრის რეზოლუციით 44/25. 49-ე მუხლის თანახმად, ძალაში შედის 1990 წლის 2 სექტემბერს

პრეამბულა

წინამდებარე კონვენციის მონაწილე სახელმწიფოები,

მიაჩნიათ რა, რომ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის წესდებით გამოცხადებული პრინციპების შესაბამისად საზოგადოების ყველა წევრის ღირსების, თანასწორი და განუყოფელი უფლებების აღიარება ქვეყნად თავისუფლების, სამართლიანობისა და მშვიდობის უზრუნველყოფის საფუძველია,

ითვალისწინებენ, რომ გაერთიანებული ერების ხალხებმა წესდებაში დაადასტურეს თავიანთი რწმენა ადამიანის ძირითადი უფლებებისადმი, ადამიანის პიროვნების ღირსებისა და ფასეულობებისადმი, და მტკიცედ აქვთ გადაწყვეტილი, ხელი შეუწყონ სოციალურ პროგრესსა და ცხოვრების დონის ამაღლებას მეტი თავისუფლების პირობებში,

აღიარებენ, რომ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციამ ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციაში და ადამიანის უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტებში გამოაცხადა და დაეთანხმა იმას, რომ ყოველ ადამიანს უნდა ჰქონდეს ამ დოკუმენტებში მითითებული ყველა უფლება და თავისუფლება რა განსხვავებაც უნდა იყოს ისეთი ნიშნების მიხედვით, როგორიცაა რასა, კანის ფერი, სქესი, ენა, რელიგია, პოლიტიკური თუ სხვა შეხედულებანი, ეროვნული თუ სოციალური წარმომავლობა, ქონებრივი მდგომარეობა, დაბადება თუ სხვა გარემოებანი,

აღნიშნავენ, რომ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციამ ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციაში გამოაცხადა, რომ ბავშვებს აქვთ განსაკუთრებული ზრუნვისა და დაცვების უფლება.

დარწმუნებული არიან, რომ ოჯახი, როგორც საზოგადოების ძირითადი უჯრედი, და ბუნებრივი გარემოცვა ყველა მისი წევრისა და განსაკუთრებით ბავშვების აღზრდისა და კეთილდღეობისათვის უზრუნველყოფილი უნდა იყვნენ საჭირო დაცვითა და ხელშეწყობით, რათა შეეძლოთ მთლიანად იკისრონ ვალდებულებანი საზოგადოების ფარგლებში,

აღიარებენ, რომ ბავშვი, მისი პიროვნების სრული და ჰარმონიული განვითარებისათვის, უნდა იზრდებოდეს ოჯახურ გარემოცვაში, ბედნიერების, სიყვარულისა და გაგების ატმოსფეროში,

მიაჩნიათ, რომ ბავშვი მთლიანად მომზადებული უნდა იყოს საზოგადოებაში დამოუკიდებელი ცხოვრებისათვის და აღიზარდოს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის წესდებით გამოცხადებულ იდეალებზე, და, განსაკუთრებით, მშვიდობის, ღირსების, შემწყნარებლობის, თავისუფლების, თანასწორობისა და სოლიდარობის სულისკვეთებით,

მხედველობაში იღებენ, რომ ბავშვის ასეთი განსაკუთრებული დაცვის აუცილებლობა გათვალისწინებულია ბავშვის უფლებათა ქენევის 1924 წლის დეკლარაციით და გენერალური ასამბლეის მიერ 1959 წლის 20 ნოემბერს მიღებული ბავშვის უფლებათა დეკლარაციით და აღიარებულია ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციით, სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტით (კერძოდ, 23 და 24 მუხლებით), ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტით (კერძოდ, 10 მუხლით), აგრეთვე, იმ სპეციალიზებული დაწესებულებების და საერთაშორისო ორგანიზაციების წესდებებითა და შესაბამისი დოკუმენტებით, რომლებიც ბავშვთა კეთილდღეობის საკითხებზე მუშაობენ,

ითვალისწინებენ, რომ, როგორც ადამიანის უფლებათა დეკლარაციაშია აღნიშნული, „ბავშვი, მისი ფიზიკური და გონებრივი სიმწიფის გამო, საჭიროებს სპეციალურ დაცვას და ზრუნვას, მათ შორის, სათანადო სამართლებრივ დაცვას, როგორც დაბადებამდე, ისე დაბადების შემდეგ“;

ეფუძნებიან სოციალური და სამართლებრივი პრინციპების შესახებ დეკლარაციის დებულებებს, რომლებიც ეხება ბავშვთა დაცვას და კეთილდღეობას, განსაკუთრებით ბავშვების აღსაზრდელად გადაცემისას და მათი შვილად აყვანისას ეროვნულ და საერთაშორისო დონეებზე, არასრულწლოვანთა მიმართ მართლმსაჯულების აღსრულებასთან დაკავშირებულ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის მინიმალურ სტანდარტულ წესებს („პეგინის წესები“) და დეკლარაციას საგანგებო ვითარებაში და შეიარაღებული კონფლიქტების პერიოდში ქალებისა და ბავშვების დაცვის შესახებ,

აღიარებენ, რომ მსოფლიოს ყველა ქვეყანაში არიან უკიდურესად მძიმე მდგომარეობაში მცხოვრები ბავშვები და რომ ასეთი ბავშვები განსაკუთრებულ ყურადღებას საჭიროებენ,

სათანადოდ ითვალისწინებენ ყველა ხალხის ტრადიციებისა და კულტურული ღირებულებების მნიშვნელობას ბავშვის დაცვისა და ჰარმონიული განვითარებისათვის,

აღიარებენ საერთაშორისო თანამშრომლობის მნიშვნელობას ყოველ ქვეყანაში, კერძოდ, განვითარებად ქვეყნებში ბავშვთა ცხოვრების პირობების გაუმჯობესებისათვის,

შეთანხმდნენ შემდეგზე:

ნაწილი I

მუხლი 1

წინამდებარე კონვენციის მიზნებისათვის ბავშვად ითვლება ყოველი ადამიანი, სანამ 18 წლის ასაკს მიაღწევდეს, თუ კანონით, რომელიც ამ ბავშვისადმი გამოიყენება, ის უფრო ადრე არ აღწევს სრულწლოვანებას.

მუხლი 2

1. მონაწილე სახელმწიფოები პატივს სცემენ და უზრუნველყოფენ მათი იურისდიქციის ფარგლებში მყოფი ყველა ბავშვის წინამდებარე კონვენციით გათვალისწინებულ ყველა უფლებას, რაიმე დისკრიმინაციის გარეშე, რასის, კანის ფერის, სქესის, ენის, რელიგიის, პოლიტიკური და სხვა შეხედულებების, ეროვნული, ეთნიკური ან სოციალური წარმომავლობის, ქონებრივი მდგომარეობის, ბავშვის ჯანმრთელობის მდგომარეობისა და დაბადების, მისი მშობლების ან კანონიერი მეურვეების ანდა რაიმე სხვა გარემოებების მიუხედავად.

2. მონაწილე სახელმწიფოები ყველა ზომას მიმართავენ ბავშვის, ბავშვის მშობლების, კანონიერი მეურვეების ან ოჯახის სხვა წევრების სტატუსის, საქმიანობის, გამოთქმული შეხედულებების ან მრწამსის საფუძველზე ყველა ფორმის დისკრიმინაციის ან დასჯისაგან ბავშვის დაცვის უზრუნველსაყოფად.

მუხლი 3

1. ბავშვების მიმართ ყველა მოქმედებაში იმის მიუხედავად, მიმართავენ მას სოციალური უზრუნველყოფის საკითხებზე მომუშავე სახელმწიფო თუ კერძო დაწესებულებები, სასამართლოები, ადმინისტრაციული თუ საკანონმდებლო ორგანოები, უპირველესი ყურადღება ეთმობა ბავშვის საუკეთესო ინტერესების უზრუნველყოფას.

2. მონაწილე სახელმწიფოები ვალდებულია კისრულობენ, უზრუნველყონ ბავშვი ისეთი დაცვითა და ზრუნვით, როგორც საჭიროა მისი კეთილდღეობისათვის, ამასთან, ითვალისწინებენ მისი მშობლების, მეურვეების ან კანონით მისთვის პასუხისმგებელი სხვა პირების უფლებებსა და მოვალებებს, და ამ მიზნით მიმართავენ ყველა შესაბამის საკანონმდებლო და ადმინისტრაციულ ზომას.

3. მონაწილე სახელმწიფოები უზრუნველყოფენ, რომ ბავშვებზე ზრუნვისათვის ან მათი დაცვისათვის პასუხისმგებელი დაწესებულებები, სამსახურები და ორგანოები შეესაბამებოდნენ კომპეტენტური ორგანოების მიერ დადგენილ ნორმებს, კერძოდ, უსაფრთხოების და ჯანმრთელობის დაცვის სფეროში, და მათი პერსონალის რიცხვისა და ვარგისიანობის, აგრეთვე კომპეტენტური ზედამხედველობის თვალსაზრისით.

მუხლი 4

მონაწილე სახელმწიფოები მიმართავენ ყველა საჭირო საკანონმდებლო, ადმინისტრაციულ და სხვა ზომას, რათა განახორციელონ წინამდებარე კონვენციით აღიარებული უფლებები, ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული უფლებების მიმართ მონაწილე სახელმწიფოები ასეთ ზომებს მიმართავენ მათ ხელთ არსებული რესურსების მაქსიმალურ ფარგლებში და, აუცილებლობის შემთხვევაში, საერთაშორისო თანამშრომლობის ფარგლებში.

მუხლი 5

მონაწილე სახელმწიფოები პატივს სცემენ მშობლების და, შესაბამის შემთხვევებში, გაფართოებული ოჯახის ან თემის წევრების, როგორც ეს გათვალისწინებულია ადგილობრივი წეს-ჩვეულებებით, მეურვეების ან კანონით ბავშვისათვის პასუხისმგებელი სხვა პირების პასუხისმგებლობას, უფლებებსა და მოვალებებს, რომ სათანადოდ მართავდნენ და ხელმძღვანელობდნენ ბავშვს მის მიერ წინამდებარე კონვენციით აღიარებული უფლებების განხორციელებაში და ამას აკეთებდნენ ბავშვის განვითარებადი უნარების შესაბამისად.

მუხლი 6

1. მონაწილე სახელმწიფოები აღიარებენ, რომ ყოველ ბავშვს აქვს სიცოცხლის ხელშეუვალი უფლება.
2. მონაწილე სახელმწიფოები მაქსიმალურად შესაძლო დონეზე უზრუნველყოფენ ბავშვის გადარჩენასა და ჯანმრთელ განვითარებას.

მუხლი 7

1. ბავშვი რეგისტრირდება დაბადებისთანავე და დაბადების მომენტიდან აქვს სახელისა და მოქალაქეობის მოპოვების უფლება, აგრეთვე, რამდენადაც ეს შესაძლებელია, უფლება, იცნობდეს თავის მშობლებს, და მათი მხრიდან ზრუნვის უფლება.
2. მონაწილე სახელმწიფოები უზრუნველყოფენ ამ უფლებების განხორციელებას თავიანთი ეროვნული კანონმდებლობის შესაბამისად და თავიანთი ვალდებულებების შესრულებას ამ სფეროში შესაბამისი საერთაშორისო დოკუმენტების თანახმად, კერძოდ, იმ შემთხვევაში, თუ სხვაგვარად ბავშვს არ ექნებოდა მოქალაქეობა.

მუხლი 8

1. მონაწილე სახელმწიფოები ვალდებულია კისრულობენ, პატივი სცენ ბავშვის უფლებას, შეინარჩუნოს თავისი ინდივიდუალობა, მათ შორის, მოქალაქეობა, სახელი და ოჯახური

ურთიერთობა, როგორც გათვალისწინებულია კანონით, ამასთან ერთად, არ დაუშვან კანონსაწინააღმდეგო ჩარევა.

2. თუ ბავშვი უკანონოდ კარგავს თვისი ინდივიდუალობის ნაწილს ან ყველა ელემენტს, მონაწილე სახელმწიფოები უზრუნველყოფენ მას საჭირო დახმარებით და დაცვით მისი ინდივიდუალობის რაც შეიძლება სწრაფად აღდგენისათვის.

მუხლი 9

1. მონაწილე სახელმწიფოები უზრუნველყოფენ, რომ ბავშვი არ განშორდეს თავის მშობლებს მათი სურვილის საწინააღმდეგოდ, იმ შემთხვევების გარდა, როცა კომპეტენტური ორგანოები, სასამართლო გადაწყვეტილების თანახმად, განსაზღვრავენ სათანადო კანონისა და პროცედურების შესაბამისად, რომ ასეთი განშორება საჭიროა ბავშვის საუკეთესო ინტერესებისათვის. ასეთი განსაზღვრა შეიძლება საჭირო გახდეს ამა თუ იმ კონკრეტულ შემთხვევაში, მაგალითად, როცა მშობლები სასტიკად ექცევიან ბავშვს ან არ ზრუნავენ მასზე, ანდა, როცა მშობლები ცალ-ცალკე ცხოვრობენ და საჭიროა გადაწყვეტილების მიღება ბავშვის საცხოვრებელ ადგილთან დაკავშირებით.

2. ამ მუხლის 1 პუნქტის შესაბამისად, ყველა დაინტერესებულ მხარეს ეძლევა შესაძლებლობა, მონაწილეობა მიიღოს გარჩევაში და გამოთქვას თავისი თვალსაზრისი.

3. მონაწილე სახელმწიფოები პატივს სცემენ ერთ ან ორივე მშობელთან განშორებული ბავშვის უფლებას, რეგულარულ საფუძველზე პირადი ურთიერთობა და პირდაპირი კონტაქტები იქონიოს ორივე მშობელთან, გარდა ისეთი შემთხვევებისა, როცა ეს ბავშვის საუკეთესო ინტერესებს ეწინააღმდეგება.

4. იმ შემთხვევაში, როცა ასეთი განშორება გამომდინარეობს მონაწილე სახელმწიფოს მიერ მიღებული რაიმე გადაწყვეტილებიდან, მაგალითად, ერთი ან ორივე მშობლის ან ბავშვის დაპატიმრების, დატუსაღების, გასახლების, დეპორტაციის ან სიკვდილის (მათ შორის სიკვდილისა, რომელიც დადგა ნებისმიერი მიზეზით სახელმწიფოს გამგებლობაში ამ პირის ყოფნის დროს) შემთხვევაში, ასეთი მონაწილე სახელმწიფო მშობლებს, ბავშვს ან, თუ ეს აუცილებელია, ოჯახის სხვა წევრს მათი თხოვნით გადასცენ საჭირო ინფორმაცია ოჯახის შესაბამისი წევრის (წევრების) ადგილსამყოფელის თაობაზე, თუ ამ ინფორმაციის გადაცემა ზიანს არ აყენებს ბავშვის კეთილდღეობას. მონაწილე სახელმწიფოები შემდგომში უზრუნველყოფენ, რომ ასეთი თხოვნის წარდგენა თავისთავად არ იწვევდეს შესაბამისი პირისათვის (პირებისათვის) საზიანო შედეგებს.

მუხლი 10

1. 9 მუხლის 1 პუნქტის თანახმად, მონაწილე სახელმწიფოების ვალდებულებათა შესაბამისად, ბავშვის ან მისი მშობლების განცხადება ოჯახის შეერთების მიზნით მონაწილე სახელმწიფოში შესვლის ან იქიდან გამოსვლის თაობაზე მონაწილე სახელმწიფოებმა უნდა განიხილონ პოზიტიურად, ჰუმანურად და ოპერატიულად. შემდეგ მონაწილე სახელმწიფოები უზრუნველყოფენ, რომ ასეთი თხოვნის წარდგენა არ იწვევდეს განმცხადებლისა და მათი ოჯახის წევრებისათვის საზიანო შედეგებს.

2. ბავშვს, რომლის მშობლები სხვადასხვა სახელმწიფოში ცხოვრობენ, უფლება აქვს, რეგულარულ საფუძველზე იქონიოს პირადი ურთიერთობა და პირდაპირი კონტაქტები ორივე მშობელთან. ამ მიზნით და 9 მუხლის 2 პუნქტის თანახმად, მონაწილე სახელმწიფოთა ვალდებულების შესაბამისად მონაწილე სახელმწიფოები პატივს სცემენ ბავშვისა და მისი მშობლების უფლებას, დატოვონ ნებისმიერი ქვეყანა, მათ შორის, საკუთარიც, და დაბრუნდნენ თავიანთ ქვეყანაში. ნებისმიერი ქვეყნის დატოვების უფლების მიმართ მოქმედებს მხოლოდ ისეთი შეზღუდვები, როგორიც კანონითაა დაწესებული და საჭიროა სახელმწიფო უშიშროების, საზოგადოებრივი წესრიგის (ordre public), მოსახლეობის ჯანმრთელობის ან ზნეობის, ანდა სხვა პირთა უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვისათვის და შეთავსებადია წინამდებარე კონვენციის აღიარებულ სხვა უფლებებთან.

მუხლი 11

1. მონაწილე სახელმწიფოები მიმართავენ ზომებს ბავშვების უკანონო გადაადგილებისა და საზღვარგარეთიდან შინ არდაბრუნების წინააღმდეგ ბრძოლისათვის.
2. ამ მიზნით, მონაწილე სახელმწიფოები ხელს უწყობენ ორმხრივი ან მრავალმხრივი შეთანხმებების დადებას ან მოქმედ შეთანხმებებთან მიერთებას.

მუხლი 12

1. მონაწილე სახელმწიფოები უზრუნველყოფენ საკუთარი შეხედულებების ჩამოყალიბების უნარის მქონე ბავშვის უფლებას, თავისუფლად გამოხატოს ეს შეხედულებანი ბავშვთან დაკავშირებულ ყველა საკითხზე, ამასთან ბავშვის შეხედულებებს სათანადო ყურადღება ეთმობა ბავშვის ასაკისა და მოწიფულობის შესაბამისად.
2. ამ მიზნით, ბავშვს, კერძოდ, ეძლევა შესაძლებლობა, მოსმენილი იქნეს ბავშვთან დაკავშირებული ნებისმიერი შეხედულება, ან წარმომადგენლის ან შესაბამისი ორგანოს მეშვეობით იმ წესით, რომელიც გათვალისწინებულია ეროვნული კანონმდებლობის პროცესუალური ნორმებით.

მუხლი 13

1. ბავშვს უფლება აქვს, თავისუფლად გამოხატოს თავისი აზრი; ეს უფლება შეიცავს ნებისმიერი სახის ინფორმაციისა და იდეის მოძიების, მიღების და გადაცემის თავისუფლებას საზღვრების მიუხედავად, ზეპირი, წერილობითი ან ბეჭდვითი ფორმით, ხელოვნების ნაწარმოების ფორმით ან ბავშვის არჩევანის შესაბამისად, სხვა საშუალებების დახმარებით.
2. ამ უფლების განხორციელებას შეიძლება შეეხოთ ზოგიერთი შეზღუდვა, მაგრამ ასეთი შეზღუდვები შეიძლება იყოს მხოლოდ ის შეზღუდვები, რომლებიც გათვალისწინებულია კანონით და რომლებიც აუცილებელია:

ა) სხვა პირთა უფლებებისა და რეპუტაციის პატივისცემისათვის; ან

ბ) სახელმწიფო უშიშროების, ან საზოგადოებრივი წესრიგის (ordre public), ან მოსახლეობის ჯანმრთელობის ან ზნეობის დაცვისათვის.

მუხლი 14

1. მონაწილე სახელმწიფოები პატივს სცემენ ბავშვის თავისუფლების, აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებას.
2. მონაწილე სახელმწიფოები პატივს სცემენ მშობლების და, შესაბამის შემთხვევაში, კანონიერი მეურვეების უფლებებსა და მოვალეობებს, უხელმძღვანელონ ბავშვს მისი უფლების განხორციელებაში მეთოდით, რომელიც შეესაბამება ბავშვის განვითარებად უნარებს.
3. რელიგიის ან რწმენის თავისუფლებას შეიძლება შეეხოთ მხოლოდ ისეთი შეზღუდვები, რომლებიც დადგენილია კანონით და აუცილებელია სახელმწიფო უშიშროების, საზოგადოებრივი წესრიგის, მოსახლეობის ზნეობის და ჯანმრთელობის ან სხვა პირთა ძირითადი უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვისათვის.

მუხლი 15

1. მონაწილე სახელმწიფოები აღიარებენ ბავშვის ასოციაციის თავისუფლებისა და მშვიდობიანი კრებების თავისუფლების უფლებას.

2. ამ უფლების განხორციელების მიმართ არ შეიძლება რაიმე შეზღუდვების გამოყენება, გარდა იმ შეზღუდვებისა, რომლებიც გამოიყენება კანონის შესაბამისად და რომლებიც აუცილებელია დემოკრატიულ სახელმწიფოში სახელმწიფო უშიშროების ან საზოგადოებრივი უსაფრთხოების, საზოგადოებრივი წესრიგის (ordre public) ინტერესებისათვის, მოსახლეობის ზნეობის და ჯანმრთელობის ან სხვა პირთა ძირითადი უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვისათვის.

მუხლი 16

1. არც ერთი ბავშვი არ შეიძლება იყოს მისი პირადი ცხოვრების, ოჯახური ცხოვრების, საცხოვრებლის ხელშეუხებლობის ან კორესპონდენციის საიდუმლოების უფლების განხორციელებაში ნებისმიერი ან უკანონო ჩარევის ან მისი ღირსებისა და რეპუტაციის შელახვის ობიექტი.

2. ბავშვს უფლება აქვს, კანონით იყოს დაცული ასეთი ჩარევისაგან ან ხელყოფისაგან.

მუხლი 17

მონაწილე სახელმწიფოები აღიარებენ მასობრივი ინფორმაციის საშუალებათა მნიშვნელოვან როლს და უზრუნველყოფენ, რომ ბავშვს ხელი მიუწვდებოდეს სხვადასხვა ეროვნული და საერთაშორისო წყაროს ინფორმაციასა და მასალებზე, განსაკუთრებით, ისეთი ინფორმაციისა და მასალებზე, რომლებიც მოწოდებულია, ხელს უწყობდეს ბავშვის სოციალურ, სულიერ და მორალურ კეთილდღეობას, აგრეთვე, ჯანსაღ ფიზიკურ და ფსიქიკურ განვითარებას. ამ მიზნით, მონაწილე სახელმწიფოები:

ა) ხელს უწყობენ მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებს, გაავრცელონ ინფორმაცია და მასალები, რომლებიც ბავშვებისთვის სასარგებლოა სოციალური და კულტურული თვალსაზრისით და შეესაბამება 29 მუხლი სულისკვეთებას;

ბ) ხელს უწყობენ საერთაშორისო თანამშრომლობას ასეთი ინფორმაციისა და მასალების მომზადების, გაცვლისა და სხვადასხვა კულტურული, ეროვნული და საერთაშორისო წყაროებიდან გავრცელების სფეროში;

გ) ხელს უწყობენ საბავშვო ლიტერატურის გამოშვებასა და გავრცელებას;

დ) ხელს უწყობენ მასობრივ ინფორმაციას, რომ განსაკუთრებული ყურადღება დაუთმოს იმ ბავშვის ენობრივ მოთხოვნილებებს, რომელიც უმცირესობათა რომელიმე ჯგუფს ან ძირეულ მოსახლეობას განეკუთვნება;

ე) ხელს უწყობს ისეთი ინფორმაციისა და მასალებისაგან ბავშვის დაცვის სათანადო პრინციპების შემუშავებას, რომლებიც ზიანს აყენებს მის კეთილდღეობას, 13 და 18 მუხლების გათვალისწინებით.

მუხლი 18

1. მონაწილე სახელმწიფოები ყოველ ღონეს ხმარობენ, რათა უზრუნველყონ ბავშვის აღზრდისა და განვითარებისათვის ორივე მშობლის საერთო და თანაბარი პასუხისმგებლობის პრინციპის აღიარება. მშობლებს ან, შესაბამის შემთხვევებში, კანონიერ მეურვეებს აკისრიათ ძირითადი პასუხისმგებლობა ბავშვის აღზრდისა და განვითარებისათვის. ბავშვის საუკეთესო ინტერესები მათი ძირითადი ზრუნვის საგანია.

2. წინამდებარე კონვენციაში ჩამოყალიბებული უფლებების განხორციელების უზრუნველყოფისა და ხელშეწყობის მიზნით, მონაწილე სახელმწიფოები მშობლებსა და კანონიერ მეურვეებს სათანადო დახმარებას უწევენ, რათა მათ შეასრულონ თავიანთი მოვალეობანი ბავშვების აღზრდაში და უზრუნველყოფენ საბავშვო დაწესებულებების ქსელის განვითარებას.

3. მონაწილე სახელმწიფოები ყოველ ღონეს ხმარობენ, რათა უზრუნველყონ, რომ ბავშვებს, რომელთა მშობლებიც მუშაობენ, უფლება ჰქონდეთ, ისარგებლონ მათთვის განკუთვნილი სამსახურებით და ბავშვთა მოვლის დაწესებულებებით.

მუხლი 19

1. მონაწილე სახელმწიფოები ყველა საჭირო საკანონმდებლო, ადმინისტრაციულ, სოციალურ და საგანმანათლებლო ღონისძიებებს მიმართავენ, რათა ბავშვი დაიცვან მშობლების, კანონიერი მეურვეების ან ბავშვზე მზრუნველი ნებისმიერი სხვა პირის მხრიდან ყველა ფორმის ფიზიკური თუ ფსიქოლოგიური ძალადობისაგან, შეურაცხყოფისა თუ ბოროტმოქმედებისაგან, იმისაგან, რომ ბავშვი მოკლებული იყოს ზრუნვას ან დაუდევრად ექცეოდნენ, უხეშად ეპყრობოდნენ ან ექსპლუატაციას უწევდნენ, აგრეთვე, სექსუალურ ძალადობას იჩენდნენ.

2. დაცვის ასეთი ზომები, აუცილებლობის შემთხვევაში, მოიცავს ეფექტიან პროცედურებს სოციალური პროგრამების შესამუშავებლად, იმ მიზნით, რომ მხარდაჭერა გაუწიონ ბავშვს და მასზე მზრუნველ პირებს, აგრეთვე, განხორციელონ გაფრთხილებისა და გამოვლენის, შეტყობინების, განსახილველად გადაცემის, გამოძიების, მკურნალობის სხვა ფორმები და შემდგომი ღონისძიებანი ბავშვისადმი სასტიკი მოპყრობის ზემოთ ნახსენებ შემთხვევებთან დაკავშირებით, აგრეთვე, აუცილებლობის შემთხვევაში, სასამართლო პროცედურის აღმგზავნისათვის.

მუხლი 20

1. ბავშვი, რომელიც დროებით ან მუდმივად მოკლებულია თავის ოჯახურ გარემოცვას ან რომელსაც საკუთარი საუკეთესო ინტერესებისათვის არ შეუძლია ასეთ გარემოცვაში დარჩეს, სახელმწიფოს მხრიდან განსაკუთრებული დაცვისა და დახმარების უფლება აქვს.

2. მონაწილე სახელმწიფოები, თავიანთი ეროვნული კანონების შესაბამისად, უზრუნველყოფენ ასეთი ბავშვის მოვლის შეცვლას.

3. ასეთი მოვლა შეიძლება შეიცავდეს, კერძოდ, აღსაზრდელად გადაცემას, ისლამური სამართლით „კაფალას“, შვილად აყვანას ან, აუცილებლობის შემთხვევაში, ბავშვთა მოვლის შესაბამის დაწესებულებებში მოთავსებას. შეცვლის ვარიანტების განხილვისას, სათანადოდ უნდა იქნეს გათვალისწინებული ბავშვის აღზრდის მემკვიდრეობითობა და მისი ეთნიკური წარმომავლობა, რელიგიური და კულტურული კუთვნილება და მშობლიური ენა.

მუხლი 21

მონაწილე სახელმწიფოები, რომლებიც აღიარებენ და/ან ეთანხმებიან შვილად აყვანის სისტემის არსებობას, უზრუნველყოფენ, რომ პირველ რიგში გათვალისწინებული იყოს ბავშვის საუკეთესო ინტერესები, და ისინი:

ა) უზრუნველყოფენ, რომ შვილად აყვანის ნებას რთავდნენ მხოლოდ კომპეტენტური ხელისუფალნი, რომლებიც შესაბამისი კანონისა და პროცედურების საფუძველზე და საქმესთან დაკავშირებული და უტყუარი მთელი ინფორმაციის საფუძველზე ადგენენ, რომ შვილად აყვანა დასაშვებია მშობლების, ნათესავების და კანონიერი მეურვეების მიმართ ბავშვის სტატუსის თანახმად და რომ თუ საჭიროა, დაინტერესებულმა პირებმა შვილად აყვანაზე გაცნობიერებული თანხმობა განაცხადონ ისეთი კონსულტაციის საფუძველზე, რომელიც შეიძლება საჭირო გახდეს;

ბ) აღიარებენ, რომ სხვა ქვეყანაში გაშვილება შეიძლება გახდეს ბავშვის მოვლის ალტერნატიული საშუალება, თუ ბავშვი აღსაზრდელად ვერ გადაეცემა ან ვერ მიეზარება ოჯახს, რომელიც უზრუნველყოფდა მის აღზრდას ან შვილად აყვანას, და თუ ბავშვის წარმოშობის ქვეყანაში რაიმე შესაფერისი მოვლის უზრუნველყოფა შეუძლებელია;

გ) უზრუნველყოფენ, რომ სხვა ქვეყანაში გაშვილების შემთხვევაში, გამოიყენებოდეს ისეთივე გარანტიები და ნორმები, რომლებიც შვილად აყვანის მიმართ გამოიყენება ქვეყნის შიგნით;

დ) ყველა საჭირო ღონეს ხმარობენ, რათა უზრუნველყონ, რომ სხვა ქვეყანაში გაშვილების შემთხვევაში, ბავშვის მიზარებას არ მოჰყვეს ამასთან დაკავშირებული პირების მიერ გაუმართლებელი ფინანსური სარგებლის მიღება;

ე) ხელს უწყობენ, საჭიროების შემთხვევაში, ამ მუხლის მიზნების მიღწევას ორმხრივი და მრავალმხრივი მორიგებებისა და შეთანხმებების დადების გზით და ესწრაფვიან, ამ საფუძველზე უზრუნველყოფენ, რომ ბავშვის სხვა ქვეყანაში გაშვილებას კომპეტენტური ხელისუფალნი ან ორგანოები ახორციელებდნენ.

მუხლი 22

1. მონაწილე სახელმწიფოები ყოველ ღონეს ხმარობენ, რათა უზრუნველყონ ბავშვი, რომელსაც ლტოლვილის სტატუსის მიღება უნდა ან მიჩნეულია ლტოლვილად საერთაშორისო ან შიდა სამართლის და პროცედურების შესაბამისად, ახლავს ან არ ახლავს მშობლები ან ნებისმიერი სხვა პირი, სათანადო დაცვით და ჰუმანიტარული დახმარებით იმ უფლებათა გამოყენებაში, რომლებიც ჩამოყალიბებულია წინამდებარე კონვენციაში და ადამიანის უფლებათა შესახებ სხვა საერთაშორისო დოკუმენტებში ან ჰუმანიტარულ დოკუმენტებში, რომელთა მონაწილენიც არიან აღნიშნული სახელმწიფოები.

2. ამ მიზნით, მონაწილე სახელმწიფოები, იმ შემთხვევაში, როცა ამას საჭიროდ მიიჩნევენ, ხელს უწყობენ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციასა და სხვა კომპეტენტურ სამთავრობათაშორისო ორგანიზაციებს ან არასამთავრობათაშორისო ორგანიზაციებს, რომლებიც გაერთიანებული ერების ორგანიზაციასთან თანამშრომლობენ, ასეთი ბავშვის დაცვაში და მისთვის დახმარების გაწევაში და ნებისმიერი ლტოლვილი ბავშვის მშობლების ან ოჯახის სხვა წევრების მოძებნაში, რათა მიიღონ მისი ოჯახში დაბრუნებისათვის საჭირო ინფორმაცია. იმ შემთხვევაში, როცა მშობლები ან ოჯახის სხვა წევრები ვე მოიძებნებიან, ამ ბავშვს ისეთივე დაცვას უწყევენ, როგორც ნებისმიერ სხვა ბავშვს, რომელიც რაღაც მიზეზის გამო მუდმივად ან დროებით მოწყვეტილია თავის ოჯახურ გარემოცვას, როგორც ეს გათვალისწინებულია წინამდებარე კონვენციით.

მუხლი 23

1. მონაწილე სახელმწიფოები აღიარებენ, რომ გონებრივი თუ ფიზიკური თვალსაზრისით, არასრულფასოვანი ბავშვი სრულფასოვან და ღირსეულ ცხოვრებას უნდა ეწეოდეს პირობებში, რომლებიც უზრუნველყოფს მის ღირსებას, ეხმარება საკუთარი თავის რწმენის ჩანერგვაში და უადვილებს აქტიურ მონაწილეობას საზოგადოების ცხოვრებაში.

2. მონაწილე სახელმწიფოები აღიარებენ არასრულფასოვანი ბავშვის უფლებას განსაკუთრებულ ზრუნვაზე და ხელს უწყობენ და უზრუნველყოფენ, რესურსების არსებობის შემთხვევაში, ამის უფლების მქონე ბავშვს და მასზე ზრუნვისათვის პასუხისმგებელ პირს იმ დახმარებით, რომლის თაობაზეც შეტანილია თხოვნა და რომელიც შეესაბამება ბავშვის და მისი მშობლების ან ისეთი სხვა პირების მდგომარეობას, რომლებიც ბავშვზე ზრუნვას უზრუნველყოფენ.

3. არასრულფასოვანი ბავშვის განსაკუთრებული საჭიროებების აღიარებით დახმარების აღმოჩენა, ამ მუხლის 2 პუნქტის შესაბამისად, შეძლებისდაგვარად, უსასყიდლოდ ხდება, მშობლების ან ბავშვზე

ზრუნვის უზრუნველყოფი სხვა პირების ფინანსური რესურსების გათვალისწინებით და მიზნად ისახავს, არასრულფასოვანი ბავშვი უზრუნველყოფილ იქნეს იმით, რომ მისთვის ეფექტიანად ხელმისაწვდომი იყოს განათლების, პროფესიული მომზადების, სამედიცინო მომსახურების, ჯანმრთელობის აღდგენის, შრომითი საქმიანობისათვის მომზადების სფერო და დასვენების საშუალებები იმგვარად, რომ მოხდეს ბავშვის რაც შეიძლება სრულად ჩაბმა სოციალურ ცხოვრებაში და მიღწეულ იქნეს მისი პიროვნების განვითარება, მათ შორის, ბავშვის კულტურული და სულიერი განვითარება.

4. მონაწილე სახელმწიფოები, საერთაშორისო თანამშრომლობის სულისკვეთებით, ხელს უწყობენ შესაბამისი ინფორმაციის გაცვლას პროფილაქტიკური ჯანმრთელობის დაცვის და არასრულფასოვანი ბავშვების სამედიცინო, ფსიქოლოგიური და ფუნქციური მკურნალობის სფეროში, მათ შორის, რეაბილიტაციის, ზოგადსაგანმანათლებლო და პროფესიული მომზადების მეთოდების შესახებ ინფორმაციის გავრცელებას, აგრეთვე, იმ ინფორმაციის ხელმისაწვდომობას, რათა მონაწილე სახელმწიფოებმა გააუმჯობესონ თავიანთი შესაძლებლობანი და ცოდნა და გააფართოონ თავიანთი გამოცდილება ამ სფეროში. ამასთან დაკავშირებით, განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთმოს განვითარებადი ქვეყნების მოთხოვნილებებს.

მუხლი 24

1. მონაწილე სახელმწიფოები აღიარებენ ბავშვის უფლებას, ისარგებლოს ჯანმრთელობის დაცვის სისტემის ყველაზე სრულყოფილი მომსახურებით და ავადმყოფობათა მკურნალობისა და ჯანმრთელობის აღდგენის საშუალებებით. მონაწილე სახელმწიფოები ესწრაფვიან უზრუნველყონ, რომ არც ერთ ბავშვს არ შეეღაპოს უფლება, ხელი მიუწვდებოდეს ჯანმრთელობის დაცვის სისტემის ამგვარ მომსახურებაზე.

2. მონაწილე სახელმწიფოები ცდილობენ, სრულად განახორციელონ ეს უფლება და, კერძოდ, მიმართავენ საჭირო ღონისძიებებს, რათა:

ა) შეამცირონ ახალშობილთა სიკვდილიანობისა და ბავშვთა სიკვდილიანობის დონეები;

ბ) ყველა ბავშვი უზრუნველყონ საჭირო სამედიცინო დახმარებით და ჯანმრთელობის დაცვით, ამასთან უპირველესი ყურადღება დაუთმონ პირველადი სამედიცინო-სანიტარიული დახმარების განვითარებას;

გ) ებრძოლონ დაავადებებსა და საკვების ნაკლებობას, მათ შორის, პირველადი სამედიცინო-სანიტარიული დახმარების ფარგლებში, სხვა საშუალებებთან ერთად, იმ გზით, რომ გამოიყენონ ადვილად ხელმისაწვდომი ტექნოლოგიები და უზრუნველყონ საკმარისი ყუათიანი სურსათითა და სუფთა სასმელი წყლით, გარემოს დაბინძურების საფრთხისა და რისკის გათვალისწინებით;

დ) დედაებს სათანადო მომსახურება გაუწიონ ჯანმრთელობის დასაცავად მშობიარობამდე და მშობიარობის შემდგომ პერიოდებში;

ე) უზრუნველყონ, რომ საზოგადოების ყველა ფენა, კერძოდ, მშობლები და ბავშვები, სათანადოდ იყვნენ ინფორმირებული ბავშვთა ჯანმრთელობისა და კვების, ძუძუთი კვების უპირატესობის, ბავშვის საცხოვრებელ გარემოში ჰიგიენის, სანიტარიის და უბედური შემთხვევების თავიდან აცილების შესახებ, აგრეთვე, რომ მათთვის ხელმისაწვდომი იყოს განათლება და დახმარება ეწეოდეთ ასეთი ცოდნის გამოყენებაში;

ვ) განავითარონ საგანმანათლებლო მუშაობა და მომსახურება პროფილაქტიკური სამედიცინო დახმარებისა და ოჯახის სიდიდის დაგეგმვის სფეროში.

3. მონაწილე სახელმწიფოები ყველა ეფექტიან და საჭირო ზომას მიმართავენ, რათა აღმოფხვრან ტრადიციული პრაქტიკა, რომელიც უარყოფითად მოქმედებს ბავშვების ჯანმრთელობაზე.

4. მონაწილე სახელმწიფოები ვალდებულია კისრულობენ, ხელი შეუწყონ საერთაშორისო თანამშრომლობას და განავითარონ იგი, რათა თანდათან მიაღწიონ ამ მუხლით აღიარებული უფლების სრულად განხორციელებას. ამასთან დაკავშირებით, განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთმოს განვითარებადი ქვეყნების მოთხოვნილებებს.

მუხლი 25

მონაწილე სახელმწიფოები აღიარებენ კომპეტენტური ორგანოების მიერ მოვლის მიზნით მზრუნველობისათვის გადაცემული ბავშვის უფლებას დაცვაზე ან ფიზიკურ, ანდა ფსიქიკურ მკურნალობაზე, ბავშვის მკურნალობის პერიოდულ შეფასებაზე და ბავშვისადმი ასეთ ზრუნვასთან დაკავშირებულ ყველა სხვა პირობაზე.

მუხლი 26

1. მონაწილე სახელმწიფოები აღიარებენ ყველა ბავშვის უფლებას, ისარგებლოს სოციალური უზრუნველყოფის სიკეთეებით, მათ შორის, სოციალური დაზღვევით, და საჭირო ღონისძიებებს ახორციელებენ ამ უფლების სრული განხორციელების მისაღწევად თავიანთი ეროვნული კანონმდებლობის შესაბამისად.

2. ეს სიკეთეები ეძლევათ არსებული რესურსებისა და ბავშვისა და მისი მოვლისათვის პასუხისმგებელი პირების შესაძლებლობათა გათვალისწინებით, აგრეთვე, ნებისმიერი მოსაზრებით, რომლებიც უკავშირდება მისი სახელით ბავშვის მიერ სიკეთის მიღებას.

მუხლი 27

1. მონაწილე სახელმწიფოები აღიარებენ ყოველი ბავშვის უფლებას მისი ფიზიკური, გონებრივი, სულიერი, ზნეობრივი და სოციალური განვითარებისათვის საჭირო ცხოვრების დონეზე.

2. მშობელს (მშობლებს) ან ბავშვის აღმზრდელ სხვა პირებს აკისრიათ ძირითადი პასუხისმგებლობა იმისათვის, რომ თავიანთი შესაძლებლობებისა და ფინანსური საშუალებების ფარგლებში უზრუნველყონ ბავშვის განვითარებისათვის საჭირო ცხოვრების პირობები.

3. მონაწილე სახელმწიფოები, ეროვნული პირობების შესაბამისად და თავიანთი შესაძლებლობები ფარგლებში, მიმართავენ საჭირო ზომებს, რათა დახმარება გაუწიონ მშობლებს და ბავშვის აღმზრდელ სხვა პირებს ამ უფლების განხორციელებაში და, აუცილებლობის შემთხვევაში, მატერიალურ დახმარებას უწევენ და ხელს უწყობენ პროგრამებს, განსაკუთრებით, კვებით, ტანსაცმლითა და საცხოვრებლით უზრუნველყოფასთან დაკავშირებულ პროგრამებს.

4. მონაწილე სახელმწიფოები ყოველ ღონეს ხმარობენ იმის უზრუნველსაყოფად, რომ ბავშვი მოსავლელად დაუბრუნდეთ მშობლებს ან ბავშვისათვის ფინანსურად პასუხისმგებელ სხვა პირებს როგორც მონაწილე სახელმწიფოში, ისე საზღვარგარეთ. კერძოდ, თუ ბავშვისათვის ფინანსურად პასუხისმგებელი პირი და ბავშვი სხვადასხვა სახელმწიფოში ცხოვრობენ, მონაწილე სახელმწიფო ხელს უწყობს საერთაშორისო შეთანხმებებთან მიერთებას ან ასეთ შეთანხმებათა დადებას, აგრეთვე, სხვა შესაბამის მორიგებათა დადებას.

მუხლი 28

1. მონაწილე სახელმწიფოები აღიარებენ ბავშვის განათლების უფლებას და თანაბარი შესაძლებლობების საფუძველზე ამ უფლების განხორციელების თანდათანობით მიღწევის მიზნით, კერძოდ:

ა) აწესებენ უფასო და სავალდებულო დაწყებით განათლებას;

ბ) ხელს უწყობენ საშუალო განათლების, როგორც ზოგადის, ისე პროფესიულის, სხვადასხვა ფორმების განვითარებას, უზრუნველყოფენ მის ხელმისაწვდომობას ყველა ბავშვისათვის და აგრეთვე მიმართავენ ისეთ საჭირო ღონისძიებებს, როგორიცაა უფასო განათლების შემოღება და, აუცილებლობის შემთხვევაში, ფინანსური დახმარების გაწევა;

გ) უზრუნველყოფენ უმაღლესი განათლების ყველასთვის ხელმისაწვდომობას თითოეულის უნარის საფუძველზე, ყველა საჭირო საშუალების დახმარებით;

დ) უზრუნველყოფენ ყველა ბავშვისათვის განათლებისა და პროფესიული მომზადების სფეროში ინფორმაციისა და მასალების ხელმისაწვდომობას;

ე) მიმართავენ ხელშეწყობის ღონისძიებებს, რომ რეგულარულად დადიოდნენ სკოლაში და შემცირდეს იმ მოსწავლეთა რიცხვი, რომლებმაც მიატოვეს სკოლა.

2. მონაწილე სახელმწიფოები ყოველ ღონეს ხმარობენ იმის უზრუნველსაყოფად, რომ სასკოლო დისციპლინას იკავდნენ ბავშვის ადამიანური ღირსების პატივისცემის გამომხატველი მეთოდების დახმარებით და წინამდებარე კონვენციის შესაბამისად.

3. მონაწილე სახელმწიფოები ხელს უწყობენ და განავითარებენ საერთაშორისო თანამშრომლობას განათლებასთან დაკავშირებულ საკითხებზე, კერძოდ, მთელ მსოფლიოში უმცერებისა და უწიგნურობის ლიკვიდაციის ხელშეწყობის და სამეცნიერო-ტექნიკური ცოდნისა და სწავლების თანამედროვე მეთოდების ხელმისაწვდომობის გაადვილების მიზნით. ამასთან დაკავშირებით, განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთმოს განვითარებადი ქვეყნების მოთხოვნილებებს.

მუხლი 29

1. მონაწილე სახელმწიფოები თანხმდებიან იმაზე, რომ ბავშვის განათლება გამიზნული უნდა იყოს იმისათვის, რომ:

ა) ბავშვის პიროვნება, ნიჭი და გონებრივი და ფიზიკური შესაძლებლობები რაც შეიძლება სრული მოცულობით განვითარდეს;

ბ) აღიზარდოს ადამიანის უფლებებისა და ძირითადი თავისუფლებების, აგრეთვე, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის წესდებით გამოცხადებული პრინციპების პატივისცემა;

გ) აღიზარდოს ბავშვში მშობლების, მისი კულტურული თავისთავადობის, ენისა და ღირებულებების, თავის საცხოვრებელი ქვეყნის, თავისი წარმომავლობის ქვეყნის და მისი საკუთრებისგან განსხვავებული ცივილიზაციების ღირებულებათა პატივისცემა;

დ) ბავშვი მომზადდეს თავისუფალ საზოგადოებაში შეგნებული ცხოვრებისათვის გაგების, მშვიდობის, შემწყნარებლობის, მამაკაცებისა და ქალების თანასწორობის, ყველა ხალხს, ეთნიკურ, ეროვნულ და რელიგიურ ჯგუფებს, აგრეთვე მკვიდრი მოსახლეობის წარმომადგენელთა შორის მეგობრობის სულისკვეთებით;

ე) აღიზარდოს გარემოსადმი პატივისცემის გრძნობა.

2. ამ მუხლის ან 28 მუხლის არც ერთი ნაწილი არ უნდა იყოს გაგებული, როგორც ცალკეული პირებისა და ორგანოების შემზღუდველი იმაში, რომ შექმნან სასწავლო დაწესებულებები და უხელმძღვანელონ მათ ამ მუხლის 1 პუნქტში ჩამოყალიბებული პრინციპების განუხრელი დაცვის პირობით და შეასრულონ ის მოთხოვნები, რომ ასეთი სასწავლებლებში მიცემული განათლება შეესაბამებოდეს მინიმალურ ნორმებს, რომლებიც სახელმწიფომ შეიძლება დაადგინოს.

მუხლი 30

იმ სახელმწიფოებში, სადაც არსებობენ ეთნიკური, რელიგიური ან ენობრივი ჯგუფები ან მკვიდრი მოსახლეობის წარმომადგენელი პირები, ბავშვს, რომელიც ასეთ უმცირესობებს ან მკვიდრ მოსახლეობას ეკუთვნის, უარი არ უნდა ეთქვას უფლებაზე, თავისი ჯგუფის სხვა წევრებთან ერთად ისარგებლოს თავისი კულტურით, თავისი რელიგიით და აღასრულოს მისი რიტუალები, აგრეთვე, ისარგებლოს მშობლიური ენით.

მუხლი 31

1. მონაწილე სახელმწიფოები აღიარებენ ბავშვის დასვენების უფლებას, იმ უფლებას, რომ მონაწილეობდეს თამაშებსა და გასართობ ღონისძიებებში, რომლებიც შეესაბამება მის ასაკს, და თავისუფლად მონაწილეობდეს კულტურულ ცხოვრებასა და ხელოვნებაში.

2. მონაწილე სახელმწიფოები პატივს სცემენ და ხელს უწყობენ ბავშვის უფლებას, ყოველმხრივ მონაწილეობდეს კულტურულ და შემოქმედებით ცხოვრებაში და ხელს უწყობენ, რომ შესაბამისი და თანასწორი შესაძლებლობანი მიეცეთ კულტურული და შემოქმედებითი საქმიანობისა და დასვენებისათვის.

მუხლი 32

1. მონაწილე სახელმწიფოები აღიარებენ ბავშვის უფლებას, დაცული იყოს ეკონომიკური ექსპლუატაციისაგან და ნებისმიერი ისეთი სამუშაოსგან, რომელიც შეიძლება საშიში იყოს მისი ჯანმრთელობისათვის ან დაბრკოლებას უქმნიდეს მას განათლების მიღებაში, ანდა ზიანს აყენებდეს მის ჯანმრთელობას და ფიზიკურ, გონებრივ, სულიერ, მორალურ და სოციალურ განვითარებას.

2. მონაწილე სახელმწიფოები ახორციელებენ საკანონმდებლო და სოციალურ ღონისძიებებს, აგრეთვე ღონისძიებებს განათლების სფეროში, რათა უზრუნველყონ ამ მუხლის შესრულება. ამ მიზნით, ხელმძღვანელობენ რა სხვა საერთაშორისო დოკუმენტების შესაბამისი დებულებებით, მონაწილე სახელმწიფოები, კერძოდ:

ა) ადგენენ მინიმალურ ასაკს ან მინიმალურ ასაკებს სამუშაოზე მიღებისათვის;

ბ) ადგენენ საჭირო მოთხოვნებს სამუშაო დღის ხანგრძლივობისა და შრომის პირობების შესახებ;

გ) ითვალისწინებენ შესაბამისი სახის სასჯელს ან სხვა სანქციებს ამ მუხლის ეფექტიანი განხორციელების უზრუნველსაყოფად.

მუხლი 33

მონაწილე სახელმწიფოები ახორციელებენ ყველა საჭირო ღონისძიებას, მათ შორის, საკანონმდებლო, ადმინისტრაციულ და სოციალურ ღონისძიებებს, აგრეთვე ღონისძიებებს განათლების სფეროში, რათა დაიცვან ბავშვები ნარკოტიკული საშუალებებისა და ფსიქოტროპული ნივთიერებების უკანონო მოხმარებისაგან, როგორც ისინი განსაზღვრულია შესაბამის საერთაშორისო ხელშეკრულებაში, და არ დაუშვან ბავშვების გამოყენება ასეთი ნივთიერებების უკანონო წარმოებასა და ვაჭრობაში.

მუხლი 34

მონაწილე სახელმწიფოები ვალდებულებას კისრულობენ, დაიცვან ბავშვი ყველა ფორმის სექსუალური ექსპლუატაციისაგან და სექსუალური ცდუნებისაგან. ამ მიზნით, მონაწილე სახელმწიფოები, კერძოდ, ეროვნულ, ორმხრივ და მრავალმხრივ დონეებზე ახორციელებენ ყველა საჭირო ღონისძიებას, რათა აღკვეთონ:

- ა) ბავშვის დაყოლიება ან იძულება ნებისმიერ უკანონო სექსუალურ საქმიანობაზე;
- ბ) ბავშვების გამოყენება ექსპლუატაციის მიზნით პროსტიტუციაში ან სხვა უკანონო სექსუალურ პრაქტიკაში;
- გ) ბავშვების გამოყენება ექსპლუატაციის მიზნით პორნოგრაფიაში და პორნოგრაფიულ მასალებში.

მუხლი 35

მონაწილე სახელმწიფოები ეროვნულ, ორმხრივ და მრავალმხრივ დონეებზე ახორციელებენ ყველა საჭირო ღონისძიებას, რათა აღკვეთონ ბავშვების მოტაცება, ბავშვებით ვაჭრობა ან მათი კონტრაბანდა ნებისმიერი მიზნით და ნებისმიერი ფორმით.

მუხლი 36

მონაწილე სახელმწიფოები ბავშვს იცავენ ყველა სხვა ფორმის ექსპლუატაციისაგან, რომელიც ზიანს აყენებს ბავშვის კეთილდღეობის ნებისმიერ ასპექტს.

მუხლი 37

მონაწილე სახელმწიფოები უზრუნველყოფენ, რომ:

- ა) არც ერთმა ბავშვმა არ განიცადოს წამება ან სხვა სასტიკი, არაადამიანური ან ღირსების შემლახველი მოპყრობა ან დასჯა. არც სიკვდილით დასჯა, არც სამუდამო პატიმრობა, რაც გათავისუფლების შესაძლებლობას არ ითვალისწინებს, არ მიესჯებათ დანაშაულისათვის 18 წლამდე ასაკის პირებს;
- ბ) არც ერთ ბავშვს არ აღეკვეთოს თავისუფლება უკანონო ან ნებისმიერი სახით. დაპატიმრება, დაკავება ან დატუსაღება ხორციელდება კანონის თანახმად და გამოიყენება მხოლოდ უკიდურეს ზომად და დროის რაც შეიძლება შესაბამისი მოკლე პერიოდის განმავლობაში;
- გ) ყოველი თავისუფლებადკვეთილი ბავშვი უნდა სარგებლობდეს ჰუმანური მოპყრობით და მისი პიროვნების განუყოფელი ღირსების პატივისცემით მისი ასაკის პირთა მოთხოვნილებების გათვალისწინებით. კერძოდ, ყოველი თავისუფლებადკვეთილი ბავშვი განცალკევებული უნდა იყოს უფროსებისგან, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა მიჩნეულია, რომ ამის გაკეთება არ ღირს ბავშვის საუკეთესო ინტერესებისათვის, და ჰქონდეს უფლება, კავშირი იქონიოს თავის ოჯახთან მიმოწერის და პაემნის მეშვეობით, გარდა განსაკუთრებული გარემოებებისა;
- დ) ყოველ თავისუფლებადკვეთილ ბავშვს ჰქონდეს უფლება, დაუყოვნებლივ ისარგებლოს სამართლებრივი და სხვა შესაბამისი დახმარებით, აგრეთვე, უფლება, გაასაჩივროს თავისი თავისუფლების აღკვეთის კანონიერება სასამართლოს ან სხვა კომპეტენტური, დამოუკიდებელი და მიუკერძოებელი ორგანოს წინაშე და უფლება, რომ დაუყოვნებლივ მიიღონ მათ გადაწყვეტილება ნებისმიერი ასეთი პროცესუალური მოქმედების მიმართ.

მუხლი 38

1. მონაწილე სახელმწიფოები ვალდებულია კისრულობენ, პატივი სცენ საერთაშორისო ჰუმანიტარულ სამართალს, რომელიც მათ მიმართ გამოიყენება შეიარაღებული კონფლიქტის შემთხვევაში და უკავშირდება ბავშვებს, და უზრუნველყონ მათი დაცვა.
2. მონაწილე სახელმწიფოები ყოველ შესაძლო ზომას მიმართავენ, რათა უზრუნველყონ, რომ 15 წლამდე ასაკის პირები უშუალო მონაწილეობას არ მიიღებდნენ საომარ მოქმედებებში.
3. მონაწილე სახელმწიფოები თავს იკავებენ თავიანთ შეიარაღებულ ძალებში სამსახურისათვის 15 წლამდე ასაკის ნებისმიერი პირის გაწვევისაგან. იმ პირების გაწვევისას, რომლებმაც 15 წლის ასაკს მიაღწიეს, მაგრამ ჯერ 18 წელი არ შესრულებიათ, მონაწილე სახელმწიფოები ცდილობენ, უპირატესობა უფროსი ასაკის პირებს მიანიჭონ.
4. საერთაშორისო ჰუმანიტარული სამართლის მიხედვით, თავიანთ მოვალეობათა თანახმად, რომლებიც უკავშირდება სამოქალაქო მოსახლეობის დაცვას შეიარაღებული კონფლიქტების დროს, მონაწილე სახელმწიფოები ვალდებულია კისრულობენ, ყველა შესაძლო ღონეს მიმართონ, რათა უზრუნველყონ შეიარაღებულ კონფლიქტში მოქცეულ ბავშვთა დაცვა და მათი მოვლა.

მუხლი 39

მონაწილე სახელმწიფოები ყველა საჭირო ზომას მიმართავენ, რათა ხელი შეუწყონ იმ ბავშვის ფიზიკურ და ფსიქოლოგიურ აღდგენას და სოციალურ რეინტეგრაციას, რომელიც არის ყველა სახის უგულვებელყოფის, ექსპლუატაციისა და ბოროტმოქმედების, წამების ან ნებისმიერი სხვა სასტიკი, არაადამიანური ან ღირსების შემლახველი მოპყრობის, დასჯის ან შეიარაღებული კონფლიქტის მსხვერპლი. ასეთი აღდგენა და რეინტეგრაცია უნდა ხორციელდებოდეს ბავშვის ჯანმრთელობის, საკუთარი თავის პატივისცემის და ღირსების უზრუნველყოფის პირობებში.

მუხლი 40

1. მონაწილე სახელმწიფოები აღიარებენ ყოველი იმ ბავშვის უფლებას, რომელმაც, როგორც მიჩნეულია, დაარღვია სისხლის სამართლის კოდექსი, ბრალად ედება მისი დარღვევა ან ბრალეულადაა მიჩნეული მის დარღვევაში, ისეთ მოპყრობაზე, რომელიც ხელს უწყობს ბავშვში ღირსების და პიროვნული მნიშვნელობის გრძნობის განვითარებას, განუმტკიცებს ადამიანის უფლებებისადმი და სხვათა ძირითადი თავისუფლებებისადმი პატივისცემას და რომლის დროსაც გათვალისწინებულია ბავშვის ასაკი და სასურველია ხელი შეუწყონ მის რეინტეგრაციას და მის მიერ საზოგადოებაში სასარგებლო როლის შესრულებას.

2. ამ მიზნებით და საერთაშორისო დოკუმენტების შესაბამისი დებულებების გათვალისწინებით, მონაწილე სახელმწიფოები, კერძოდ, უზრუნველყოფენ, რომ:

ა) არც ერთი ბავშვი არ ჩაითვალოს სისხლის სამართლის კანონმდებლობის დამრღვევად, არ ედებოდეს ბრალი და არ აღიარონ ბრალეულად მის დარღვევაში მოქმედების ან უმოქმედობის მიზეზით, რომლებიც არ იყო აკრძალული ეროვნული ან საერთაშორისო სამართლით მისი ჩადენის დროს;

ბ) ყოველ ბავშვს, რომელმაც, როგორც მიჩნეულია, დაარღვია სისხლის სამართლის კანონმდებლობა ან ბრალად ედება მისი დარღვევა, ჰქონდეს, სულ ცოტა, შემდეგი გარანტიები:

i) უდანაშაულობის პრეზუმპცია, სანამ მისი ბრალი კანონის თანახმად არ დამტკიცდება;

ii) დაუყოვნებლივ და უშუალოდ იყოს ინფორმირებული მის წინააღმდეგ წაყენებული ბრალდებების შესახებ და, აუცილებლობის შემთხვევაში, მშობლების ან კანონიერი მეურვეების მეშვეობით და მიიღოს სამართლებრივი ან სხვა საჭირო დახმარება თავისი დაცვის მომზადებისას და განხორციელებისას;

iii) განსახილველ საკითხზე დაუყოვნებლივ მიიღოს გადაწყვეტილება კომპეტენტურმა, დამოუკიდებელმა და მიუკერძოებელმა ორგანომ ან სასამართლო ორგანომ კანონის შესაბამისად სასამართლო მოსმენის დროს ადვოკატის ან სხვა შესაბამისი პირის თანდასწრებით და, თუ ეს არ მიიჩნევა ბავშვის საუკეთესო ინტერესების საწინააღმდეგოდ, კერძოდ, მისი ასაკისა და მისი მშობლების ან კანონიერი მეურვეების მდგომარეობის გათვალისწინებით;

iv) არ განიცადოს იძულება, რომ მისცეს მოწმის ჩვენება ან აღიაროს ბრალეულობა; შეისწავლოს ბრალდების მოწმეთა ჩვენებები ან დამოუკიდებლად, ან სხვა პირების დახმარებით და უზრუნველყოფილი იქნეს დაცვის მოწმეთა თანასწორი მონაწილეობა და მათი ჩვენებების შესწავლა;

v) თუ მიჩნეულია, რომ ბავშვმა დაარღვია სისხლის სამართლის კანონმდებლობა, ზემდგომმა კომპეტენტურმა, დამოუკიდებელმა და მიუკერძოებელმა ორგანომ კანონის თანახმად ხელახლა განიხილოს შესაბამისი გადაწყვეტილება და ამასთან დაკავშირებით მიღებული ნებისმიერი ზომები;

vi) თარჯიმნის უფასო დახმარება, თუ ბავშვს არ ესმის გამოყენებული ენა ან არ ლაპარაკობს ამ ენაზე;

vii) მისი პირადი ცხოვრების სრული პატივისცემა გარჩევის ყველა სტადიაში.

3. მონაწილე სახელმწიფოები ესწრაფვიან, ხელი შეუწყონ ისეთ ბავშვებთან უშუალოდ დაკავშირებული კანონების, პროცედურების, ორგანოებისა და დაწესებულებების დადგენას, რომლებმაც, როგორც მიჩნეულია, დაარღვიეს სისხლის სამართლის კოდექსი, ბრალად ედებათ მისი დარღვევა ან ბრალეულად არიან მიჩნეული მის დარღვევაში, და კერძოდ:

ა) მინიმალური ასაკის დადგენას, რომლის ქვემოთაც მიჩნეულია, რომ ბავშვებს არ შეუძლიათ სისხლის სამართლის კანონმდებლობის დარღვევა;

ბ) თუ აუცილებელია და სასურველი, ასეთი ბავშვებისადმი მიიღონ ზომები სასამართლო გარჩევის გამოუყენებლად ადამიანის უფლებების და სამართლებრივი გარანტიების სრული დაცვის პირობით.

4. საჭიროა ისეთი სხვადასხვა ღონისძიება, როგორიცაა მოვლა, ზრუნვისა და ზედამხედველობის შესახებ დებულება, საკონსულტაციო მომსახურება, გამოსაცდელი ვადის დანიშვნა, აღზრდა, სწავლებისა და პროფესიული მომზადების პროგრამები და მოვლის სხვა ფორმები, რომლებიც დაწესებულებებში მოვლის მაგივრობას გასწევს, იმ მიზნით, რომ უზრუნველყოფილი იყოს ბავშვისადმი ისეთი მოპყრობა, რომელიც შეესაბამება მის კეთილდღეობას, აგრეთვე მის მდგომარეობას და დანაშაულის ხარისხს.

მუხლი 41

ამ კონვენციაში არაფერი არ არღვევს ნებისმიერ დებულებას, რომელიც უმეტესწილად უწყობს ხელს ბავშვის უფლებათა განხორციელებას და რომელსაც შეიძლება შეიცავდეს:

ა) მონაწილე სახელმწიფოს კანონი: ან

ბ) მოცემული სახელმწიფოს მიმართ მოქმედი საერთაშორისო სამართლის ნორმები.

ნაწილი II

მუხლი 42

მონაწილე სახელმწიფოები ვალდებულია კისრულობენ, სათანადო და ქმედითი საშუალებების გამოყენებით, კონვენციის პრინციპები და დებულებები ფართოდ გააცნონ როგორც უფროსებს, ასევე ბავშვებს.

მუხლი 43

1. მონაწილე სახელმწიფოთა მიერ წინამდებარე კონვენციის შესაბამისად ნაკისრი ვალდებულებების შესრულებაში მიღწეული პროგრესის განხილვის მიზნით, არსდება ბავშვის უფლებათა კომიტეტი, რომელიც ქვემოთ გათვალისწინებულ ფუნქციებს ასრულებს.

2. კომიტეტი შედგება ათი ექსპერტისაგან, რომლებიც გამოირჩევიან მაღალი ზნეობრივი თვისებებით და აღიარებული კომპეტენციით სფეროში, რომელსაც წინამდებარე კონვენცია მოიცავს. კომიტეტის წევრებს ირჩევენ მონაწილე სახელმწიფოები თავიანთ მოქალაქეთა წრიდან და ისინი თავიანთი სახელით მოქმედებენ, ამასთან ყურადღება ეპყრობა სამართლიან გეოგრაფიულ განაწილებას, აგრეთვე, მთავარ სამართლებრივ სისტემებს.

3. კომიტეტის წევრებს მონაწილე სახელმწიფოთა მიერ დასახელებული პირების სიიდან ფარული კენჭისყრით ირჩევენ. ყოფილ მონაწილე სახელმწიფოს შეუძლია თავის მოქალაქეთა წრიდან ერთი პირი დაასახელოს.

4. კომიტეტში თავდაპირველი არჩევნები იმართება არაუგვიანეს ექვსი თვის შემდეგ წინამდებარე კონვენციის ძალაში შესვლის დღიდან, შემდგომში – ორ წელიწადში ერთხელ. ყოველი არჩევნების გამართვის დღემდე სულ ცოტა ოთხი თვით ადრე, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალური მდივანი მონაწილე სახელმწიფოებს მიმართავს წერილით, რომელშიც სთავაზობს მათ ორი თვის განმავლობაში წამოაყენონ თავიანთი კანდიდატურები. შემდეგ გენერალური მდივანი ანბანის მიხედვით ადგენს ამგვარად დასახელებული პირების სიას მონაწილე სახელმწიფოების მითითებით, რომლებმაც ეს პირები დაასახელეს, და ამ სიას წარუდგენს წინამდებარე კონვენციის მონაწილე სახელმწიფოებს.

5. არჩევნები იმართება მონაწილე სახელმწიფოების თათბირზე, რომლებსაც გენერალური მდივანი გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ცენტრალურ დაწესებულებებში იწვევს. ამ თათბირებზე, რომლებზეც მონაწილე სახელმწიფოების ორი მესამედი შეადგენს კვორუმს, კომიტეტის შემადგენლობაში არჩეულად ითვლებიან კანდიდატები, რომლებმაც მონაწილე სახელმწიფოების კენჭისყრის დამსწრე და მონაწილე წარმომადგენლების ხმების უმეტესი რაოდენობა და ხმების აბსოლუტური უმრავლესობა მოიპოვეს.

6. კომიტეტის წევრებს ოთხი წლის ვადით ირჩევენ. მათ უფლება აქვთ, ხელახლა იყვნენ არჩეული მათი კანდიდატურების განმეორებით დასახელების შემთხვევაში. პირველ არჩევნებში არჩეული ხუთი წევრის უფლებამოსილების ვადა ორწლიანი პერიოდის დამლევს იწურება; პირველი არჩევნების შემდეგ ამ ხუთი წევრის სახელებს დაუყოვნებლივ ადგენს წილის ყრით თათბირის თავმჯდომარე.

7. კომიტეტის რომელიმე წევრის სიკვდილის ან გადადგომის შემთხვევაში ან თუ მას რაიმე მიზეზით აღარ შეუძლია კომიტეტის წევრის მოვალეობის შესრულება, მონაწილე სახელმწიფო, რომელმაც კომიტეტის ეს წევრი წამოაყენა, დარჩენილი ვადისთვის ნიშნავს სხვა ექსპერტს თავის მოქალაქეთა წრიდან კომიტეტის მიერ მოწონების პირობით.

8. კომიტეტი პროცედურის საკუთარ წესებს ადგენს.

9. კომიტეტი ორი წლის ვადით ირჩევს თავის თანამდებობის პირებს.

10. კომიტეტის სესიები, როგორც წესი, იმართება გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ცენტრალურ დაწესებულებებში ან კომიტეტის მიერ განსაზღვრულ ნებისმიერ სხვა შესაფერის ადგილას. კომიტეტი, როგორც წესი, თავის სესიებს ყოველწლიურად მართავს. კომიტეტის სესიის ხანგრძლივობა განისაზღვრება ან საჭიროების შემთხვევაში გადაისინჯება წინამდებარე კონვენციის მონაწილე სახელმწიფოების თათბირზე, გენერალური ასამბლეის მოწონების პირობით.

11. გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალური მდივანი გამოყოფს საჭირო პერსონალს და მატერიალურ სახსრებს კომიტეტის მიერ წინამდებარე კონვენციის შესაბამისად თავისი ფუნქციების ეფექტიანი განხორციელებისათვის.

12. წინამდებარე კონვენციის შესაბამისად დაარსებული კომიტეტის წევრები იღებენ გენერალური ასამბლეის მიერ დაწესებულ გასამრჯელოს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სახსრებიდან და გენერალური ასამბლეის მიერ დადგენილი პირობებით.

მუხლი 44

1. მონაწილე სახელმწიფოები ვალდებულია კისრულობენ, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალური მდივნის მეშვეობით, კომიტეტს წარუდგინონ მოხსენებები კონვენციით აღიარებული უფლებების დამკვიდრებისათვის მათ მიერ გატარებული ღონისძიებების შესახებ და ამ უფლებათა განხორციელებაში მიღწეული პროგრესის შესახებ:

ა) ორი წლის განმავლობაში შესაბამისი მონაწილე სახელმწიფოსათვის კონვენციის ძალაში შესვლიდან;

ბ) შემდგომში ყოველ ხუთ წელიწადში.

2. ამ მუხლის შესაბამისად წარდგენილ მოხსენებებში მითითებულია ფაქტორები და სირთულებები, თუკი ასეთები არსებობს, რომლებიც გავლენას ახდენს წინამდებარე კონვენციით ნაკისრ ვალდებულებათა შესრულების ხარისხზე. მოხსენებები შეიცავს აგრეთვე საკმარის ინფორმაციას იმის უზრუნველსაყოფად, რომ კომიტეტმა სრულად შეიტყოს კონვენციის მოქმედება მოცემულ ქვეყანაში.

3. არ არის აუცილებელი, რომ მონაწილე სახელმწიფომ, რომელმაც კომიტეტს წარუდგინა ყოველმხრივი თავდაპირველი მოხსენება, ამ მუხლის „ბ“ პუნქტის შესაბამისად წარსადგენ შემდგომ მოხსენებებში გაიმეოროს ადრე ჩამოყალიბებული ძირითადი ინფორმაცია.

4. კომიტეტს შეუძლია მონაწილე სახელმწიფოსაგან მოითხოვოს წინამდებარე კონვენციის განხორციელებასთან დაკავშირებული დამატებითი ინფორმაცია.

5. კომიტეტის საქმიანობის შესახებ მოხსენებები გენერალურ ასამბლეას ორ წელიწადში ერთხელ უნდა წარედგინოს ეკონომიკური და სოციალური საბჭოს მეშვეობით.

6. მონაწილე სახელმწიფოები უზრუნველყოფენ საკუთარი მოხსენებების ფართო საჯაროობას თავიანთ ქვეყნებში.

მუხლი 45

კონვენციის ეფექტიანი განხორციელების ხელშეწყობისა და წინამდებარე კონვენციის მოქმედების სფეროში საერთაშორისო თანამშრომლობის წახალისების მიზნით:

ა) გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სპეციალიზებულ დაწესებულებებს, ბავშვთა ფონდს და გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სხვა ორგანოებს უფლება აქვთ, წარმოდგენილი იყვნენ წინამდებარე კონვენციის ისეთ დებულებათა განხორციელების შესახებ საკითხთა განხილვისას, რომლებიც მათი უფლებამოსილების სფეროში შედის. კომიტეტს შეუძლია გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სპეციალიზებულ დაწესებულებებს, ბავშვთა ფონდებს და გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სხვა კომპეტენტურ ორგანოებს, როცა ამას მიზანშეწონილად მიიჩნევს, წარუდგინოს ექსპერტთა დასკვნა იმ დარგებში კონვენციის განხორციელების თაობაზე, რომლებიც მათი შესაბამისი უფლებამოსილების სფეროში შედის. კომიტეტს შეუძლია გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სპეციალიზებულ დაწესებულებებს, ბავშვთა ფონდს და გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სხვა ორგანოებს შესთავაზოს, წარმოადგინონ მოხსენებები მათი საქმიანობის სფეროში შემავალ დარგებში კონვენციის განხორციელების შესახებ;

ბ) კომიტეტი გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სპეციალიზებულ დაწესებულებებში, ბავშვთა ფონდში და გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სხვა კომპეტენტურ ორგანოებში გზავნის, როცა ამას მიზანშეწონილად მიიჩნევს, მონაწილე სახელმწიფოების ნებისმიერ მოხსენებებს, რომლებიც შეიცავს ტექნიკური კონსულტაციის ან დახმარების შესახებ თხოვნას ან რომლებშიც აღნიშნულია ამის საჭიროება, აგრეთვე კომიტეტის შენიშვნებსა და წინადადებებს, თუკი ასეთები არსებობს, ასეთი თხოვნების ან მითითებების თაობაზე;

გ) კომიტეტს შეუძლია, გენერალურ ასამბლეას რეკომენდაცია მისცეს, რომ შესთავაზოს გენერალურ მდივანს, თავისი სახელით მოაწყოს გამოკვლევები ბავშვის უფლებებთან დაკავშირებულ ცალკეულ საკითხებზე;

დ) კომიტეტს შეუძლია შეიტანოს იმ ინფორმაციაზე დაფუძნებული ზოგადი ხასიათის წინადადებები და რეკომენდაციები, რომელიც მიღებულია წინამდებარე კონვენციის 44 და 45 მუხლების შესაბამისად. ასეთი ზოგადი ხასიათის წინადადებებსა და რეკომენდაციებს უგზავნიან ნებისმიერ დაინტერესებულ მონაწილე სახელმწიფოს და აცნობებენ გენერალურ ასამბლეას მონაწილე სახელმწიფოების შენიშვნებთან ერთად, თუკი ასეთები არსებობს.

ნაწილი III

მუხლი 46

წინამდებარე კონვენცია ხელმოსაწერად გახსნილია ყველა სახელმწიფოსათვის.

მუხლი 47

წინამდებარე კონვენცია ექვემდებარება რატიფიკაციას. სარატიფიკაციო სიგელები შესანახად ბარდება გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალურ მდივანს.

მუხლი 48

წინამდებარე კონვენცია მიერთებისათვის გახსნილია ნებისმიერი სახელმწიფოსათვის. მიერთების შესახებ დოკუმენტები შესანახად ბარდება გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალურ მდივანს.

მუხლი 49

1. წინამდებარე კონვენცია ძალაში შედის გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალური მდივნისათვის მეოცე სარატიფიკაციო სიგელის ან მიერთების შესახებ დოკუმენტის შესანახად ჩაბარების თარიღის შემდეგ ოცდამეათე დღეს.

2. ყოველი სახელმწიფოსათვის, რომელიც მოახდენს წინამდებარე კონვენციის რატიფიკაციას ან მიუერთდება მას მეოცე სარატიფიკაციო სიგელის ან მიერთების შესახებ დოკუმენტის შესანახად ჩაბარების შემდეგ, წინამდებარე კონვენცია ძალაში შედის ამ სახელმწიფოს მიერ თავისი სარატიფიკაციო სიგელის ან მიერთების შესახებ დოკუმენტის ჩაბარებიდან ოცდამეათე დღეს.

მუხლი 50

1. ნებისმიერ მონაწილე სახელმწიფოს შეუძლია შესთავაზოს შესწორება და წარუდგინოს იგი გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალურ მდივანს. შემდეგ გენერალური მდივანი შეთავაზებულ შესწორებას უგზავნის მონაწილე სახელმწიფოებს თხოვნით, მიუთითონ, უჭერენ თუ არა მხარს მონაწილე სახელმწიფოთა კონფერენციის მოწვევას ამ წინადადებათა განხილვისა და მათ თაობაზე კენჭისყრის გამართვის მიზნით. თუ ოთხი თვის განმავლობაში, ამ შეტყობინების თარიღიდან მოყოლებული, მონაწილე სახელმწიფოთა სულ ცოტა ერთი მესამედი მხარს დაუჭერს ასეთი კონფერენციის მოწვევას, გენერალური მდივანი იწვევს ამ კონფერენციას გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ეგიდით. ამ კონფერენციის დამსწრე და კენჭისყრის მონაწილე სახელმწიფოთა უმრავლესობით მიღებულ ასეთ შესწორებას დასამტკიცებლად გენერალურ ასამბლეას წარუდგენენ.
2. ამ მუხლის 1 პუნქტის შესაბამისად მიღებული შესწორება ძალაში შედის გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალური ასამბლეის მიერ მისი დამტკიცებისა და მონაწილე სახელმწიფოების ორი მესამედის უმრავლესობის მიერ მიღების შემდეგ.
3. როცა შესწორება ძალაში შედის, ის სავალდებულო ხდება იმ მონაწილე სახელმწიფოებისათვის, რომლებმაც იგი მიიღეს, ხოლო სხვა მონაწილე სახელმწიფოებისათვის სავალდებულოდ რჩება წინამდებარე კონვენციის დებულებები და მათ მიერ მიღებული ნებისმიერი წინა შესწორებანი.

მუხლი 51

1. გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალური მდივანი იღებს და ყველა სახელმწიფოს უგზავნის იმ პირობების ტექსტს, რომლებიც სახელმწიფოებმა დათქვეს რატიფიკაციის ან მიერთების მომენტში.
2. წინამდებარე კონვენციის მიზნებთან და ამოცანებთან შეუთავსებელი პირობების დათქმა დაუშვებელია.
3. დათქმული პირობა შეიძლება გაუქმდეს ნებისმიერ დროს, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალური მდივნისათვის შესაბამისი შეტყობინების გაგზავნის გზით, რომელიც შემდეგ ამის შესახებ ყველა სახელმწიფოს აცყობინებს. ასეთი შეტყობინება ძალაში რჩება გენერალური მდივნის მიერ მისი მიღების დღიდან.

მუხლი 52

ნებისმიერ მონაწილე სახელმწიფოს შეუძლია წინამდებარე კონვენციის დენონსირება გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალური მდივნისათვის წერილობითი შეტყობინების გზით. დენონსაცია ძალაში შედის გენერალური მდივნის მიერ შეტყობინების მიღებიდან ერთი წლის გასვლის შემდეგ.

მუხლი 53

გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალური მდივანი წინამდებარე კონვენციის დეპოზიტარად ინიშნება.

წინამდებარე კონვენციის ორიგინალი, რომლის ინგლისური, არაბული, ესპანური, რუსული და ფრანგული ტექსტები თანაბრად ავთენტიკურია, შესანახად ბარდება გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალურ მდივანს.

რის დასტურადაც თავიანთი შესაბამისი მთავრობების მიერ სათანადოდ უფლებამოსილმა ქვემოთ ხელმომწერმა სრულუფლებიანმა წარმომადგენლებმა ხელი მოაწერეს წინამდებარე კონვენციას.

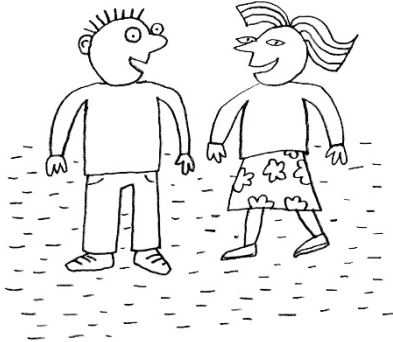
ნიუ-იორკი, 1989 წლის 20 ნოემბერი

4. ილუსტრირებული ბავშვთა უფლებები (ბავშვთა უფლებების ბარათები)

თავდაპირველად ბავშვის უფლებები პირველ რიგში წარმოადგენდა სამართლებრივ დოკუმენტს. თუმცა სასკოლო კონტექსტიდან გამომდინარე ნათელია, რომ თითოეული მუხლი უნდა იქნეს გაგებულ და განმარტებული სამიზნე ჯგუფის პერსპექტივიდან. ბავშვის უფლებათა ბარათები ეხმარება მოსწავლეებს ამ უფლებების გააზრებასა და გამოყენებაში. ბარათები შეიძლება გამოყენებულ იქნეს სხვადასხვა სახით. იხილეთ ვარიანტები:

- ილუსტრაცია და ტექსტი დაჭერით ცალ-ცალკე და ერთმანეთს მიაწებეთ, რათა მიიღოთ ორმაგი ბარათები. ამ გზით შექმნით ფლემ ბარათს და მოსწავლეები შეძლებენ საკუთარი ან თანაკლასელების ცოდნის შემოწმებას.
- ილუსტრაცია და ტექსტი დაჭერით და მოამზადეთ მეხსიერების ბარათები. ამ გზით, თამაშის დროს მოსწავლეები გაეცნობიან ბავშვთა უფლებებს.
- ილუსტრაციები შეგიძლიათ დაჭრათ და დააჯგუფოთ სხვადასხვა კრიტერიუმების მიხედვით:
 - დააჯგუფეთ ოთხი კრიტერიუმის მიხედვით (მონაწილეობა: მონაწილეობის მიღების უფლება, პოტენციალის შესრულება: პიროვნული განვითარების უფლება, კეთილდღეობის უფლება: სიცოცხლის უფლება, ზიანისგან დაცვის უფლება: დაცვის უფლება).
 - დააჯგუფეთ პერსონალური ღირებულებების კატეგორიების მიხედვით: რა არის მნიშვნელოვანი ჩემს ცხოვრებაში? რომელი კითხვები ესადაგება ჩემს ქვეყანას, ჩემს საზოგადოებას/თემს, ჩემს სკოლას?
 - ანალოგიური თემების საილუსტრაციოდ გამოიყენეთ ილუსტრაციები ჟურნალ-გაზეთებიდან ამოღებული სტატიებიდან.
 - ილუსტრაციები შეიძლება იქნეს გამოყენებული მოსწავლეების შთაგონებისათვის, რათა მათ შექმნან საკუთარი ილუსტრაციები ბავშვთა უფლებების შესახებ.
- ბავშვებს შეუძლიათ ასევე დიდ ფორმატზე გადაიტანონ და გააფერადონ ილუსტრაციები (შემდგომში ჩარჩოშიც კი ჩასვან). ამგვარი ილუსტრაციები დაამშვენებს საკლასო ოთახებს და სკოლის დერეფნებს.
- შესაძლებელია ასევე ილუსტრაციების და პირადი გამოცდილების მოკლე აღწერილობის კომბინირება და მცირე ზომის ბროშურების გამოშვებაც.

ბარათები ბავშვთა უფლებების შესახებ

ბავშვის განმარტება

ბავშვად ითვლება ადამიანი 18 წლამდე.

მუხლი 1

დისკრიმინაციის დაუშვებლობა

წინამდებარე კონვენციაში შესული უფლებები ვრცელდება ყველა ბავშვზე განურჩევლად რასის, კანის ფერის, სქესის, ენის, რელიგიის, შეხედულებების, ეროვნული, ეთნიკური ან სოციალური წარმომავლობისა.

მუხლი 2

ბავშვების ჭეშმარიტი ინტერესები

ყველა გადაწყვეტილებისა და მოქმედების დროს, უწინარეს ყოვლისა, დაცული უნდა იყოს ბავშვთა ჭეშმარიტი ინტერესები.

მუხლი 3

მუხლი 4

უფლებების განხორციელება

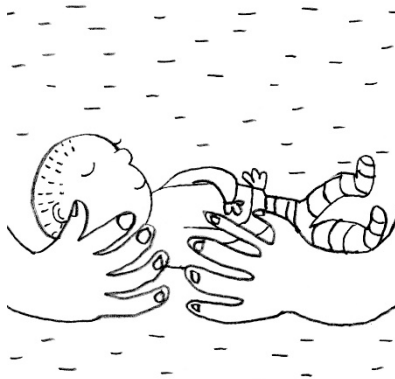
ყველა სახელმწიფომ უნდა უზრუნველყოს ბავშვთა უფლებების განხორციელება.

მუხლი 5

მშობლების პატივისცემა

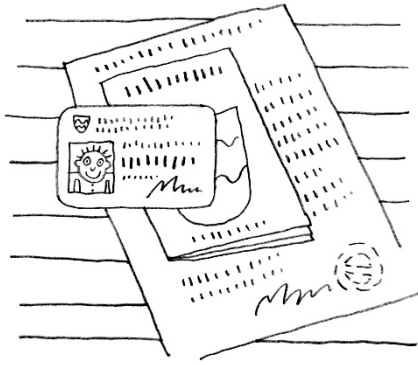
სახელმწიფო ვალდებულია, პატივი სცეს ყველა იმ ადამიანის უფლებას, რომელიც ბავშვის აღზრდაში მონაწილეობს, რათა მათ იხელმძღვანელონ, თუ როგორ ისარგებლონ ბავშვებმა უფლებებით. (სახელმწიფო ვალდებულია დაიცვას მშობლის, ოჯახის წევრის ან/და კანონიერი წარმომადგენლის უფლებები და მოვალეობები.)

მუხლი 6

სიცოცხლისა და განვითარების უფლება

ყველა ბავშვს აქვს სიცოცხლის უფლება. აგრეთვე, სახელმწიფო ვალდებულია, იზრუნოს სიცოცხლის შენარჩუნებასა და განვითარებაზე, მის ხელთ არსებული ყველა შესაძლებლობის გამოყენებით.

სახელი, გვარი და ეროვნება

ყველა ბავშვს დაბადებისთანავე უფლება აქვს, ქონდეს სახელი, გვარი და მოქალაქეობა. ასევე, უფლება, იცნობდეს საკუთარ მშობლებს და იზრდებოდეს მათ გარემოცვაში, მათი მზრუნველობის ქვეშ.

მუხლი 7

პიროვნულობის შენარჩუნება

ყველა ბავშვს უფლება აქვს, დაცული იყოს და, საჭიროების შემთხვევაში, აღდგენილი მათი პიროვნულობის გამომხატველი ძირითადი ნიშნები: სახელი და გვარი, მოქალაქეობა და ოჯახური კავშირები.

მუხლი 8

მშობლებისგან დაშორება

ყველა ბავშვს უფლება აქვს, იცხოვროს მშობლებთან ერთად და არ იყოს მათგან დაშორებული გარდა იმ შემთხვევისა, თუ ასეთი დაშორება აუცილებელია მათი ინტერესებიდან გამომდინარე. ბავშვებს საკუთარი მოსაზრების გამოთქმის უფლება აქვთ ნებისმიერი სასამართლო მოსმენისა და საქმის განხილვის პროცესზე, რომელიც მშობლებისაგან დაშორების საქმეს ეხება. თუ მშობლებისაგან დაშორების გადაწყვეტილებას იღებს სახელმწიფო, მანვე უნდა მიაწოდოს ინფორმაცია მშობლების ადგილსამყოფელის შესახებ.

მუხლი 9

მუხლი 10

ოჯახური კავშირების აღდგენა

საჭიროების შემთხვევაში, ყველა ბავშს უფლება აქვს, დატოვოს ან დაბრუნდეს საკუთარ ქვეყანაში, რათა იცხოვროს საკუთარ ოჯახის წევრებთან ერთად.

მუხლი 11

ბავშვების გატაცება და დაკავება

სახელმწიფომ არ უნდა დაუშვას ბავშვების გატაცება და ქვეყნიდან მათი არალეგალური გაყვანა, მშობლების ან სხვა პირების მიერ.

მუხლი 12

საკუთარი აზრის გამოთქმის უფლება

ყველა ბავშვს უფლება აქვს გამოთქვას საკუთარი შეხედულებები იმ საკითხების შესახებ, რომლებიც მას ეხება, განსაკუთრებით ნებისმიერ სასამართლო პროცესზე ან ადმინისტრაციული წესით ნებისმიერი საქმის განხილვისას, რომელიც მას ეხება. ზრდასთან ერთად, ბავშვის შეხედულებები სულ უფრო და უფრო უნდა იყოს გათვალისწინებული.

მუხლი 13

გამოხატვის თავისუფლება

ყველა ბავშვს უფლება აქვს, თავისუფლად გამოთქვას თავისი აზრი და, ასევე, მიიღოს და გასცეს ინფორმაცია ნებისმიერი საშუალებით, მათ შორის, ზეპირი ან ბეჭდური ფორმით ან ხელოვნების ნიმუშის სახით. მისი პასუხისმგებლობაა, საკუთარი აზრი გამოთქვას ისე, რომ პატივი სცეს სხვა ადამიანების უფლებებსა და რეპუტაციას.

მუხლი 14

სინდისის და რელიგიური რწმენის თავისუფლება

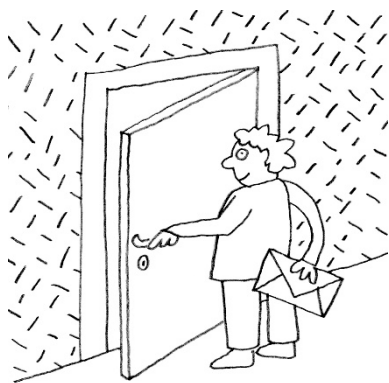
ყველა ბავშვი სარგებლობს აზრის, სინდისისა და რელიგიური რწმენის თავისუფლებით. სახელმწიფომ პატივი უნდა სცეს მშობლებისა და მეურვეების უფლებებს, ბავშვის მიერ ამ უფლებებით სარგებლობის შემთხვევაში.

მუხლი 15

გაერთიანების ჩამოყალიბების თავისუფლება

ყველა ბავშვის უფლებაა, გაერთიანდეს სხვებთან და შექმნას საკუთარი გაერთიანებები. მათი პასუხისმგებლობაა, ისარგებლოს ამ უფლებით ისე, რომ პატივი სცეს სხვა ადამიანების უფლებებს და დაიცვას მათი ჯანმრთელობა და უსაფრთხოება.

მუხლი 16

პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლება

ყველა ბავშვს აქვს პირადი და ოჯახური ცხოვრების, საცხოვრებელი ზინის ხელშეუხებლობის ან პირადი კორესპონდენციის საიდუმლოების უფლება. მათ ასევე აქვთ უფლება, შელახვისაგან იყოს დაცული მათი ღირსება და რეპუტაცია.

მუხლი 17

შესაბამის ინფორმაციაზე ხელმისაწვდომობა

სახელმწიფო ვალდებულია, უზრუნველყოს სხვადასხვა ეროვნული და საერთაშორისო წყაროთი გავრცელებული ინფორმაციისა და მასალის ხელმისაწვდომობა, განსაკუთრებით, ბავშვების ჯანმრთელობისათვის სასარგებლო ინფორმაციისა. სახელმწიფო ვალდებულია დაიცვას ბავშვი ისეთი ინფორმაციისგან, რომელიც შესაძლოა მისთვის საზიანო აღმოჩნდეს.

მუხლი 18

მშობლებისა და მეურვეების პასუხისმგებლობა

მშობლები და მეურვეები ვალდებული არიან, იზრუნონ ბავშვის აღზრდაზე და ეს ვალდებულება მათ აკისრიათ უპირველეს ყოვლისა. თუ მშობლები ან მეურვეები მუშაობენ და დაკავებული არიან, სახელმწიფო ვალდებულია, ხელი შეუწყოს მათ, რათა ბავშვს არ მოაკლდეს სათანადო მზრუნველობა.

ძალადობისგან დაცვა

ყველა ბავშვს უფლება აქვს დაცული იყოს მშობლების, კანონიერი მეურვეების ან ბავშვზე მზრუნველი ნებისმიერი სხვა პირის მხრიდან ყველანაირი ფორმის ფიზიკური თუ ფსიქოლოგიური ძალადობისაგან, მზრუნველობის მოკლებისა თუ ექსპლუატაციისაგან. მას ასევე აქვს უფლება, იცოდეს, თუ როგორ აიცილოს თავიდან ამგვარი მოპყრობა და როგორ მოიქცეს მის მიმართ ამგვარი მოპყრობის გამოვლენის შემთხვევაში.

მუხლი 19

მზრუნველობამოკლებული ბავშვები

თუ ბავშვი მოკლებულია ოჯახურ გარემოს, მას აქვს უფლება, ისარგებლოს სახელმწიფოს განსაკუთრებული მზრუნველობითა და დახმარებით. სახელმწიფომ უნდა უზრუნველყოს ბავშვის აღსაზრდელად მიბარება სხვა ოჯახის ან შესაბამისი დაწესებულებისათვის, რა დროსაც გათვალისწინებული უნდა იქნეს მისი ეთნიკური, რელიგიური, კულტურული და ენობრივი წარმომავლობა და თავისებურებები.

მუხლი 20

შვილად აყვანა

იმ სახელმწიფოში, სადაც ბავშვის შვილად აყვანა დაშვებულია, ბავშვის შვილად აყვანა უნდა მოხდეს ბავშვის ჭეშმარიტი ინტერესების გათვალისწინებით და ამ პროცესს უნდა ზედამხედველობდეს კომპეტენტური უწყება.

მუხლი 21

მუხლი 22

ლტოლვილი ბავშვები

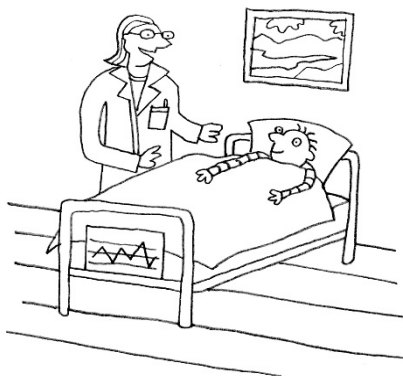
სახელმწიფომ განსაკუთრებულად უნდა იზრუნოს ლტოლვილ, სამშობლოდან დევნილ, ან ლტოლვილობის სტატუსის მიღების მოსურნე ბავშვებზე და, საჭიროების შემთხვევაში, აღმოუჩინოს მათ სათანადო დახმარება.

მუხლი 23

შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვები

შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვს უფლება აქვს, ისარგებლოს სპეციალური მზრუნველობით და მიიღოს სპეციალური განათლება, რათა შეძლოს საზოგადოებაში ღირსეულად და სრულყოფილად ცხოვრება.

მუხლი 24

ჯანმრთელობა და სამედიცინო დახმარება

ყველა ბავშვს უფლება აქვს ისარგებლოს უმაღლესი ხარისხის სამედიცინო მომსახურებითა და დახმარებით. სახელმწიფო ვალდებულია, ებრძოდეს ბავშვთა სიკვდილიანობას, უზრუნველყოს ბავშვების სამედიცინო მომსახურება, სრულფასოვანი კვება და ჯანმრთელობისათვის უსაფრთხო გარემო, დედებისათვის მშობიარობამდე და მშობიარობის შემდგომ პერიოდში ჯანმრთელობის დაცვის სათანადო მომსახურება, ჯანმრთელობის დაცვის მიზნით საჭირო ინფორმაციის მიწოდება, პროფილაქტიკური სამედიცინო დახმარება და იმ ტრადიციული პრაქტიკის აღმოფხვრა, რომელიც უარყოფითად მოქმედებს ბავშვთა ჯანმრთელობაზე.

მუხლი 25

პირობების შემოწმება სპეციალური მზრუნველობის ქვეშ მყოფი ბავშვებისათვის

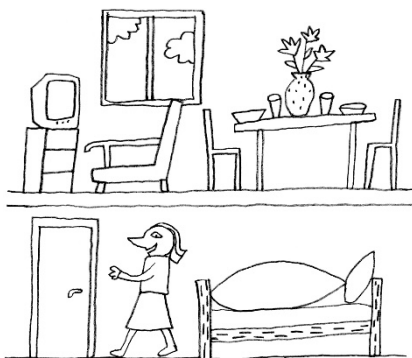
იმ შემთხვევაში, თუ სახელმწიფოს გადაწყვეტილებით ბავშვი იმყოფება სპეციალური მეურვეობის ან მზრუნველობისა და მკურნალობის ქვეშ, სახელმწიფო რეგულარულად უნდა ამოწმებდეს მის მდგომარეობას.

მუხლი 26

სოციალური უსაფრთხოება

ყველა ბავშვს უფლება აქვს ისარგებლოს სოციალური უზრუნველყოფის და სოციალური დაზღვევის პროგრამებით. სახელმწიფოს მიერ გაწეული დახმარება უნდა ითვალისწინებდეს არსებულ რესურსებს და მშობლებისა და მეურვეების მდგომარეობას.

მუხლი 27

ცხოვრების პირობები

ყველა ბავშვს უფლება აქვს იცხოვროს ისეთ პირობებში, რომელიც აუცილებელია მისი ფიზიკური, გონებრივი, სულიერი, მორალური განვითარებისა და სოციალური კეთილდღეობისათვის. მშობლები ან მეურვეები ვალდებული არიან, შეუქმნან ცხოვრების ნორმალური პირობები და დონე, სახელმწიფო კი ვალდებულია, დაეხმაროს მშობლებს და მეურვეებს ამ პირობების შექმნაში.

მუხლი 28

განათლება

ყველა ბავშვს აქვს განათლების მიღების უფლება. სახელმწიფომ უნდა უზრუნველყოს, რომ დაწყებითი განათლება იყოს სრულიად უფასო და სავალდებულო, ხოლო საშუალო და უმაღლესი განათლება იყოს ხელმისაწვდომი. სახელმწიფოს მოვალეობაა უზრუნველყოს სკოლაში ბავშვთა უფლებების დაცვა.

მუხლი 29

საგანმანათლებლო მიზნები

სასკოლო განათლებამ უნდა განავითაროს თითოეული ბავშვის პირადი თვისებები და ნიჭი, მოამზადოს სრულწლოვანების ასაკისთვის და ხელი შეუწყოს რომ პატივისცეს ბავშვთა უფლებებს და საკუთარ და სხვათა კულტურას და ღირებულებებს.

მუხლი 30

უმცირესობის წარმომადგენელი ბავშვები

უმცირესობის წარმომადგენელ ბავშვს უფლება აქვს შეისწავლოს და პრაქტიკაში გამოიყენოს თავისი კულტურა, რელიგია და ენა.

მუხლი 31

დასვენება და თამაში

ყველა ბავშვს უფლება აქვს დასვენების, თამაშის, კულტურულ და გასართობ ღონისძიებებში მონაწილეობის უფლება.

მუხლი 32

ბავშვთა შრომა

ყველა ბავშვს უფლება აქვს, დაცული იყოს ეკონომიკური ექსპლუატაციისაგან და ნებისმიერი სამუშაოს შესრულებისაგან, რომელიც საფრთხეს უქმნის მის ჯანმრთელობას, აფერხებს განათლების მიღების პროცესს და განვითარებას. სახელმწიფომ უნდა დაადგინოს პირისათვის სამუშაოზე მიღების მინიმალური ასაკი, განსაზღვროს სამუშაო დღის ხანგრძლივობა და შრომის პირობები.

მუხლი 33

ნარკოტიკების ავადმომარებისაგან დაცვა

ყველა ბავშვს უფლება აქვს, დაცული იყოს არალეგალური ნარკოტიკების ავადმომარებისაგან და მათ წარმოებასა და გავრცელებაში მონაწილეობისაგან.

მუხლი 34

სექსუალური ექსპლუატაციისაგან დაცვა

ყველა ბავშვს უფლება აქვს, დაცული იყოს სექსუალური ექსპლუატაციისა და ძალადობისაგან, მათ შორის, პროსტიტუციისა და პორნოგრაფიულ მასალებში გამოყენებისაგან.

მუხლი 35

დაცვა ვაჭრობის საგნად და ტრეფიკინგის მსხვერპლად ქცევისაგან

სახელმწიფომ უნდა მიიღოს ყველა აუცილებელი ზომა, რათა არ დაუშვას ბავშვის მოტაცება, ტრეფიკინგი ან გაყიდვა.

მუხლი 36

ყველა სხვა სახის ექსპლუატაცია

სახელმწიფო ვალდებულია, დაიცვას ბავშვი ნებისმიერი იძულებითი ქმედებისაგან, რაც საზიანოა მისი განვითარებისათვის (მაგ: მათხოვრობა).

მუხლი 37

დასჯა და უკანონო დაკავება

ყველა ბავშვი დაცული უნდა იყოს წამებისაგან, არასათანადო მოპყრობის ან სასჯელისაგან და უკანონო დაკავებისაგან ან თავისუფლების შეზღუდვის სხვა ფორმებისაგან. სახელმწიფომ უნდა აიღოს ვალდებულება, რომ 18 წლამდე ასაკის მოზარდს არ შეიძლება დანაშაულისთვის შეეფარდოს სიკვდილით დასჯა და მუდმივი პატიმრობა. დაკავების შემთხვევაში ბავშვს უნდა ეპყრობოდნენ ჰუმანურად და მისი ღირსების შელახვის გარეშე, იგი განცალკევებული უნდა იყოს უფროსებისაგან და მას უნდა ჰქონდეს კავშირი ოჯახთან და უნდა სარგებლობდეს სამართლებრივი დახმარებით.

მუხლი 38

ომი და შეიარაღებული კონფლიქტი

15 წლამდე ასაკის ბავშვები არ უნდა იყვნენ სამხედრო სამსახურში. სახელმწიფო უნდა ზრუნავდეს ბავშვებზე, რომლებიც საომარ ზონაში ცხოვრობენ.

მუხლი 39

რეაბილიტაცია და ინტეგრაცია

სახელმწიფო ვალდებულია, უზრუნველყოს ბავშვის მკურნალობა, თუ იგი დაზარალდა შეიარაღებული კონფლიქტის, წამების, ან სასტიკი მოპყრობის დროს და იზრუნოს იმისთვის, რომ ჩამოყალიბდეს საზოგადოების ნორმალურ წევრად.

არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულება

ბავშვი, რომელიც კანონის დარღვევაშია ბრალდებული, სარგებლობს უფლებით, მისდამი მოპყრობა არ იყოს მისი ღირსების შემლახავი, ითვლებოდეს უდანაშაულოდ, სანამ არ იქნება მიჩნეული დამნაშავედ, გაეცნოს მისდამი წაყენებულ ბრალდებებს, საჭიროების შემთხვევაში, ისარგებლოს თარჯიმნის მომსახურებით, იყოს გასამართლებული სამართლიანად, დაცული იყოს მისი პირადი ცხოვრებისადმი პატივისცემა, გაასაჩივროს სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილება. მთავრობა ვალდებულია, განსაზღვროს პიროვნების ის მინიმალური ასაკი, რომლის მიღწევამდეც, ბავშვებს არა აქვთ სისხლის სამართლის კანონმდებლობის დარღვევის უნარი. აგრეთვე, ბავშვებისათვის, რომლებმაც დაარღვიეს კანონი, სახელმწიფო უნდა ითვალისწინებდეს სასჯელალსრულებით დაწესებულებაში მოთავსების შემცველ სხვადასხვაგვარ ალტერნატიულ ღონისძიებებს.

ბავშვებმა უნდა იცოდნენ, რა უფლებებს ფლობენ ისინი, მაგრამ მათ აგრეთვე უნდა ისწავლონ, როგორ დააფასონ ეს უფლებები და როგორ ისარგებლონ ამ უფლებებით. ამ მიზნის მისაღწევად, საჭიროა, სკოლამ უზრუნველყოს ბავშვთა უფლებების შესახებ სწავლებისათვის შესაფერისი გარემოსა და შესაძლებლობების შექმნა. ბავშვები საკუთარ უფლებებს აცნობიერებენ და აფასებენ იმ შემთხვევაში, თუ ისინი სარგებლობენ ამ უფლებებით, როგორც სკოლაში, ასევე, სკოლის ფარგლებს გარეთ, ყოველდღიურ ცხოვრებაში. მოსწავლეთა წასახალისებლად, მასწავლებელმა უნდა შექმნას ისეთი გარემო, რომელიც ეფუძნება დემოკრატიისა და ადამიანის უფლებათა პრინციპებს.

მოცემული სახელმძღვანელო განკუთვნილია მასწავლებლებისათვის, რომლებსაც სურთ მიაწოდონ განათლება მოსწავლეებს ბავშვის უფლებების შესახებ სავალდებულო განათლების 1-დან მე-9 კლასის ჩათვლით. სახელმძღვანელოში მოცემულია სპირალური სასწავლო გეგმა, რათა ბავშვებმა ყოველ წელს თანმიმდევრულად მიიღონ ცოდნა საკუთარ უფლებების შესახებ.

სახელმძღვანელო მოიცავს შემდეგ კომპონენტებს:

- მოკლე შესავალი კონცეპტუალურ ჩარჩოსა და მაგალითებით სწავლების შესახებ.
- ოთხი გაკვეთილისგან შემდგარი ცხრა მცირე პროექტი, რომელთაგან თითოეული ისწავლება პირველი ცხრა კლასის განმავლობაში.
- გაკვეთილების დეტალური აღწერილობა და გეგმები.
- ამოცანაზე დაფუძნებული მიდგომა.
- დანართებში მოცემულია მთელი რიგი რესურსები (მათ შორის ბავშვის უფლებათა კონვენცია და კონვენციის ილუსტრირებული ვერსია) და ბავშვთა უფლებების შესახებ არსებული ინფორმაცია.

წინამდებარე სახელმძღვანელო წარმოადგენს ექვსი წიგნისაგან შემდგარი გამოცემის პირველ წიგნს:

წიგნი I: განათლება დემოკრატიისათვის

სწავლება დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ - ძირითადი საცნობარო მასალა მასწავლებლებისათვის

წიგნი II: ვიზრდებით დემოკრატიულ საზოგადოებაში

სწავლება დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ -

საგაკვეთილო გეგმები ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლის დაწყებითი საფეხურისათვის

წიგნი III: ცხოვრება დემოკრატიულ საზოგადოებაში

სწავლება დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ -

საგაკვეთილო გეგმები ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლის საბაზო საფეხურისათვის

წიგნი IV: მონაწილეობა დემოკრატიულ საზოგადოებაში

სწავლება დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ -

საგაკვეთილო გეგმები ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლის მაღალი საფეხურისათვის

წიგნი V: ბავშვთა უფლებების კვლევა

ცხრა მცირე პროექტი ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლის დაწყებითი საფეხურისათვის

წიგნი VI: დემოკრატიის სწავლება

სასწავლო მოდელების კრებული დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ

სწავლებისათვის

www.coe.int

ევროპის საბჭოში გაწვერიანებულია 47 სახელმწიფო და იგი პრაქტიკულად მოიცავს ევროპის მთელ კონტინენტს. ევროპის საბჭოს მიზანია, შექმნას საერთო დემოკრატიული და სამართლებრივი პრინციპები, რომლებიც დაფუძნებული იქნება ადამიანის უფლებების ევროპულ კონვენციაზე და სხვა დოკუმენტებზე, რომლებიც ადამიანის დაცვას შეეხება. მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ, 1949 წელს მისი დაარსების დღიდან, ევროპის საბჭო წარმოადგენს შერიგების სიმბოლოს.